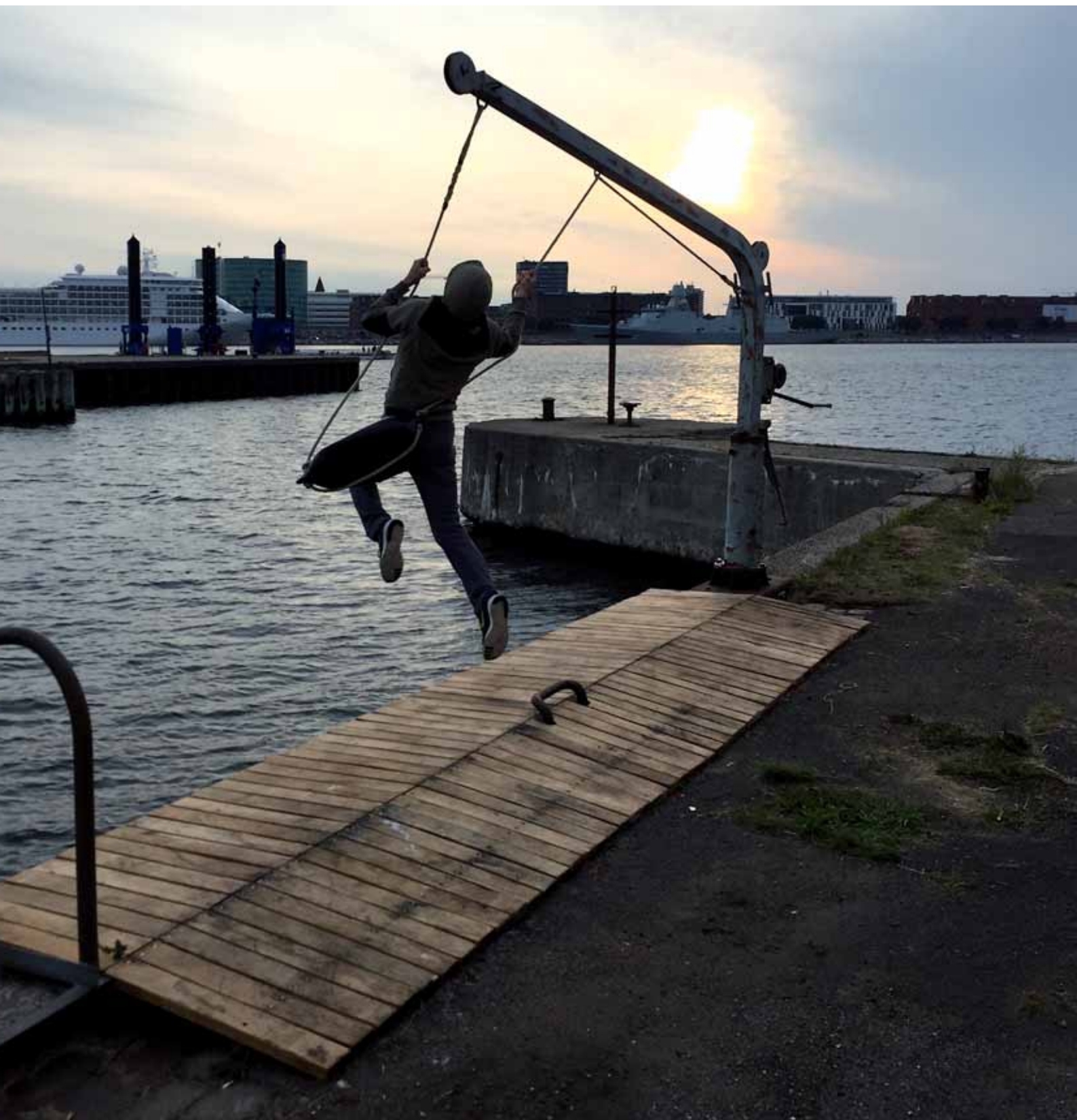


Grønt Miljø

6 / AUGUST 2016

PLANTEANVENDELSE. Med alsidige styrker er den næsten uddøde bambus på vej tilbage. 4
KLIMA. Kommunernes klimatilpasningsplaner skal nu realiseres under vanskelige odds. 10
PLANTEVÆGGE. Vægmonterede kassetter er en global trend der også ses herhjemme. 16
NATURTERAPI. For krigsveteraner med PTSD har naturen hjulpet med positive forandringer. 26
UDDANNELSE. Nye karakterkrav dæmper optaget til anlægsgartneruddannelsen. 44





I hele Danmark kan du se planter, der har groet i den fynske muld

På Kortegaards Planteskole producerer vi gode danske træer på 110 hektar. Vi gør det med passion og med respekt for miljøet.

Vi leverer hurtigt, præcist og skånsomt uden omlæsninger. Kort afstand fra produktionssted til dit projekt er bedst for både planterne og miljøet!

Tæn **K** grønt i tide

Bæredygtighed skal tænkes ind allerede ved projektering, og det vil vi gerne hjælpe dig med.



Vil du se flere træer? Scan koden og få en "koretur" i planteskolen.

KORTEGAARD

Telefon 65 97 26 56
pkp@kortegaard.dk
www.kortegaard.dk

KVALITETS PLANTER TIL ANLÆGS- SEKTOREN

- Indhent tilbud på dit projekt



HOLDENS
PLANTESKOLE A/S

Kongeåvej 12 - 6600 Vejen
Tlf. 75 3640 99 - Fax 75 3648 99
mail@holden.dk - www.holden.dk



- også
i bigbags

**Muld
Spagnum
Barkflis
Træflis
Topdressing
Grus
Granitskærver**

Levering med lastbil
eller afhent selv
Container udlejning

www.l-n-g.dk

*Lyngø
Naturgødning*

Slangerupvej 16
3540 Lyngø
48 18 73 50

Vi mangler gode folk

grå anlægsgartnere og struktører



Hos Malmos er vi:

Et team af seriøse, dygtige og kompetente folk med forskellige interessante baggrunde. Vi arbejder med respekt for vores kollegaer, vi finder løsninger og udretter resultater.

Vi kan tilbyde:

Sjove opgaver og mulighed for personlig og faglig udvikling, løn efter kvalifikationer, sociale arrangementer og sports events, godt kollegaskab og meget mere.

Følg os på **facebook**, se mere på **www.malms.as** eller kontakt HR Manager Jette Weinreich Olsen på **23 83 19 52** eller på mail **job@malms.as**.

MALMOS
ANLÆGSGARTNERE

Tlf. 59 59 53 42 - www.malms.as



GRØN PLEJE

- for virksomheder, institutioner,
boligselskaber og grundejerforeninger



GRØN VÆKST
ANLÆGSGARTNERFIRMA

Vi passer på miljøet - og på hinanden!
www.groenvaekst.dk

RUL DIN GRÆSPLÆNE UD ÅRET RUNDT



SMÅ RULLER:

61 x 164 x 1,5 cm
= 1m² pr. rulle

STORE RULLER:

Bredde 50-81 cm.
Længde op til 35 meter.

Priser pr. m² excl. moms & transport:

1-29 m²	kr. 30,-
30-99 m²	kr. 25,-
100-299 m²	kr. 18,-
300-999 m²	kr. 15,-
1000-2999 m²	kr. 13,-
Over 3000 m²	kr. 12,-
Græstage, 1-39 m²	kr. 40,-
Græstage, over 40 m²	kr. 30,-

Leopold's Rullegræs

4100 Ringsted Tlf. 56 87 00 95

www.leopolds-rullegraes.dk info@leopolds-rullegraes.dk

KOMMENTAR

SOMMERHUSBYEN

Sommerhuse var før mest mindre primitive huse der lå i kystnaturen og kun blev brugt i sommerferien. I dag er flere og flere sommerhuse større helårshuse der bruges hele året. Det skaber meget mere trafik, og sommerhusområderne ligner mere og mere parcelhuskvarterer med carporte, belægninger, plæner, hække og lukkede terrasser. Mange af husene bebos faktisk hele året, bl.a. fordi pensionister godt må bo i deres sommerhus hvis de har ejet det længe nok. Den nye planlovaftale udvider denne ret så de kun skal have ejet sommerhuset ét år før de må bruge det som helårshus. Ifølge aftalen kan tomme grunde i de eksisterende sommerhusområder også konverteres til 6000 nye sommerhuse på nye og bedre steder.

Både den generelle udvikling og planlovaftalen aktualiserer mange sommerhusspørgsmål som før har være rejst. Lokalt må man konstatere at sommerhusområderne er ved at udvikle sig til egentlige byområder. Det var ikke de vilkår som lokalbefolkningen oprindeligt accepterede da udstykningerne tog fart. Og selv om sommerhusejere er kunder hos lokale håndværkere og handlende, så er det ikke nogen økonomisk fordel for værtkommunerne at have mange sommerhuse. Det viste undersøgelser allerede i 70'erne. Fordelene udhules af omkostninger til bl.a. infrastruktur. Det er betegnende at de store sommerhusområder ligger i de fattige kommuner. Og jo flere der bor fast i sommerhuset, desto større bliver forventningen om mere kommunal service. Man kan ikke regne med at kun rige overskudspensionister flytter i sommerhus hele året. Det bliver også muligt for mindre bemidlede. Godt for dem. Mindre attraktivt for kommunen.

Jo flere der bor i sommerhus hele året, desto længere går parcelhushørelsen. Det bidrager til at sommerhuskarakteren fortyndes og de kvaliteter til bl.a. ro og natur som man søgte, mere og mere forsvinder. Sommerhusnaturen bliver fattigere når de regulerede plæner erstatter kystnaturen. Man kan undre sig over hvorfor så mange ejere absolut vil lave et parcelhuskvarter ud af det, men man må bare konstatere at de fleste gør det. Især dem der bor der hele tiden. En skrappe kommunal sommerhuspolitik og en skrappe planlov kan løse en del, men den slags virkemidler ligger langt fra tidens politiske strømninger som bl.a. planlovaftalen viser. Som fagfolk må vi nøjes med at argumentere for at bevare sommerhusområderne som rigtige sommerhusområder. **SØREN HOLGERSEN**

FORSIDEN: 'Teatre Quay' i Københavns havn. En flok landskabsarkitektstuderende prøver med små nedslag at åbne forladte industriarealer. Foto: Laura Winge.

Grønt Miljø www.grontmiljo.dk

www.facebook.com/grontmiljo



Redaktion: Søren Holgersen, ansv. (sh). SH@dag.dk. Tlf. 2065 1507.
Lars Lindegaard Thorsen (lt). LLThorsen@gmail.com. Tlf. 6116 9394.

Abonnement: Tenna Palmberg, TP@teknovation.dk. Tlf. 4613 9000.

Annoncer: Steen Lykke Madsen, Teknovation ApS. SL@teknovation.dk.
Tlf. 3035 7797. Tlf. 4613 9000.

Udgiver: Danske Anlægsgartnere / ProVerte A/S.

Tryk: Jørn Thomsen Elbo A/S. Trykoplag: 5.000.

Oplag: 1.7.14-30.6.15: 4.739 ifølge Danske Mediers Oplagskontrol.
Medlem af Danske Specialmedier. 34. årgang. ISSN 0108-4755.

Grønt Miljø er et fagligt magasin om planlægning, anlæg og drift af have, park og landskab. Målgruppen er fagfolk i privat eller offentlig virksomhed samt fagets kunder, leverandører og uddannelsessøgende. Grønt Miljø udkommer med 10 årlige numre. Et årsabonnement koster 425 kr. inklusiv moms. Kollektive abonnementer kan aftales.



DÆKBARK FRA KOLD
TRANSPORT- & HANDELSFIRMA

• SORTERET BARK:

DÆKBARK 40 (20-80 mm) Fyr
DÆKBARK 20 (10-30 mm) Fyr/Gran

• FALDUNDERLAG:

DS-godkendt faldsand
LEGEARK (20-60 mm) Gran

• USORTERET BARK:

REKET DÆKBARK Gran (0-120 mm)
BARKSMULD (0-10 mm) til jordforbedring

• FLIS OG SPHAGNUM:

TRÆFLIS (20-50 mm)
RIDEBANEFLIS
SPHAGNUM grov/fin



DÆKBARK FRA KOLD
DANMARKS STØRSTE BARKLEVERANDØR

HØVEDKONTOR:

Vognmand Kold A/S
Stærkindevej 37,
Vindinge
4000 Roskilde

Tlf. 4635 0531
fax 4635 2199
E-mail: Salg@kold-bark.dk
www.kold-bark.dk

Konsulent:
Jens Olesen
4014 9840

Jylland:
Tlf. 9839 2722

LAGER PÅ SJÆLLAND
LAGER PÅ FYN
LAGER I JYLLAND

SPECIALPRISVED
STØRRE LEVERANCER

Bambus vender styrket tilbage

PLANTEANVENDELSE. Trods alsidige styrker har bambus i mere end én forstand været ved at uddø i danske anlæg og haver, men nu tyder meget på at planten går en lysere tid i møde

Af Jeanette Thysen

Et dansk sygehusbyggeri planlægger at bruge en større mængde bambus i et kommende sygehusprojekt. Planten er én af arkitekternes favoritter til legepladser og labyrinter. Og en anlægsgartner har netop selv valgt at plante den som grøn lægiver omkring sin private terrasse. Det er tre forskellige eksempler på at bambus atter er begyndt at vinde indpas hos danskerne når det gælder om at udvælge sunde og hårdføre planter til grønne anlæg og haver.

De seneste årtier har ellers budt på lidt af et bjergridt med både op- og nedture for den grønne plantes liv her i landet. Bambus vandt for alvor frem i mange danske haver og anlæg op gennem de planteglade 70'- og 80'ere. I slutningen af 80'erne og op gennem 90'erne knækkede kurven da den gule bambus blomstrede og døde. Senere fulgte den

sorte bambus som blomstrede og døde i årtierne efter.

Billeder af spader der knækkede og Søren Ryge som hentede dynamitmanden ind for at fjerne døde bambus var med til at danne skræmmebilleder af planten. Bambusdøden gav mange ærgrelser for haveejere, arkitekter og gartnere. Blomstringen skabte samtidig et vacuum, og der gik nogle år før der kom nye sorter på markedet. Brugerne vendte sig bort fra bambus og fandt andre alternativer.

Elegant, helårsgrønt læ

I dag tyder nye eksempler på anvendelse og kommende ordrer på at flere arkitekter og anlægsgartnere i den grønne branche igen er begyndt at få øjnene op for plantens kvalitet og bruge bambus i nye sammenhænge. Og det er ikke uden grund. Bambus har nemlig flere fornemme styrker som karakterplante i grønne anlæg i byrum, omkring bygninger

og haver, blot den anvendes i sit rette miljø. Det er vi mange der endnu har til gode at lære.

„Bambus passer godt til den enkle, skandinavisk stil. Både i eksisterende anlæg og omkring nybyggeri med alt fra offentlige pladser, omkring sygehuse, til torve og taghaver,“ siger Morten Hedegaard Jensen fra Pemo Bambus der er specialiseret i at producere bambus. „Samtidig er det helt i tidens ånd en særdeles robust og nem plante. Den kræver stort set kun vand og næring når først den er etableret, er utrolig hårdfør og samtidig en sund plante som ikke er ramt af sygdomme. Til gengæld vil vi gerne vise at den kan bruges til andet og meget mere end japanske haver.“

Kendetegn og anvendelse

Bambus er en træagtig busk med talrige, slanke stængler som gør den eminent til at filtrere vinden og fungere som læskærm. Dens lancetformede

blade er grønne året rundt og gør den graciøse plante til et godt og helårsgrønt alternativ til græsser og til at skabe læ og rum omkring caféer, bænke og terrasser, både plantet direkte i jorden, i store krukker og i mobile plantekummer.

Bambus er klassens hårde negl når det gælder om at bryde vinden og skabe læ omkring vindblæste hjørner, på terrasser, taghaver og kystnære havnemiljøer. Den kan som få planter skærme af og bryde vinden fra de barske vindstød uden at få nævneværdige skader, men får højest lidt svedne bladspidser. Også i mere kystnære omgivelser kan bambus klare mosten og stænk af saltholdig luft, blot den får rigeligt vand og næring gennem vækstsæsonen og i tørre perioder året rundt.

Dens vindbryderfunktion kan give et totalt vindstille rum bag de tætte stængler. På den ene side hører man vin-

Bambus kan skabe en huleagtig ramme om leg og labyrinter som her ved børnehaven og skolen i Guldbæk. Foto: Jeanette Roust Thysen.





Bambus egner sig godt som solitærplante i store krukker og kummer hvor den giver grønt året rundt. *Fargesia murilae* 'Rufa'. Foto: Jeanette Roust Thysen.

den hviske. På den anden side er der helt vindstille.

Bambus er samtidig blød og behagelig til at skabe en grøn ramme om børn og barnlige sjæles leg i huler, labyrinter og på legepladser. Bambus er også en sand sanseplante. Blade- ne taler som få planter til høresansen, når en brise risler i bladene. Den giver en liflig lyd når den møder vinden.

Samtidig er det en miljøven- lig plante med et stort CO₂- optag og evne til at rense spil- devand. De unge skud af bam- bus er spiselige og udvalgte sorter er pandaens hofret.

Planten har et højt indhold af kisel som gør den langsomt nedbrydelig. Og så er den grøn året rundt, kernesund og nem når først den får fat.

Omvendt har bambus også sine svagheder. Den er ikke klassens billigste plante. Den er med sit specielle udtryk lidt af en fremmed fugl. Nogle slægter breder sig med rod- skud. Og den fremmer ikke biodiversiteten i haven.

Kun pandaen truer

I dag findes ingen nævnevæ- rige sygdomme eller skadevol- dere som truer væksten på

bambus her i landet. Den ene- ste, større skadevolder er pan- daen som lever vildt i Kina og hver fortærer cirka 30 kg bam- bus om dagen. Til næste år får Københavns Zoo sine egne to pandaer som kommer til at få sin egen friske, danskprodu- cerede bambus kørt ind fra Højvang Planteskole i Vording- borg tre gange om ugen.

To arter af *Fargesia*

Bambus er med sine kendeteg- nende knæ på stænglerne ud af græsfamilien. Den består af flere slægter som oprindeligt stammer primært fra Kina,

men enkelte også fra Vietnam og Himalaya. De opdeles ty- pisk i klump-bambus og rhi- zom-bambus som breder sig med underjordiske udløbere.

I Danmark dyrker plantesko- lerne alene bambus af slægten *Fargesia* der er en klump-bam- bus. Den er en af verdens mest hårdføre bambus der både kan klare sommerens tørke og vinterens frost ned til 20 gra- der. Bambus af *Fargesia*-slæg- ten har samtidig den fordel at de skyder inde fra planten og derfor ikke spreder sig vold- somt med rodskud som andre rhizom-slægter af bambus gør.

Listen af bambus-arter af *Fargesia*-slægten er lang. Der findes mellem 80 og 90 arter, men i Danmark dyrkes pri- mært kun to arter.

Den ene er den gule bambus *Fargesia murielae* som på en- gelsk også kaldes 'the umbrel- la bamboo' takket været dens oprette, overhængende vækstform.

Den anden er den sorte bambus *Fargesia nitida* som udmærker sig ved sine mar- kante, mørke stængler der bli- ver nærmest helt sorte om vin- teren. Begge fås i forskellige sorter som bliver fra 1 til 4 me- ter høje og varierer i vækst- form og bladfarve.

Desuden importeres bambus af slægten *Phyllostachys* som er kendetegnet ved deres højde på over 4 meter og tyk- ke, furede stængler og derfor også kaldes 'Furebambus'. *Phyllostachys* er mindre vind- og vinterhårdfør og breder sig med rodskud. Derfor kræver denne bambus plantning i store pletter eller rodbARRIER ved etablering i jord, hvis man da ikke ønsker at få en hel skov af bambus.

De samme moderplanter

Oprindeligt var det den navn- kundige planteskolegartner Aksel Olsen, som grundlagde Geografisk Have i Kolding, der første gang bragte nogle ek- semplarer af bambus af *Farge- sia*-slægten til Danmark i 1927.

Alle de danske, gule bambus stammer fra samme moder- plante og de uddøde derfor efter at de blomstrede i løbet af 80'erne og 90'erne. Senere døde også alle de bambus der stammede fra yngre moder- planter.



Bambus fås i alt fra kæmpe klumpplanter til potter fra 1 til 47 liter. *Fargesia murilae* 'Rufa'. Fotos: Pemo-bambus.

Bambus livscyklus er at den blomstrer efter mellem 80 og 100 år og her danner små, mørke bygglignende frø for at sikre slægtens overlevelse inden den dør. Flere danske planteskoler såede frø fra de blomstrende danske moderplanter ud i marker. Her udvalgte de siden de bedste eksemplarer fra frøplanterne og har senere søgt og fået patent på udvalgte bambussorter. Planteskolerne har siden opformeret disse sorter ved at dele dem. Det sikrer mere ens-

artede planter, men er også ressourcekrævende og giver derfor dyrere planter. Man risikerer dog stadig at bambus kan blomstre igen og dø, men for de skandinaviske sorter vil det da formentligt først ske omkring år 2070.

I dag er der tre planteskoler i Danmark som er specialiseret i at producere bambus til salg engros fra de danske udvalgte og patenterede planter. Salget går både til videresalg herhjemme og til eksport. Planteskolerne er Gobambus i Vor-

basse i Jylland, Højvang Planteskole ved Vordingborg på Sjælland og Pemo Bambus ved Glamsbjerg på Fyn. Desuden er der en række danske og udenlandske planteskoler som forhandler både danske og udenlandske sorter af bambus.

Med udsigten til nye, stærke sorter med en levetid på yderligere 80-100 år, flere nye anvendelsesmuligheder og en stigende afsætning tyder meget på at bambus er vendt styrket tilbage til grønne anlæg i Danmark. □

PRODUCENTER
Gobambus, Vorbassevej 19, 6623 Vorbasse. Tlf. 3013 9956. Gobambus.dk. Gomos@gomos.dk.
Højvang Planteskole, Næstvedvej 312, 4760 Vordingborg. Tlf. 2481 8202. Bambusudsalg.dk. Jumbobamboo@mail.dk.
Pemo Bambus, Højbjergvej 2, 5620 Glamsbjerg. Tlf. 7022 0625. Pemo-bambus.dk. Mail@pemo-bambus.dk

KILDER
Morten Hedegaard Jensen, Pemo Bambus.
Per Buchave, Danplanex.
Jørn Jørgensen, Kortegaard.
www.zoo.dk/panda.
www.rhs.org.uk m.fl.

SKRIBENT
Jeanette Thyssen er havearkitekt, freelanceskribent og fotograf.

Sådan får du succes med bambus

- Generelt kan bambus vokse i stort set al slags lys fra fuld sol til skygge og al slags jord fra sand til ler, selvfølgelig ikke råjord.
- Har du en stiv lerjord kan du med fordel blande 30-40% spagnum i plantehullet. Så kan rødderne lettere få fat og etablere et godt rodnet til at suge vand og næring til sig.
- Bambus kræver lidt omsorg at starte op og har ligesom træer og andre stedsegrønne brug for løbende vand og næring i det første år indtil rødderne selv kan forsyne planten.
- Derefter skal bambus gødes 2-3 gange om året, gerne lige som græsplænen.
- Når først bambus er etableret, er den svær at tage livet af. Vel at mærke hvis den er etableret og er plantet i jorden.
- Plantet i potter og kummer er det vigtigt at den får en stor potte, løbende får rigeligt vand og at sikre at potten ikke bundfryser. Bundfrysning kan eksempelvis undgås ved at dække med vintermåtter eller bobleplast i vintermånederne med hård frost.
- Bambus kan fint stå uklippet og behøver som udgangspunkt ikke beskæring.
- Omvendt er bambus også velegnet som helårsgrøn hæk og kan ligesom andre hækplanter klippes gerne fra juni til august hvis du ønsker at styre form og højde.
- I dag har minigraveren gjort det lettere at fjerne gamle, etablerede bambus og afløst dagene med dynamit og knækkede spader.



To sorter af *Phyllostachys*. Til venstre en stribet sort med grønne stribede stængler mellem hvert andet knæ. Til højre *Phyllostachys* 'Nigra'



Enjoying the
outdoors
since 1947

vestre.com

Vestre April Sun
Design: Espen Voll,
Tore Borgersen & Michael Olofsson

Brande kan gavne naturen

Det hænger og koster dyrt, men kan også være en forudsætning for genvækst

I maj hærgede store skovbrande i Canada. I delstaten Alberta brændte et område svarende til Lolland, og op mod 100.000 mennesker måtte evakueres. Det er sjældent at brande i skov og natur bliver så omfattende, men ellers er de almindelige. Hvert år brænder flere hundrede millioner hektar vegetation verden rundt. De lægger store frodige arealer øde og de store brande har også store sociale, økonomiske og miljømæssige følger.

Men brandene kan også være en forudsætning for vækst og biologisk mangfoldighed, skriver Simon Auken Beck på Træ.dk (2.8.2016) med Global observation of forest and land cover dynamics og FAO som kilder. Brandene er i et økologisk perspektiv gavnlige da naturen så at sige bliver genstartet.

Et afbrændt område bliver ofte mere frodigt fordi bran-

den har frigjort plads, lys og næring til lyskrævende arter der som regel ikke kan leve i et skyggefuldt skovmiljø. På den måde gavner en skovbrand tit biodiversiteten.

Visse skovtyper, f.eks. mange naturlige fyrreskove, er afhængig af regelmæssig skovbrand. Klitfyr der hører hjemme i det nordvestlige Nordamerika, åbner først sine kogler når de påvirkes i den hede som opstår ved en skovbrand. Derved spredes frøene først, når underskoven er brændt og jordbunden er blevet et godt spirebed for lyskrævende fyrretræer. Også mange arter spirer efter en skovbrand så nedbrændte bevoksninger vil hurtigt blive grøn igen. Visse biller og svampe kræver adgang til brændt træ for at overleve. Biller kan flyve kilometer hvis de kan lugte en skovbrand.

På grund af brandenes gavnlige funktion bruges ild



Skovbrand i Alberta maj 2016. Foto: Wikipedia.

bevidst i naturplejen hvor rigtige skovbrande er sjældne på grund af effektiv brandbekæmpelse. I Danmark bruges f.eks. brand i hedeplejen for at forny hedelyngen.

Mange skovbrande er direkte forårsaget af mennesker. Det kan f.eks. være i forbindelse med landbrugsformen svedjebug der herhjemme kendes fra oldtiden, men stadig praktiseres i visse lande. Man fælder og afbrænder med vilje skov for at dyrke jorden i få år indtil askens næring

er brugt op. Derefter afbrændes et nyt stykke skov.

Generelt er der verden over meldt om flere brande de seneste årtier. Det kan skyldes klimaændringer med f.eks. mere varme og mindre regn, eller ændringer i arealanvendelsen.

Cirka 80% af de globale skov- og naturbrande sker i græsland og savanner især i Afrika og Australien, men også i det sydlige Asien og Sydamerika. De resterende 20% sker i verdens skove. sh

Ønsker hårdere kurs mod skrald i gaden

72,2% af danskerne vil have større bødestrafte for at svine med pizzabakker, cigaretskoder og engangsservice og andet efterladt affald i byen og naturen. 26,1% mener afaffaldet er et mindre problem, men at der godt kunne strammes op. Kun 1,8% ser ikke noget problem med svineriet. De mener at folk generelt gør som de skal.

Det viser en meningsmåling som analysebureauet Wilke har lavet for Avisen.dk. I målingen tilkendegav 1021 repræsentativt udvalgte danskere over 18 år deres mening om skrald i det offentlige rum.

I dag koster det typisk 1.000 kr. i bøde at smide et stykke papir eller en tom øldåse på gaden, men det beløb skal altså sættes op ifølge flertallet. Men hvis det skal hjælpe, kræver det dog at reglerne håndhæves. Og det sker kun sjældent.

Ifølge Miljøstyrelsen der løbende får indberetninger fra politikredsene, blev der sidste år kun udskrevet én bøde for henkastning af affald. I 2008 blev der uddelt 17 bøder, og siden har niveauet ligget på 1-4 bøder om året. De sidste 8 år er der udskrevet i alt 36 bøder. Miljøstyrelsen understreger dog at det reelle antal bøder kan være højere da der kan være sager politikredsene ikke har ind-



berettet. Og Rigspolitiet oplyser selv at de ikke har præcist overblik over hvor mange bøder der udskrives til private borgere for at henkaste affald, da der ikke findes opgørelser der alene dækker denne forseelse.

Folketingsmedlem og miljøordfører Pia Adelsteen (DF) ser gerne bøderne blev sat op af præventive grunde. Men det kræver at politiet gør en aktiv indsats og får bødeblokken op når folk smider skrald, siger hun.

Teknik- og miljøborgmester i København, Morten Kabell (EL), mener at man hellere skal forsøge at påvirke holdningen til det at smide affald på gaden og gøre det nemt at komme af med affaldet. sh

KILDE
Maria Jeppesen (2016): Større bøder for at svine, tak! Danskerne trætte af skrald i gaden. Avisen.dk 19.7.2016.

Mountainbikestier er måske for alle

Som udgangspunkt må skovgæster i private skove kun færdes på veje og stier. Men mountainbikere bruger tit helt andre ruter. Derfor rejste Dansk Skovforening sidste sommer sag i Natur- og Miljøklagenævnet der afgjorde at mountainbikere kun har ret til at cykle på stier der er egnede til for almindelige cykler.

Nu er der opstået et problem med de flere og flere specialanlagte mountainbikeruter der skal begrænse konflikterne til skovdriften og andre skovgæster. Friluftsrådet har nemlig udtalt at disse ruter også skal være tilgængelige for alle andre idet der jo er tale om stier. Naturstyrelsen vurderer at skovens gæster faktisk har en sådan ret. Det er foreningen Skovdyrkerne uenig i og vil sammen med Dansk Skovforening prøve sagen ved domstolene. Foreningen peger desuden på at de særlige mountainbikestier netop er lavet for at adskille cyklende og gående trafik.



KOMPROMISLØS BATTERILØSNING

samme batteri passer til det hele

Støjsvage, lange arbejdsintervaller og god ergonomi med STIHL's højtydende batterimaskiner. Flere forskellige batterier, både som rygbårne og til montering direkte i maskinen.



Alle batterier i  - serien passer til 19 forskellige maskiner til grønne områder!

- | | | | |
|---------------|----------------|-----------------|----------------------|
| Motorsave | • Teleskopsave | • Hækkeklippere | • Stanghækkeklippere |
| Trimmere | • Grensaks | • Blæsere | • Fejemaskine |
| Plæneklippere | • Skæremaskine | | |



Skann QR-koden og
find din nærmeste
forhandler

stihl.dk



Tilpasningens usikre stenede vej

KLIMA. Alle kommuner er færdige med deres planer der nu skal realiseres.

Men branchen mangler erfaring, politikerne holder på pengene, og lovgivningen hæmmer

Af Lars Thorsen

Nu ligger klimatilpasningsplanerne klar hos landets 98 kommuner. Så er det altså tid til at tage næste skridt: at omsætte planernes anvisninger og visioner til handling, og det er en helt anden historie. Der mangler nemlig viden konkluderes det i rapporten 'Implementering af 10 klimatilpasningsplaner - aktiviteter, udfordringer og gode oplevelser' af seniorforsker Dorte Hedensted Lund fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning ved Københavns Universitet. Rapporten har undersøgt ti kommuner og ni forsyningselskaber som er ved at føre klimatilpasningsplanerne ud i virkeligheden.

Tager man f.eks. lokal håndtering af regnvand, er der eksempelvis stadig ikke meget håndfast viden om overfladeanlæggenes levetid og driftsomkostninger. Og det selv om branchen har beskæftiget sig intenst med lokal håndtering af regnvand i årevis. Desuden er der flere aktører involveret end kommunerne er vant til at gennemføre projekter sammen med. Saltet volder stadig problemer når vandet skal

nedsives eller ledes ud i bede. Men først og fremmest står lovgivningen stadig i vejen. Den er alt for bureaukratisk, upræcis, dårligt koordineret eller ganske fraværende.

Lovgivningen halter

Rapporten er bestilt af Danske Anlægsentreprenører i Dansk Byggeri, og her er det netop konklusionen om den mangelfulde lovgivning som branchedirektør Niels Nielsen slår ned på. Han mener at problemerne med lovgivningen har resulteret i u hensigtsmæssigt vold-somme forskelle på hvor langt kommunerne er nået med klimatilpasningsplanerne.

„Derfor er der behov for at nedsætte en taskforce til at se lovgivningen igennem og udarbejde forslag til mere sammenhængende paragraffer. For meldingen fra de kommuner der arbejder seriøst med planerne er at de er nødsaget til at sno sig rundt om en lovgivning der er enten meget bureaukratisk og ufleksibel eller decideret dårligt afstemt, hvilket bare er en unødvendig bremseklo for arbejdet,“ siger Niels Nielsen.

Forskellene mellem kommunerne er ifølge rapporten ud-

tryk for en svag lovgivning. Klimaloven har f.eks. fokus på energiforsyning og vedvarende energi. Klimarådet har fokus på energiforsyningsdelen. I stedet hviler kravene til klimatilpasningsplanerne alene på en aftale mellem regering og Kommunernes Landsforening (KL) fra 2012. En aftale som end ikke er lovfæstet som spildevandsplanerne der er forankret i Miljøbeskyttelsesloven.

Det orker vi ikke igen

At de fagfolk som skal arbejde med klimatilpasning brokker sig over lovgivningen er der ikke noget nyt i. Sidste år fortalte Odense Kommunes afdelingschef for Erhverv og Bæredygtighed Charlotte Moosdorf eksempelvis til Kommunernes Landsforenings blad Momentum: „Vi har gennemført et enkelt projekt via medfinansieringsordningen, men det var så bureaukratisk en proces at vi bagefter blev enige om at det orker vi ikke igen.“

Når man læser alle de ting rapporten fremhæver om kommunerne og forsyningselskabernes udfordringer med lovgivningen i arbejdet, virker det mirakuløst at der overhovedet er blevet søsat et

eneste konkret projekt. Ifølge respondenterne er vandsektorlovgivningen særligt problematisk, især reglerne om medfinansiering. De er alt for bureaukratiske, og den faste tidsfrist for at opnå de påkrævede godkendelser hos Forsyningssekretariatets tre instanser passer dårligt med kommunernes og forsyningernes egne beslutningsgange.

Desuden gælder medfinansieringsbekendtgørelsen kun tag- og overfladevand og kan altså dårligt bruges når det er grundvand eller havvand der er problemet.

Ikke mindst er der gråzoner i forhold til hvem der skal betale. Det kan nemlig være svært at definere præcist hvor meget af projektet der vedrører det tekniske anlæg som forsyningen skal betale. Bagefter kan det på samme måde være svært at lægge snittet i driftsnomkostningen.

De fælles data

En af rapportens hovedpointer er derfor at samarbejde og koordinering er helt afgørende i arbejdet med klimatilpasning. Som en kommunal medarbejder siger: „Det kræver en forventningsafstemning i forhold til hvad man vil. At man opnår en fælles forståelse. Så er det åbenlyst at spildevandsforsyningen har nogle interesser, og kommunen har nogle andre. Det er vigtigt først at få den ledelsesmæssige opbakning og de visionsmæssige afklaringer og derefter se på de tekniske løsninger.“

Men der er ofte andre aktører som må på banen hvis klimatilpasningsplanerne for alvor skal batte - nemlig nabokommunerne. Nogle steder kan man slet ikke løse problemerne hvis ikke der bliver udført løsninger på den anden side af kommunegrænsen. Det er en af klimatilpasningens helt store udfordringer at dem med deres på det tørre også skal gøre en indsats.

Nogle steder lykkes det dog, bl.a. ved Danmarks næstlæng-

Et frossent regnvandsanlæg i Gladsaxe. En af udfordringerne ved LAR-løsninger er at de ikke er i brug særlig tit. Dermed er der risiko for deres funktion nedsættes med tiden. Og lovgivningen skaber ikke klare rammer for hvem der har driftsopgaven. Foto: Dorte Hedensted Lund.





Det kan være en ordentlig mundfuld at søsætte klimatilpasningsprojekter i byen som her på Frederiksberg. Der er mange aktører og interesser indblandet og et væld af lovgivningsområder. Foto: Frederiksberg Forsyning.

ste Å Storå som truer med at oversvømme dele af Holstebro. Meget af åens opland ligger uden for kommunen, 2/3 faktisk i Herning Kommune, men det er lykkedes Herning, Ikast og Holstebro at få en fælles plan selv om Holstebro har mest at vinde.

En af grundene til at dette tværkommunale samarbejde kunne lykkes var Region Midtjyllands forarbejde. Da kommunerne blev pålagt at udarbejde klimatilpasningsplaner inden udgangen af 2013, hjalp regionen de 19 kommuner med at lave en planskabelon. På den måde slap kommunerne for hver især at skulle opfinde den dybe tallerken og bruge tid og penge på det.

En af de vigtigste fordele af arbejdet med skabelonen var at alle kommunerne arbejder med samme fremskrivninger for vandspejlets højde og skybruddenes omfang og hyppighed. I kommunernes klimatilpasningsplaner i Region Midtjylland arbejder de eksempelvis alle med en vandspejlsstigning på 1 meter i år 2110. Den

slags tal er altafgørende for dimensionering og design af klimatilpasningsløsningerne.

Tænk hvis nabokommunen har lavet deres klimatilpasningsplan ud fra helt andre prognoser end en selv? Så sidder man og diskuterer tal og fremskrivninger når man mødes over det kommunale naboskel i stedet for at gå direkte i gang med at tale om at løse problemerne.

Pengeregn. Eller hvad?

Ingenting er dog så slemt at det ikke er godt for noget, og de seneste års faste indslag af skybrud har betydet at selv den mest kontrære politiker må sande at klimatilpasningen ikke bør skubbes foran i det uendelige.

Alligevel er der ikke i planloven noget krav om at kommunerne skal klimatilpasse, og det indebærer at klimatilpasningsdagsordenen bliver underordnet andre områder som man fra statens side har krævet fokus på. Eksempelvis ville 8-10% af Region Midtjylland blive oversvømmet hvis hele

regionen blev ramt af et skybrud. Det illustrerer en risiko som burde have politikernes fokus.

Flere kilder fortæller dog til Grønt Miljø at det er som om en del kommuner og politikere ligesom puster ud efter at klimatilpasningsplanerne er blevet klar. En af dem - en rådgiver i hovedstadsområdet som ønsker at være anonym - fortæller således:

„Det er finansieringen som er bremsen lige nu. Det er nærmest en forudsætning at der er politisk opbakning til projekterne, for det er meget svært at løfte det her uden midler. I nogle kommuner har man eksempelvis sagt at man vil lave visse ting i indeværende planperiode og andre ting i næste planperiode. Men når første planperiode er overstået, siger politikerne så at man lige skal klappe hesten, for nu har vi jo nået en masse i første planperiode. Så bliver det overladt til ildsjæle og der opstår fragmenterede løsninger. Men som sagt - hvis pengene og politikerne er klar, er du

som kommune allerede nået et langt stykke ad vejen.“

I det jyske fortælle en anden kilde: „Disse projekter kræver at der bliver afsat nogle midler fra år til år, men der mangler både midler og politisk fokus på området.“

Indtil videre har klimatilpasningen mest været lig med at håndtere skybrud. Men der er også andre udfordringer.

„Det akutte har jo været skybruddene og de store oversvømmelser der har medført underminering af veje, skader på bygninger og så videre. På lidt længere sigt vil havspejlsstigningerne, hvor nogle forudser en meters stigning de næste 100 år, blive en udfordring i et fladt land som vores med rigtig meget kyst,“ fastslår Dorte Hedensted Lund. Og den udfordring kan ikke løftes med den nuværende lovgivning. □

KILDER

Dorte Hedensted Lund (2016): Implementering af 10 klimatilpasningsplaner - aktiviteter, udfordringer og gode oplevelser. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning ved Københavns Universitet.

Naturen er registreret, men øges ikke

Resultaterne fra en omfattende registrering af naturområder er klar

Overdrevet er en af de naturtyper der er blevet mere af - både fordi registreringen er blevet bedre, og fordi der er anlagt ny natur. Foto fra rapporten.



Siden 90'erne er der registreret mere beskyttet natur i Danmark, men samtidig er det reelle naturareal gået lidt tilbage. Det viser den kortlægning der blev sat i gang i 2010 og nu er slut med rapporten 'Ændringer i det §3-beskyttede naturareal 1995-2014'. Registreringen fortæller dog ikke nærmere om områdernes værdi for de vilde dyr og planter.

Med natur menes de heder, moser, søer, strande og overdrev mv. der er beskyttet af naturbeskyttelseslovens §3, altså ikke f.eks. skove og hegn. Deres samlede registrerede areal er øget 4,7% siden 1995. Årsagen er dog mest overset natur som er registreret nu, men ikke var det før. Ser man bort fra det, er arealet af den reelle §3-natur faldet 0,6%. Kommunerne skal ifølge Miljø- og Fødevarerministeriet nu tjekke om tilbagegangen er reel, hvad den skyldes, og om der skal laves mere ny natur i stedet for det tabte.

Den bedre registrering har i sig selv øget det registrerede naturareal med 4,5%, og det er især ferske enge og overdrev der er blevet mere af.

Helt ny natur har øget arealet 1,8%. Der er mange nye vandhuller og søer, men arealmæssigt fylder de nye ferske enge og overdrev mere.

2,2% er tabt på grund af opdyrkning og omlægning, men også bebyggelse, råstofgravning og tilplantning. Og i hvert fald en del af arealet kan være sket i konflikt med §3-beskyttelsen. Her er det også ferske enge og overdrev der har tabt mest, men for begge naturtyper står en pæn nettogevinst tilbage, henholdsvis 4,8% og 8,4%, og det er mere end for de øvrige naturtyper. Hele regnestykket omfatter også rettelser af gamle fejl og rent tekniske ændringer i registreringen.

Registreringen er baseret på en systematisk gennemgang af luftfotos fra 1995 til 2012 for at se om der er overensstemmelse mellem den vejledende registrering på Danmarks Miljøportal og de faktiske forhold. Baggrunden er et serviceeftersyn der i 2010 viste uregelmæssigheder i registreringen. Man har siden studeret over 310.000 naturområder hvoraf 39.500 er besigtiget i

feltet 2011-2013. Desuden er der ført dialog med kommunerne, men alle tal findes dog på Danmarks Miljøportal.

De §3-beskyttede arealer på Naturstyrelsens og Forsvarsministeriets arealer er ikke med i projektet da de før er registreret i anden sammenhæng. 16 kommuner er heller ikke med i

opgørelsen fordi de har registreret naturen selv. Alle tal kan dog ses på Danmarks Miljøportal.

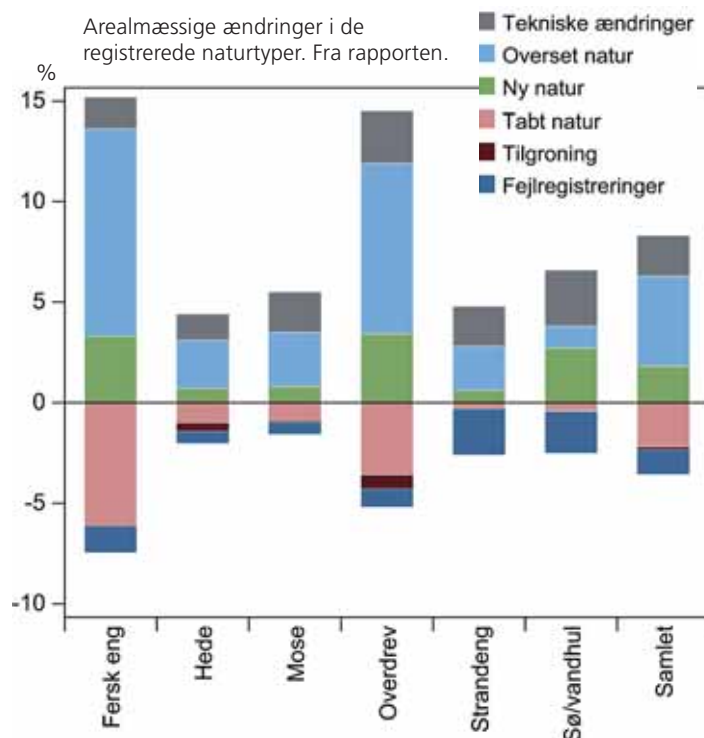
Her - og i rapporten - kan man også se det totale registrerede areal der er beskyttet gennem naturbeskyttelseslovens §3. Tallene fra den nye registrering er indregnet i tallet siden 2014 og omfatter alle kommuner samt Naturstyrelsens og Forsvarets arealer. Arealet var 449.393 ha i 2016, mens det i 1996 var 401.996 ha. For 2016 toppe ferske enge med 108.808 ha. Herefter følger moser (102.331 ha), heder (85.384 ha), søer (70.385 ha), strandeng (48.037 ha) og overdrev (34.448 ha). Registreringen skal nu indgå i naturvaltningen og være med til at føre naturpakken ud i praksis.

„Registreringen sikrer et godt grundlag for Naturpakken som vi lancerede for kort tid siden hvor indsatsen her vil hjælpe lodsejere med viden om ændringer i §3-beskyttelsen på deres jord,” sagde miljø- og fødevarerminister Esben Lunde Larsen da rapporten blev offentliggjort 23. juni.

„På den måde sikrer vi både større retssikkerhed for den enkelte lodsejer og en bedre beskyttelse af naturen.” sh

KILDE

Bettina Nygaard, Anders Juel, Jesper R. Fredshavn: Ændringer i det §3-beskyttede naturareal 1995-2014. Resultater fra Naturstyrelsens opdateringsprojekt. Aarhus Universitet. DCE - Nationalt center for miljø og energi 2016. 104 s.



Velplejet rødsvingelgreen

Rulning af græsset er et af elementerne i en bæredygtig pleje der bevarer spillekvaliteten

På golfgreens kan man hæve den meget lave klippehøjde lidt hvis man 'ruller' græsset. Så ruller bolden fint selv græsset er en smule længere. Derved kan man bedre lave en plejestrategi der ikke begunstiger enårig rapgræs. Græsset bliver sundere. Man klipper ikke lige så tit og holder også igen med gødning og vanding. Resultatet er dermed også mere bæredygtig drift. I hvert fald for greens af rødsvingel der er blevet gængs.

Det fremgår af håndbogen 'Red Fescue Management' om hvordan plejer greens af netop rødsvingel. Bogen er baseret på en undersøgelse fra den fælles nordiske græsforskerenhed Sterf. Her har man set på hvordan golfgreens af rødsvingel kan plejes bæredygtigt uden at tabe spillekvalitet.

At rulle græsset er at glatte eller stryge den så den bliver plan. Det gør man med en ma-

skine der har en vis vægt, men ikke meget, og greenen skal være tør da man ellers risikerer at glitte overfladen til.

Greens af rødsvingel klippes gerne til 5 mm og endda ned mod 4 mm ved turneringer. Men konkurrencen fra enårig rapgræs stiger når man klipper så lavt. På Sørum Golfcenter kunne klippehøjden hæves til 6 mm hvis man rullede greens fire gange om ugen - og uden at det gik ud over boldens rullehastighed. Det betød dog også flere mandetimer.

Man kan spare vanding hvis man løbende måler jordfugten og først 'underskudsvander' når jorden er for tør. Forskningen har vist at greens af rødsvingel (og krybende hvene) falder for meget i kvalitet når jordens vandindhold er under 8% i længere tid. Det gælder om at holde vandindholdet på 8-12%. Det måler man med med 20 cm lange spyd.



Rulning eller strygning af green, her en Greensiron 3900 Turf Roller.

Hvis jordfugtigheden bliver større får enårig rapgræs og andet ukrudt bedre vilkår i forhold til rødsvinglen. Derfor holder mange greenkeepere igen med vandingen og lader greens blive ret tørre. At det er en god idé, bekræftes af forskningen. Om man fordeler den begrænsede vanding mellem flere ugentlige vandinger eller kun vander én gang om ugen betyder ikke noget.

Altså ikke overvande. Og ikke overgøde. Det giver græsset svagere rodvækst og hæmmer mykorrhiza. I ydersæsonen giver meget gødning desuden enårig rapgræs for stor fordel. Under gode forhold ef-

ter etablering anbefales 0,4-1,0 kg N pr. år. Ugentlig anbefales cirka 0,04 kg N pr. 100 m², men mindre i juli-august.

Et problem med rødsvingel er at dens filt indeholder relativt meget træstof og derfor er sværere at omsætte. For at hjælpe omsætningen kan man topdresse rigeligt og tilsætte sandet lidt kompost så mikroorganismerne får lidt at leve af. sh

KILDER
Trygve S. Aamlid, Anne Mette Dahl Jensen, Per Rasmussen (2016): Red fescue. Guidelines on new research and greenkeepers' experiences. Sterf 2016.
Karin Normann Petersen (2016): Hvordan skal rødsvingel plejes? Greenkeeperen 2/2016.

WWW.HPE-AS.DK

Zemmler dobbelt-tromlesorterer - Lige til at sætte på anhængertrækket



Zemmler Multi Screen MS 1600

Ny kompakt dobbelt-tromlesorterer med udskiftelige sigtevæv der gør det muligt at sortere i forskellige størrelser og kvaliteter.

- Multiscreen-sorterer med dobbelt-tromle
- Maskestørrelser fra 2 til 80 mm
- Sorterer i op til 3 fraktioner
- Elektrisk motor til 380V kabel
- Kapacitet på op til 30 m³ i timen
- Anhængermonteret - vægt 3500 kg

Vil du vide mere?

Kontakt Stefan Jensen
på 22 26 38 66
eller sj@hpe-as.dk
for yderligere
information



Bjæverskov 56 87 10 10 · Horsens 76 82 20 20 · Nuuk +299 32 27 00

H.P. Entreprenørmaskiner A/S er importør af Hitachi Construction Machinery, Sandvik Mining & Construction og Bell Equipment.

Danskerne elsker naturen

22% bruger naturen hver dag. Det kommer an på køn og alder, og skov og kyst er bedst

Danmarks største natur-elskere er kvinde, 55+ og bosat udenfor Region Hovedstaden. Det viser 'Befolkningsundersøgelse om natur' som Norstat lavede for Landbrug & Fødevarer til Naturmødet i maj.

Det er dog ikke kun kvinder lidt oppe i årene der er glade for naturen. 22% af alle danskere bruger naturen hver dag. 36% bruger naturen flere gange om ugen, og 31% bruger den flere gange om måneden. Tallene er næsten de samme som i 2013 da samme undersøgelse blev lavet. Over gennemsnittet for daglige naturbesøg er gruppen 55+ (29%) og kvinder (27%). I hovedstadsregionen bruger kun 15% naturen hver dag.

Bare at se på naturen er den mest udbredte aktivitet. Derefter følger motion, rekreation, badning, indsamling af bær og frugt samt jagt og fiskeri. Flere kvinder end mænd bruger naturen til at se på, til motion,

og til at samle bær og frugt og bade. Til gengæld bruger flere mænd naturen til jagt og fiskeri. De yngre (18-34 år) bruger oftere end gennemsnittet naturen til motion og badning. Dem over 45 bruger oftere end andre naturen til rekreation og til at se på.

Kyster og skove er det som flest bedst kan lide ved naturen. Landskabet er på tredjepladsen. Mænd svarer oftere end kvinder at søerne er det bedste. Kvinder svarer oftere at markerne, duften, dyrelivet og landskabet er det bedste.

64% mener at staten bør støtte naturens udvikling. Tallet er højest i Region Hovedstaden. Af 'rød bloks' vælgere svarer 81% 'ja'. Det gør 56% af 'blå bloks' vælgere.

Undersøgelsen er gennemført som online interviews i Norstats panel i maj 2016. Stikprøven omfattede 1.028 personer på 18-70 år. Se undersøgelsen på lf.fk. sh



Danskerne elsker i naturen

Naturen kan bruges til mange gøremål. I Norstats undersøgelse for Landbrug & Fødevarer svarede 6% at de bruger naturen til at dyrke sex. Det er fuldstændig samme procenttal som i 2013 da samme undersøgelse sidst blev lavet.

Heldigvis er sex i naturen lovligt. „Sex i naturen er ok,“ kan man læse på Naturstyrelsens hjemmeside. „Der er i forvejen masser af sex i naturen, og skovens gæster må såmænd også gerne udfolde sig på det felt, men man skal vise hensyn over for dem der ikke har samme interesse når de er på skovtur. Tømmefingerreglen er: Man må ikke udvise uanstændig eller anstødelig opførsel der kan forulempe andre eller vække offentlig forargelse.“

Undersøgelsen viser at 1 ud af 17 har brugt naturen til at dyrke sex i. Eller nok nærmere 2 ud af 34. Det er især de 18-34-årige der foretrækker fri dressur. Af dem har flere end hver tiende dyrket sex i naturen. De 35-54-årige ligger cirka på gennemsnittet, cirka 6%, mens tallet kun er 2% for dem over 55 år. Dem under 18 er ikke blevet spurgt.



Iseki i segmentet for enkle traktorer

Med Iseki TLE 3400 Economy har HCP Nordic præsenteret en ny kompakt traktormodel med 39 hk. Den har pto, 26 liter hydraulikpumpe og en lift der løfter et ton. Den har sikkerhedsbøjle, men kan senere leveres med kabine. Transmissionen er hydrostatisk, idet skiftet mellem frem og bak sker med en vippepedal. Ifølge HCP Nordic har modellen i 'segmentet for enkle traktorer' gode muligheder til anvendelser hvor Iseki hidtil har været lige dyr nok. Hcpetersen.dk.

Otte legestationer blev testet af spejdere

På FDF's Landslejr ved Ry 7.-15. juli deltog 8000 børn. Det blev udnyttet til at teste otte 'legestationer' der er inspireret af naturen, men som også kan bruges til byrum og parker.

'Sumpen' udfordrede balancen med sit gyngende underlag. 'Grotten' udfordrede forestillingsevnen når børnene i mørke skulle mærke sig frem gennem materialer som mursten, akrylrør og kunstgræs. De andre stationer var Ørkenen, Krattet, Junglen, Floden, Vulkanen og Bjerget. De blev udviklet i samarbejde med bl.a. Den Skandinaviske Designhøjskole og studerende fra Kunstakademiets Arkitektskole og med støtte fra SparNord Fonden, DUFs Initiativstøtte,

Kompan og XL-BYG.

„Vi vil gerne udfordre sannerne - både visuelt og motorisk - og vi håber i disse legeområder at skabe en anden type af leg end på den traditionelle legeplads. På nogle af installationerne er der desuden mulighed for mere risikofyldt leg,“ lød det fra Ane Schjødt Koch, formand for lejrens udsmyknings- og installationsudvalg, før landslejren.

Sigtet med legestationerne og den tilhørende bog '8 innovative legestationer' er at inspirere til at skabe rum til leg, eventuelt i mindre skala. Legeforsker Helle Marie Skovbjerg fra Aalborg Universitet samlede på lejren data om hvordan legen udfoldede sig. sh

Energiske FDF'ere tester en af legestationer. Foto: Thomas Heie Nielsen.



Stor VM Loader er en minigummiged

Vinderup Maskiner har udviklet sit program i minilæsser-serien VM Loader med en storebror der bl.a. er beregnet til anlægsgartnere. Det er faktisk en minigummiged med 50 hk lyder det fra direktør Jan Pedersen der får maskinerne lavet i Kina efter Vinderup Maskiners anvisninger. Modellen hedder 1050 LXC med lukket kabine og 1050 LX med åben kabine. Jan Pedersen fremhæver desuden at maskinen er kraftigt bygget med god akselafstand og balance. Den er forsynet med dobbelt løftecylinder og kan løfte næsten 2 ton. Løftehøjden er 2,32 meter til kipleddet. Vmloader.dk.

BIRK



HOLM

Birkholm Planteskole A/S

- Dansk egenproduktion af allétræer, solitære træer og buske
- Produktion af træer efter "Kvalitetsstandard for planteskoletræer"
- Ring og få professionel rådgivning – **telefon 48 17 31 26**

Forhandler af



Dansk importør af



SikkerVand®

Kvalitetsstandard





Katja van Moorselaar bruger plantevæggen som undervisningstavle for skolebørn og køkkenmedarbejdere fra københavnske institutioner.

Urtehaven hænger på væggen

PLANTEVÆGGE. At dyrke urter og blomster i vægmonterede kassetter er en global trend der også ses i danske skoler, plejehjem, boligforeninger, virksomheder og private hjem

Af Poul Erik Pedersen

Mange mennesker strømmer til byerne og samtidig vil byboerne gøre byerne grønnere. Det har skabt et globalt marked for væghængte kassettesystemer hvor man på meget begrænset plads kan etablere og vedligeholde planter både inde og ude. Mange af de nye plantevægge bruges til at dyrke krydderurter, jordbær og spiselige blomster. Dermed rammer plantevæggene også en ny trend hvor byboerne ønsker at dyrke, høste, tilberede og spise deres egen mad.

Som undervisningstavle

En af dem der bruger væghængte kassetter som urtehave er Københavns Madhus på Vesterbro hvor vi møder gartner og underviser Katja van Moorselaar. I 2013 fik hun etableret et drivhus, nogle højbede og 7,5 m² plantevæg. Alt i alt med 20-25 forskellige ty-

per krydderurter, spiselige blomster, jordbær, ærter og salater.

Plantevæggen fungerer som en grøn undervisningstavle. Hun bruger den når hun underviser både skolebørn og køkkenmedarbejdere fra de københavnske institutioner.

„Jeg viser skolebørnene planterne og lader dem smage. Vi kigger også på blomster og på hvordan planterne danner frø. Det er vigtigt for at børnene får en forståelse for hvordan vores mad bliver produceret. Plantevæggen gør det nemt at vise en gruppe børn de forskellige planter samtidig med at de let kan nå dem,” forklarer Katja der er uddannet planteskolegartner.

Hun peger på at plantevæggene er interessante for skoler og daginstitutioner af flere årsager: „For det første giver de mulighed for at få noget der er grønt, levende og beroligende hvor der er meget lidt plads. For det andet har vi den

udfordring med højbede at børnene klatrer på dem. Det kan de ikke med plantevæggene,” siger hun.

En plantevæg kan også give et institutionskøkken mulighed for at dyrke deres egne krydderurter, nippegrønt og salater. I dag er der bl.a. rucola, mynte, oregano, rosmarin, appelsintagetes, anis, jordbær, skovjordbær, citronverbena, skovsyre og karryurt i plantevæggen ved Københavns Madhus.

„Jeg lagde ud med nogle meget velordnede kasser med bestemte planter i hver kasse. Men jeg har ikke rigtig haft tid til at vedligeholde det, så det har udviklet sig meget organisk og levende, og planterne er flyttet rundt omkring i kasserne af sig selv,” fortæller Katja van Moorselaar.

System til plantevægge

Københavns Madhus bruger primært plantevæggen til undervisning og inspiration for

Minigarden kan stilles direkte på gulvet, f.eks. på en altan. Én kasse indeholder cirka 8 liter jord.



såvel børn som voksne, men der findes mange andre muligheder, fortæller Lotte Andreasen fra Minigarden Danmark. Minigarden er et system til plantevægge som er udviklet i Portugal og sælges over det meste af verden. Prisen ligger i størrelsesordenen 4.500-5.500 kroner pr. m² for en færdig væg med levering, montering, jord og planter. Prisen afhænger bl.a. af tilgangsforhold, om der skal bruges stillads osv. Holdbarheden i Danmark er op mod 10 år, måske mere.

„Ud over daginstitutioner, skoler og plejehjem købes vores plantevægge af boligforeninger, virksomheder og private, og anvendelsesmulighederne er mange. Nogle ønsker en smuk grøn væg, og rigtig mange ønsker at dyrke spiselige planter. Det sidste nye er sukkulenter som vælter frem overalt i øjeblikket,” fortæller Lotte Andreasen.

Hun begyndte salget af Minigarden-produktet for to år siden. Fra første til andet år er salget fordoblet, og væksten ser ud til at fortsætte. Med hensyn til dyrkning af fødevarer siger hun at man skal huske at anvende produkter, der lever op til EU's krav til produkter der må komme i kontakt med fødevarer så man undgår sundhedsskadelige stoffer i maden.

„Jeg kommer ofte på daginstitutioner hvor der anvendes murerbaljer, traktordæk og PVC-rør til dyrkning af fødevarer. Man bør tænke sig om og undgå unødvendig kemisk påvirkning af maden,” siger hun.

Valg af produkt

Der er som sådan ikke de store udfordringer i at etablere en plantevæg, men der er nogle forhold man skal tage højde

for lyder budskabet fra Peder Lund der er faglærer på Jordbrugets Uddannelsescenter Århus i Beder. Han underviser i etablering og pleje af byhaver og har medvirket til at opbygge flere plantevægge.

„Der findes fire-fem forskellige produkter på markedet. Om man vælger Minigarden eller en anden kassetteløsning afhænger af det projekt der skal gennemføres og hvilke af taler man kan få med en sælger. Med hensyn til dyrkning af spiselige planter i plantevæggene har jeg spurgt leverandørerne, og det er kun Minigarden der garanterer at deres produkt kan anvendes til fødevarerproduktion,” siger Peder Lund.

Ellers peger han på at det vigtigste er at holde fokus på den følgende vedligeholdelse når man etablerer sin plantevæg: „Hvis f.eks. en boligforening ikke lige har manden der vil holde øje med plantevæggen, så kan det formentlig godt betale sig at investere lidt i et automatisk vandings-system der sikrer at plantevæggen bliver vandet og gødet efter behov,” fastslår han.

Ellers handler det om at vælge den rigtige jord, de rigtige planter og sikre korrekt pasning, især med vand og gødning, siger Peder Lund. „Gør man det, så kan man have en fin plantevæg i mange år.” □

KØBENHAVNS MADHUS
Københavns Madhus har bl.a. som formål at bidrage til at løfte kvaliteten af den mad der produceres i Københavns Kommunes institutioner, herunder at nå et mål om 90% økologi. kbhmadhus.dk.

SKRIBENT
Poul Erik Pedersen er freelancejournalist med speciale inden for energi, natur og miljø.

Mellemstykke monteres før næste kassette kan stilles oven på.

PRAKTISKE ANBEFALINGER

fra Peder Lund og Lotte Andreasen om plantevægge:

Montering

- Det kræver ingen særlige kvalifikationer at montere en plantevæg. Man skal dog sikre sig at murværk og eventuelt gulv har den nødvendige bæreevne.
- En våd Minigarden plantevæg med jord og planter vejer cirka 70 kg pr. m².
- Nederste kassette står enten på et gulv eller bæres af vinkelbeslag der sammen skal kunne bære 8 kg. Kassetterne oven over bæres hver især af to plastbeslag der skrues fast i væggen og skal kunne bære 4 kg hver. Plastbeslagene fastholder også kassetterne i en afstand på 1 cm fra væggen.

Brug plantejord med struktur

- Da planternes rødder har begrænset med plads, er det vigtigt at anvende en plantejord med struktur som giver mulighed for at rødderne kan få ilt.
- Typisk vandes flere kassetter gennem én slange og med samme vand- og gødningsmængde. Planterne i den samme kassette bør have samme vandingsbehov. Hvis der i en række kassetter er én med lavere vandingsbehov, iblandes leca eller sand så vandet afdrænes hurtigere. Husk eventuel bortledning af overskydende vand nederst i plantevæggen.

Pas på blomster- og frøspredning

- Planterne bør kunne tåle at stå lidt tørt.
- En skyggefyldt væg skal have planter der gror godt i skygge. Især ved høje vægge kan det anbefales at bruge hårdføre stedsegrønne planter som vinca.
- Vær opmærksom på hvordan høje plantevægge på f.eks. 4-5 meter påvirker omgivelserne. Det er bedst at undgå planter der blomstrer meget og drysser blade over det hele. Og at undgå planter som sætter mange frø og dermed kan skabe et stort ukrudtspres på befæstede arealer neden for.
- Ellers kan mange typer planter dyrkes: Ærter, gulerødder, løg, krydderurter, mindre buske, græsser og sukkulenter.

Vand og gødning kan styres

- Vanding kan ske manuelt, men kan også styres på mere eller mindre avanceret vis. Der findes systemer som kan styre en regelmæssig vanding og gødskning, herunder måle vandforbrug og overvåge om der er udgåede planter.
- De billigste, enkleste systemer koster få hundrede kroner.

Begrænset lugning

- Plantevæggene kræver typisk en begrænset pasning og lugning. I Minigarden er der en cirkulær jordoverflade med en diameter på cirka 10 cm for hver plante.
- Ellers begrænser pasningen sig til at der i ny og næ skal skiftes en visse plante, fjernes visse standere og lignende.

Kassetten skrues fast i væggen gennem det runde plastbeslag der skaber afstand til murværket.

Vandslange monteres. Der kan laves særskilt vanding for en vandret række eller en lodret kolonne.



Kasseret kunstræs kan nu genbruges

Nu er der mulighed for at genanvende kasserede kunstgræsbaner i stedet for som hidtil at brænde eller deponere det aflagte plastik og gummi. Det kan man hos det nye danske firma Re Match A/S der den 21. juni åbnede sin første fabrik i Herning. Den kan i fuld kapacitet håndtere tre fodboldbaner om ugen.

Ifølge administrerende direktør Andy Vels Jensen har firmaet som det første i verden udviklet en bæredygtig metode der kan splitte materialerne op i rene råmaterialer. Heraf kan over 90% genbruges til at producere nyt kunstgræs eller i andre industrier.

Kunstgræsbaner bliver der flere og flere af, og de holder kun 8-10 år. Ifølge Re Match skal der alene i 2017 bortskaffes hvad der svarer til 9000 boldbaner. „Vi begynder i Herning med et anlæg målrettet det nordiske marked, men potentialet er stort rundt i hele verden,“ siger Andy Vels Jensen til Jyllandsposten.

Færre anmeldelser af anlægsarbejde

Når en bygherre vil gennemføre en midlertidig aktivitet i sit bygge- og anlægsarbejde, f.eks. nedknusning af byggeaffald, skal aktiviteten anmeldes til kommunen inden. Det reguleres i 'Bekendtgørelse om miljøregulering af visse aktiviteter' hvor 2012-udgaven er erstattet af en ny der trådte i kraft 1. juli. Her er listen over aktiviteter der skal anmeldes ændret.

Nedknusning af byggeaffald er stadig med sammen med nedrivning, facadebehandling og overfladebehandling af større fritstående konstruktioner. Derimod falder anmeldepligten til bl.a. anlæg til behandling af asfalt, forurenede jord og spildevand ud når kommunen har udstedt en lokal forskrift om den midlertidige aktivitet for kommunen eller området. Miljøstyrelsen vil udarbejde vejledning til kommuner og bygherrer om hvornår en midlertidig aktivitet ikke bør behandles efter bekendtgørelsens regler.

VERDENS LANDSKABER



El Pasos nye alligatorplads er uden alligatorer

El Paso i Mexico er mest kendt herhjemme som en støvet cowboyby i et forblæst landskab med rullende vindheks og pistoldueller i heden. Men det er faktisk en helt almindelig by som netop har fået sin historiske park - San Jacinto Plaza - renoveret. Den flere hundrede år gamle park med plæner, bænke og diagonale stier kunne ikke længere rumme de langt mere forskelligartede brugergrupper som i dag anvender parken der ligger i

et centralt handelskvarter.

Renovering af pladser og parker i byer er efterhånden en klassisk disciplin som hver gang sigter mod at forny men samtidig bibeholde stedets ånd og respektere dets historie. Ligeledes denne gang.

Der er dog ét historisk element som man ikke kan se efter renoveringen. Mange lokale kalder nemlig stadig pladsen for 'La Plaza de los Lagartos' eller Alligatorpladsen efter der i midten af forrige århundrede i flere omgange var en indhegnet sø med alligato-

rer i på pladsen. Men alligatorerne blev igen og igen dræbt og mishandlet af hærværksfolk, så i dag er der ingen alligatorer på pladsen eller spor efter at de har eksisteret.

Resultatet er ved første øjekast ret proppet og forvirret. Men måske fungerer det fint når man går rundt i den mexicanske sol. Der er i hvert fald et udsædelt metaltag som man kan gå i ly under, og der er også et springvandslegeelement til børnene. Landskabsarkitektfirmaet SWA står bag projektet.



Samlesættet der giver byrummet identitet

I landskabsarkitekturen findes et begreb som hedder 'place-making' - altså at skabe et sted og en identitet i byrum og restarealer hvor der før var ingenting at hæfte sig ved. Dette begreb har designere ved Sasaki Associates' FabLab konkretiseret med 'Kit of parks' som er et transportabelt sæt med dele til at bygge en park



eller måske nærmere et uden-dørs opholdsrum. Idéen er at man kan komme cyklende med dette byrumssamlesæt på

et øjeblik skabe et farverigt, dragende samlingspunkt hvor-somhelst.

Sættet består af et højbord, bænke, taburetter, mindre borde, spil og plantekasser. Alle delene passer ind i den hus-lignende ramme som derefter kan smækkes bagpå cyklen når pop-up byrummet flytter festen videre. Vi er ret vilde med det. Følg dem på Twitter på @kitofparks. It

SPAR 20 %
I MAJ OG JUNI

PLÆNEKLIPPER HRX537

Rustfri topmodel med masser af eksklusive finesser, herunder variabel fremdrift, dobbelte knive samt avanceret bioklip og opsamlingsystem. Vælg din favorit blandt de fire modeller.
Før fra 6.956 ekskl. moms.

FRA **5.565**
ekskl. moms

BUSKRYDDER UMK

Lækker buskrydder med Hondas støjsvage 4-takt mikromotor på 25 eller 35 cm³. Halvautomatisk trimmerhoved, græsklinge og luksusbæresele medfølger.

3.116 FRA
ekskl. moms

PLÆNEKLIPPER HRS536

Robust selvkørende plæneklipper med sideudkast og bioklip. Arbejdsbredden er 53 cm og HRS er monteret med Hondas velkendte GCV160 med automatisk choker, der starter hver gang.

3.756
ekskl. moms

HAVEFRÆSER FG110

Praktisk, robust og støjsvag fræser til urtehaven eller rosenbedet. Arbejdsbredden er 23 cm og vægten kun 13,5 kg. Let at folde sammen og transportere.

3.996
ekskl. moms

hondapower.dk

IMPORTØR:
TIMA A/S - Tel. 36 34 25 50

Tag ikke smitten med ud på græsset

Vask sko og hjul. Norsk forsker blæser til kamp for hygiejnen

Når man bruger eller passer en græsplæne kan man overføre ukrudtsfrø, æg af nematoder, levende svampe og deslige fra sted til sted med fodtøj og maskiner. At undgå det er der god grund til at se nærmere på. Reglerne om anvendelsen af pesticider kræver nemlig ofte at man undersøger alternative metoder før man sprøjter. Og i nogle tilfælde har vi slet ikke pesticider til formålet.

Det skriver Agnar Kvalbein, konsulent hos Nibio Turfgrass Research Group, i Greenkeeperen 2/2016. Han ser primært på golfbaner hvor ikke mindst golfskoenes pigge og trolleyvognenes hjul kan overføre smitte og ukrudtsfrø.

Et eksempel på en græssygdom vi bør undgå, er dollar spot (*Sclerotinia homoeocarpa*) der er et stort problem i USA, og som også er blevet et problem på nogle danske baner. Da smitten kun spredes med inficeret græs, er god hygiejne en forebyggende foranstaltning, skriver Kvalbein.

Han foreslår generelt at alle golfspillere indfører rutiner for rengøring af sko og udstyr inden de forlader golfbanen, og gerne også på vej ind til golfbanen. Vigtigst er det at blæse sko og vogne rene og at vaske



Dollar spot. Lyse runde visne pletter i fairwayen. Foto: M. Fidanza.

golfudstyr i rindende vand. Desuden bør håndklædet erstattes af engangsservietter.

Greenkeeperen skal håndtere snavs og vaskevand så det ikke spredes. En belagt og skæmet rengøringsplads med vand, vaske, trykluft og skiltning kan være en god idé, foreslår Kvalbein. Helst uden desinfektionsmidler som både kan forurene omgivelserne og give en falsk tryghedsfølelse. Desuden skal greenkeeperen være opmærksom på at driftsmaskiner og udstyr udefra rengøres før brug.

Endelig skal greenkeeperne være opmærksom på nye og ukendte symptomer så man

kan gøre noget ved f.eks. angreb af dollar spot før problemet breder sig, fastslår Kvalbein. Kig efter skarpt afgrænsede gule eller brune pletter i græsset. I overgangen mellem det raske og syge græs kan man se hvordan den ydre del af bladet visner og dør. Hvis sygdommen - også kaldet tørrforrådnelse eller møntplet - spredte sig opstår der bare pletter, og overfladen bliver ujævn at spille på. *sh*

KILDER

Agnar Kvalbein (2016): Obligatorisk rengøring af sko og udstyr. Greenkeeperen 2/2016.

Agnar Kvalbein (2016): Hygiejniske foranstaltninger på golfbanen. Greenkeeperen 2/2016.

Søllerød Naturpark i samlet fredning

Den kuperede bynære Søllerød Naturpark nord for København er nu fredet. Natur- og Miljøklagenævnet har truffet afgørelsen der omfatter 391 hektar. Områdets borgere og besøgende kan nu også i fremtiden nyde områdets bakker og dale på cykel, hesteryg eller til fods gennem et omfattende stisystem der har eksisteret siden 1940'erne.

Fredningsforslaget blev rejst af Rudersdal Kommune og Naturstyrelsen i april 2012, men sagen strækker sig helt tilbage til 1994. Kommunen ejer de 231 ha, mens de 160 ha er i privat eje. Store dele af området har tidligere været omfattet af 28 forskellige fredninger der nu er samlet under én.

Wacker graver fleksibelt på gummihjul

Gravemaskiner kører normalt på bælter der er bedst i blød jord, men på gummihjul er maskinen mere hurtig og fleksibel. Det er Wacker Neusons 11 tons EW100. I Danmark har JN Gravning købt den første.

„Vi har også en bæltegravemaskine, men fordelene ved denne er at den kan komme hurtigt rundt på pladsen og løse mange opgaver, den kan køre uden at lave skader specielt i den fase hvor der er lagt

stabilgrus eller belægning, og så har vi også en del opgaver ved veje, hvor den kan arbejde uden at beskadige underlaget,” siger Jonas Nielsen om gummihjulsgraveren.

EW100 kan køre op til 40 km/t på landevej. Den har fået ny hydraulik og ny motor. Det er en kompakt maskine, men er servicevenlig bl.a. i kraft af en tiltbar kabine, lyder det fra Wacker Neuson Danmark. www.dk.wackerneuson.com.



Tilskud til rejsning af 300 ha ny skov

Miljø- og Fødevareministeriet har genoptaget tilskuddet til rejsning af privat skov. Der er i 2016 afsat 10 mio. kr. Det svarer til 300 ha skov. Hovedsigtet er nu - set i lyset af landbrugs-pakken - at mindske udledning af kvælstof til åer, fjorde og kystvande. Formål som biodiversitet, friluftsliv og vedproduktion kommer i anden række.

I forhold til før er der færre tilskudssatser, og tilskuddet betales i én rate. Desuden er arealkravet sat ned fra 5 til 2 ha. Ordningen finansieres via landdistriktsaftalen for 2016. Der kan søges om tilskud indtil 23. august 2016 via Styrelsen for Vand- og Naturforvaltnings hjemmeside svana.dk.

Tilskud til mere end bare klimasikring

Med naturpakken er der afsat 15 mio. kr. til 'fyrtårnsprojekter' der skaber synergi mellem klimatilpasning, natur og friluftsliv og som reducerer udledning af kvælstof. Det kan f.eks. være regnvandsbassiner der samtidig er som biologisk rige vådområder. Puljen kan nu søges af kommunerne i forbindelse med realiseringen af deres klimatilpasningsplaner.

Tilskudsordningen kan søges via Styrelsen for Vand- og Naturforvaltnings hjemmeside svana.dk til 1. oktober 2016. Projekter der går på tværs af kommunegrænser, vil få ekstra points, lokker ministeriet.

Lollandske alper skal ikke graves ud

På det flade Lolland kaldes Ravnsby Bakker på nordkysten også 'de lollandske alper' og er det mest kuperede øen kan byde på. Nu er de 400 ha fredet, har Natur- og Miljøklagenævnet afgjort. Fredningen sikrer at der ikke kan graves råstoffer på arealet sådan som Region Sjælland foreslog det i 2012. I forvejen graves grus andre steder på øgen. Derfor rejste kommunen og Danmarks Naturfredningsforening fredningssag. Landbrugsdriften fortsætter uændret i området der præges af en tunnel-dal, dødishuller og skrænter.

BOGIE BOOGIE

Det faglige sprogthjørne

Åhh buggi, buggi, bugiiii, åhhh buggi, buggi, bugiiii, åh buggi, buggi, bugiiii, og så går vi i ring. Høj!

Sangen og kædedansen gjaldede i Nr. Asmindrup Forsamlingshus som i 60'erne trods alt var så meget med på noderne at det amerikanske hit 'Do the boogie woogie' kunne bruges på dansk som 'Åh boogie woogie woogie'. Boogie woogie er en bluesklaverstil udviklet af afroamerikanske musikere i starten af 1900-tallet og blev i 50'erne senere også en del af den tidlige rockmusik. Den Danske Ordbog forklarer at boogie vistnok er amerikansk slang for 'negerskuespiller', men kan også være af vestafrikansk oprindelse. Woogie har kun en rytmisk-rimende funktion.

Boogie er også noget helt andet. Det er en kombination af to eller tre vognaksler der er forbundet til en vogns chassis eller karosseri med fælles affjedring. Ikke at forveksle med tvillingmontering hvor to dæk sidder på samme aksel i hver side. Boogie fordeler vægten bedre end hvis akslerne var affjedrede hver for sig. Akslerne kan også være drejelige, så man bedre kan komme om hjørner.



Traktortrukket kroghejsevogn med drejbar bogie - som på togvogne. Have & Landskab 2015.

Til lastbiler og entreprenørgrej bruger man ordet i stavformen boogie og udtaler det som 'bugi'. Som i sangen. Når man bruger teknikken til lokomotiver og togvogne bruger man imidlertid stavformen bogie og udtaler det som 'bøvgi'. Som på engelsk. Brugt på toge er bogie normalt en toakslet drejelig enhed der først og fremmest skal gøre det lettere at køre gennem kurver.

At indlede en artikel om hjulophæng med boogie-woogie kan kun lade sig gøre i Danmark. På engelsk og amerikansk er boogie forbeholdt musikken og dansen. Man bruger bogie (og udtale

len bøvgi) både når det gælder toge og lastbiler. Til gengæld kan stavemåden af og til også være både bogey eller boggy. Heller ikke fransk, tysk og svensk bruges boogie om kombinerede aksler i lastvogne. Det er vist en dansk specialitet. Når vi bruger denne stavemåde og udtalen 'bugi', er forklaringen nok en misforståelse som med andre importerede ord. Måske en forveksling med sangen. Sådan må hypotesen foreløbig være.

Det er ikke videre flatterende at vi på den måde skifter med vores fejltagelser. Grønt Miljø vil gøre sit og fremover stave det bogie og udtale bøvgi. sh



Made for hard work

**Maskiner
under
Broen
stand 9,1**



RC-750
Til rengøring af 14
50°



RC-1000
Til rengøring af 14
50°



Tool-Trac
Til rengøring af 14
50°

Timan 3400

En maskine - Fire årstider



Tornado T1



Potentarmeldt
Tornado system med roterende
hulspænde og uden støtten i
monterings



*"Kongen
af Komfort"*

www.timan.dk

Autoriseret til at sprøjte

Der er ikke nok med sprøjtecertifikat. Man skal snart også have en formel autorisation

Snap skal man også have en autorisation når man skal bruge pesticider erhvervsmæssigt eller når man skal forhandle pesticider. Der er dog tale om en formalitet hvor man via NEMid går ind i 'Miljøstyrelsens autorisationssystem til brug af bekæmpelsesmidler' (MAB) og erklærer på tro og love at man opfylder de nødvendige uddannelseskrav. Den første autorisation er tilmed gratis.

De nye regler skyldes den nye 'Autorisationsbekendtgørelse' der fra 1. juli har erstattet den gamle 'Undervisningsbekendtgørelse'. Autorisation kan dog først opnås fra cirka 1. oktober, og reglerne indføres over fire år til 1. juli 2020.

Det har længe været et krav i Danmark at man skal have sprøjtecertifikat og opdateringskursus hvert 4. år for at bruge sprøjtemidler erhvervsmæssigt. Senest er der i 2015 indført krav om at forhand-

lerne af midlerne skal have et uddannelsescertifikat. Det nye er at man i begge grupper nu også skal have en formel autorisation. Forklaring følger.

Efter EU-reglerne må der kun sælges pesticider til de personer der har et uddannelsescertifikat, og certifikatet skal det være muligt at frakende. Her rækker det velkendte sprøjtecertifikat bare ikke. Det påviser at man ved noget om sprøjtning, men egner sig ikke som dokumentation over for forhandlere af pesticider i forbindelse med køb. Man kan heller ikke få frakendt sit sprøjtecertifikat.

Det er derfor at der indføres en autorisationsordning hvor man får et personligt autorisationsnummer. Man kan knytte sin autorisation til sin virksomheds CVR-nummer eller til sin arbejdsgivers CVR-nummer. Dermed kan virksomheden lovligt købe plantebeskyttelsesmidler.



Autorisationssystemet MAB åbner for autorisationer cirka 1. oktober 2016. Senest 6 måneder efter, 1. april 2017, skal uddannede forhandlere af sprøjtemidler autorisere sig i MAB. Det gælder også personer der gasser muldvarper, mosegrise og skadedyr i siloer.

For langt hovedparten af brugerne bliver der tale om en indfasning over fire år frem til 1. juli 2020. Det er nemlig frivilligt om man vil autorisere sig i MAB så snart systemet åbner, eller om man vil vente til man skal på sprøjtecertifikatopdateringskursus næste gang. Forhandlere af profes-

sionelle sprøjtemidler skal først fra 1. juli 2020 kontrollere om deres kunder har autorisation.

Miljøstyrelsen kommer senere med mere detaljerede oplysninger om autorisationsordningen på styrelsens hjemmeside og via en række faktaark om emnet som bliver distribueret til bl.a. forhandlere af sprøjtemidler. *sh*

Autorisationsbekendtgørelsen. Bekendtgørelse om autorisation og uddannelse af professionelle brugere af bekæmpelsesmidler og af ansatte hos forhandlere af bekæmpelsesmidler. BEK nr 969 af 28/06/2016. Miljø- og Fødevareministeriet 30.6.2016. Miljøstyrelsen, mst.dk 5.7.2016.



Flere seniorer flytter permanent i sommerhus

Planlovaftale kan forstærke en tendens der udhuler sommerhusområdernes ferieværdier

Stadig flere danskere over 60 år slår sig ned og bor permanent i deres sommerhus, og det er en udvikling som den nye planlovaftale kan forstærke, skriver Berlingske Business 23.7.2016.

Tal fra Danmarks Statistik viser at der i 2010 var næsten 18.000 danskere over 60 år som boede i deres sommerhus

hele året. Det tal er siden vokset til næsten 25.000. Det er specielt for dem over 70 år det er blevet populært at bo i sommerhus hele året.

Som reglerne er i dag, kan pensionister, efterlønnere, førtidspensionister og folk på fleksydelse gøre sommerhuset til deres faste bolig hvis de har ejet sommerhuset i otte år.

Med den nye planlov skal de kun have ejet huset i ét år.

I Ældresagen er man glad for den kommende ændring. „Det giver mulighed for at komme ud og få et mere enkelt liv. Man kan få fokus på nogle mere sanselige ting. Det at være tæt på naturen og have børnebørn på besøg længere tid om sommeren,“ fortæller chefkonsulent Margrethe Kähler. Hun tilføjer dog at seniorerne skal tænke sig om først. Man skal begynde med en prøveperiode så man også ved hvordan det er at bo i fritidshuset når det er mørkt og koldt, og man måske er syg og svækket eller bliver gangbesværet eller alene.

Ifølge ejendomsmæglerkæden Home vil interessen for at flytte permanent i fritidshus være stor når de nye regler bliver en realitet. Så kan man jo nøjes med dobbelt husførelse i ét år, forklarer relationschef Mads Ellegaard der regner med at flere pensionister vil købe fritidshus for senere at flytte ud i det permanent.

Formand for Danske Boligadvokater Jan Schøtt-Petersen,

mener også at planlovaftalen vil sætte mere gang i sommerhusmarkedet som ellers har haft det svært efter finanskrisen. Men han påpeger at medaljen også har en bagside: „Det vil give en øget belastning af sommerhusområderne, og det kan godt få dem til at ændre karakter. Det kan siges at det har en tendens til at flytte bygrænserne når flere bor hele året i sommerhuset. Nogle af de herlighedsværdier der knytter sig til sommerhusområderne risikerer at forsvinde,“ siger Schøtt-Petersen.

En anden ulempe er ifølge Schøtt-Petersen at de nye regler indirekte vil lægge pres på kommunerne. „Selv om det er et sommerhusområde, vil der over tid komme en forventning om at der vil komme mere kommunal service i de pågældende områder. Der kommer flere skatteborgere til kommunerne, og det er en gevinst. Men jeg er ikke sikker på at det er et regnestykke der går op når man ser det fra kommunal side. De ældre koster mere for kommunerne, end de tilfører.“ *sh*

Dræbersnegle drukner i mælkekartoner

Nok takket være den tørre forsommer har det ikke været noget stort dræbersnegleår, men nye bekæmpelsesmetoder er alligevel dukket op i sommer. En billig, simpel og giftfri metode er at bruge mælkekartoner o.l. Grav kartonen ned i jorden så kun åbningen stikker op eller læg kartonen ned i jordoverfladen så sneglene kan krybe ind i åbningen. Fyld kartonen delvis op med en lokkelmiddel som sneglene samtidig drukner i. Det kan være en blanding af øl og vand som forsyningselskabet Hofor foreslår (hofor.dk 28.7.2016).

Foto: Michael Petersen, Facebook.



Hvis man ikke vil spille øl på den slags, kan man også bruge en blanding af spraymalt, vand og sprit. Haveejer Michael Petersen har på Facebook god erfaring med en blanding af 1 liter vand, 25 g spraymalt og 3 cl sprit, nok til 4-5 fælder, skriver han.

I sidste ende er der dog kun én metode der rigtigt virker, nemlig at samle sneglene ind. Det oplyser Stine Slotsbo, postdoc fra Aarhus Universitet (Videnskab.dk 19.6.2016). Hun henviser bl.a. til en norsk undersøgelse som har sammenlignet forskellige bekæmpelsesmetoder. „Jeg samler selv dræbersneglene i en plasticpose som jeg snører godt sammen,“ siger Stine Slotsbo. Hun peger desuden på at gift som Ferramol også dræber andre snegle og påvirker de fugle og pindsvin der lever af sneglene.

Sommeren har netop budt på mystiske dødsfald blandt pindsvin (se bl.a. Dagens.dk 14.7.2016) hvor sneglegift kan være en årsag. sh



Veg Tech



Bevoksede flydeøer med høj vandrenseeffekt

Vegetationstekniske løsninger til bedre vandmiljø og LAR

- ✓ **Bredmætter** - hurtig etablering, høj artsdiversitet
- ✓ **Bredruller** - effektiv brinksikring og erosionsdæmpning
- ✓ **Flydeøer** - reducerer algevækst og næringsstoffer
- ✓ **Engmætter** - til varierende vandforhold og skråninger
- ✓ **Maxiplugplanter** - kraftigt rodnet i kokos; ingen jord

Bestil vores nye katalog eller kig forbi Annasvej 2, Hellerup

3962 6869 • info@vegtech.dk • vegtech.dk

Temadag for landskabsarkitekter - blomsterenge, grønne tage og græs



LAR projekt. Foto: Malmos A/S

Bliv opdateret og inspireret:

- Blomsterenge
- etablering, pleje og økonomi
- Projektering af grønne tage
- hvor går det typisk galt?
- Områder med kraftigt slid
- hybridgræs er løsningen!
- De bedste græsfroblandinger til LAR, grønne tage og uklippet græs

Se hele programmet på www.dlf.dk - Kalender

Hvor og hvornår?

28. september 2016 kl. 10-14.45:

Aarhus Universitet

29. september 2016 kl. 10-14.45:

DLF's forædlingsstation, Stevns

Tilmelding: Senest onsdag d. 7. september

på tlf.: 6317 1600 eller mail: ath@dlf.dk

Alle er velkomne!



Taghøve, Slotsholmen Kbb. Foto: Malmos A/S

Glyphosat fik 1½ år mere

Fornytt godkendelse af ukrudtsmidlet blev sparket til hjørne i EU-kommissionen

EU-Kommissionen forlængede 29. juni godkendelsen af ukrudtsmidlet glyphosat med 18 måneder. Det var i sidste øjeblik da godkendelsen udløb dagen efter. Glyphosat er bedst kendt som Roundup og er verdens mest brugte ukrudtsmiddel. Anlægsgartnere bruger det bl.a. mod træopvækst og rod ukrudt, bl.a. invasive arter som bjørneklo.

EU's lande har det meste af foråret og forsommeren forhandlet om glyphosaten. Nogle lande, bl.a. Danmark, ønskede en ny godkendelse. Andre ønskede et forbud og der kunne ikke opnås flertal for en ny godkendelse hverken i den stående komite for planter, dyr, fødevarer og foder eller i appeludvalget.

Derfor måtte Kommissionen til sidst selv træffe den endelige afgørelse i 'Commissioners College' som består af medlemslandenes 28 kommissærer.

Og det blev en midlertidig forlængelse til 31. december 2017. Inden da skal Det Europæiske Kemikalieagentur (ECHA) være klar med sin endelige klassificering af stoffet. På det grundlag skal EU afgøre om midlet skal have en forlænget godkendelse.

Alle kemiske midler skal revideres og godkendes med et vist tidsinterval. Da det nærmede sig for glyphosat, meddelte FN-organisationen WHO sidste forår at man vurderede glyphosat som „sandsynligvis kræftfremkaldende“ for mennesker. Vurderingen kom fra The International Agency for Research on Cancer (IARC) under WHO, et ekspertpanel af kræftlæger.

EFSA, EU's enhed for fødevarer sikkerhed, havde før frikendt glyphosat, og vurderede igen at glyphosat ikke var kræftfremkaldende. Det gjorde man bl.a. med den forklaring

at man havde set grundene på forskningen end IARC.

I maj meddelte WHO så også at der ingen risiko er for kræft når man spiser fødevarer sprøjtet med glyphosat. Denne gang kom vurderingen fra WHO's panel af fødevarer eksperter i JMPR. Igen lød forklaringen bl.a. at man ikke så på den samme forskning. I EU-kommissionen var der alligevel ikke flertal for at godkende glyphosat for hverken 15 eller 9 år, så det endte med 1½ år.

EU-Kommissionen har dog forbudt hjælpestoffet tallo-wamin der bruges i enkelte glyphosatmidler for at forstærke effekten. Den Europæiske Fødevarer sikkerheds Autoritet vurderer at tallo-wamin er mere giftigt end glyphosat. Salget af produkter med tallo-wamin skal stoppe senest 31. december 2016 og er forbudt at bruge 31. december 2017.

Samtidig skal brugen af glyphosat på offentlige arealer begrænses, men det mener Miljøstyrelsen at Danmark allerede har gjort med aftalen om at udfase pesticider på offentlige arealer. sh



København prises for sine gode byrum

København har i Barcelona vundet den internationalt anerkendte arkitekturpris 'European Prize for Urban Public Space' for gode byrum der bidrager til livskvaliteten i byen.

Blandt de 276 kandidater fra 33 lande blev 25 byrum nomineret, herunder de tre københavnske Cykelslangen, Ny Nørreport og Tåsinge Plads. I stedet for at vælge en af dem, gav juryen en særpris for baggrunden for Københavns byrum, bl.a. en politisk vedtaget vision for byliv og byrum af høj kvalitet. Byen vedtog i 2009 den første vision for bylivet. Den er nu erstattet af en ny frem mod 2025.

„De kommende år skal vi

bl.a. fokusere på at skabe en grønnere by i takt med at vi sikrer byen mod de stigende mængder regnvand og årlige skybrud. Og så skal vi have et større mod til at tænke i skæve løsninger der giver byen noget kant og de enkelte bydele noget særkende,“ siger teknik- og miljøborgmester Morten Kabell (EL).

Prisen uddeles hvert andet år af syv europæiske institutioner på initiativ af Centre of Contemporary Culture of Barcelona. Prisen blev oprettet i 2000, blev i juli uddelt for niende gang. De to hovedpriser gik til Caldes de Montbui, Spanien og Przelomy i Szczecin, Polen. Publicspace.org.

80% randzoneareal blev raskt pløjet op

Siden landbrugspakken blev vedtaget i december sidste år er 80% af alle randzonerne nu pløjet op set på landsplan. Det oplyste Danmarks Naturfredningsforening 27. juni. Kilden var DR P4 Syd og et notat fra NaturErhvervsstyrelsen om arealstøtten i 2016.

Randzonenloven krævede en 9 meter bred dyrkningsfri zone ved større vandløb og søer. Loven blev ophævet den 21. januar som en del af den 'landbrugspakke' der blev politisk aftalt i december 2015. Siden har landmændene haft travlt med at dyrke zonen op ned til de 2 meters afstand som vandløbsloven kræver at der skal være ved vandløb.

Randzonerne skulle være med til at rense markernes dræn- og afløbsvand før det løb i åerne, og skulle samtidig være med til at styrke biodiversiteten og friluftslivet. Rensningens effekt var dog ikke så høj fordi de fleste markere har dræn der bare går under randzonerne.

Stihls batteri giver energi i 13 timer

Stihl har introduceret rygbatteriet AR 3000 rygbatteri der med sine 36 volt og 1148 Wh virker i lang tid før det skal lades igen. I forhold til det tidligere AR 900 har det nye lithium-ion-batteri AR 3000 cirka 25% mere energilager og har driftstider op til 13 timer med f.eks. hækklipper. Altså ingen opladning før fyraften, og opladningen varer under tre timer. AR 3000 rygbatteriet fungerer med alle Stihl-maskinerne i PRO-serien, bl.a. trimmer, blæser og klipper og leveres som et komfortabelt og ergonomisk rygbæresystem med integreret hoftebælte.



Vandområdeplaner med undtagelser

Regeringen præsenterede sidst i juni de nye 'vandområdeplaner' der skal sikre bedre tilstand i danske vandløb, søer og kystvande. Fra 2016 til 2021 afsættes der 4,2 mia. kr. til at sikre såkaldt 'god økologisk tilstand' i vandmiljøet sådan som EU's vandrammedirektiv kræver. Det er nu op til kommunerne at udfolde planerne til noget praktisk.

Vandområdeplanerne består af fire planer der beskriver tilstand, mål og indsatser for vandmiljøet 2016-2021. Planerne hed tidligere vandplaner og skulle oprindeligt være trådt i kraft fra 2015. Se de fire planrapporter på svana.dk.

Vandområdeplanerne afspejler de ændringer af kvælstofreguleringen som blev aftalt med landsbrugspakken, bl.a. de sænkede gødskningsnormer, kollektive virkemidler og den kommende målrettede regulering. Jævnfør landbrugspakken skal de små og flade vandløb med begrænset naturværdi gennemgås og



eventuelt udgå af vandområdeplanperioden. Inden den målrettede regulering indføres fra 2018, skal der foretages en videnskabelig international evaluering af kvælstofindsatsernes faglige grundlag.

Vandrammedirektivet åbner for at man kan udskyde indsatsen i udvalgte områder til den næste generation af vandplaner som nok skal gælde fra 2021 til 2027. For vandløb gælder at 3600 km forventes at nå målet i 2021, mens der er undtagelser for 5900 km. For søer gælder at 222 forventes at opfylde målet i 2021, mens der er undtagelser for 499. Af de 119 kystvande opfylder kun 2 målet om god økologisk tilstand i dag mens 50 forventes at nå deres kvælstofmål i 2021. sh

IHI minigravere

Salg - service - reservedele

IHI 19VXT

- 1920 kg
- Motor 15 HK
- Udskydelige bælter 980/1310 mm
- Lüksus kabine med radio
- Arbejdslygter
- Mekanisk hurtigskift
- Graveskovi 30 cm.



Kampagnepris

169.500,-

Exkl. moms



Tommy Jessing · tlf. 76884410 (Syddjylland og Fyn)
Christian Petersen · mobil 25757145 (Syddjylland og Fyn)
Julius Bjerg · mobil 40332661 (Resten af landet)



Brdr. Holst Sørensen A/S · tlf. 76884400 · www.bhsribe.dk



Stort sortiment Vækst- og anlægsprodukter

Solum er landsdækkende rådgiver og leverandør af kompost, vækstmedier og græspleje-produkter.

Vores produkter er deklarerede og kontrollerede, uden ukrudt og med god biologisk aktivitet.

Vi leverer flere forskellige typer muld, jord, topdres, spagnum, sand, grus, faldunderlag, dækbark m.m.

Kontakt: Claus Svenstrup, tel. 2161 3045

- eller se mere på solum.dk



Solum[®]
RESSOURCER - VÆKST - ENERGI

Vestre Hedevej 34 4000 Roskilde Tel. 43 99 50 20

At finde en gren at gribe fat i

NATURTERAPI. For krigsveteraner med PTSD har naturoplevelser givet positive forandringer

Af Dorthe Varning Poulsen

I ndre uro og en krop der er i konstant alarmberedskab. Smerter i brystet, angst og hjertebanken. Episoder fra krigen der kører rundt i hovedet dag og nat. Vrede der ikke kan kontrolleres. Nærhed der ikke kan holdes ud. Fornemmelse af at være følelseskold og ude af stand til at mærke og give omsorg.

Det er nogle af de forandringer som 9,7% af danske soldater udsendt til tjeneste i krigsområder oplever efter udsendelsen. Lidelsen kaldes PTSD (post traumatic stress disorder). Det er en psykisk tilstand som man kan udvikle hvis man har været udsat for traumatiske oplevelser hvor eget eller andres liv har været truet. I sommer har der i medierne været omtalt særligt grelle eksempler med soldater der deltog i krigen i Jugoslavien tilbage i 90'erne.

En del veteraner med PTSD har glæde af medicin eller psykologsamtale. For andre er det ikke nok, eller også er bivirkningerne for store. De kan måske få glæde af naturbaseret terapi. I 2012 til 2015 lavede jeg et studie af virkningen af et 10-ugers terapiforløb i Terapihaven Nacadia. Det viste

at veteranerne oplevede positive forandringer i deres liv et år efter behandlingen. Naturbaseret terapi havde betydning for deres dagligdag med PTSD. Forandringerne opstod gennem konkrete redskaber, men også med viden om at naturen har kvaliteter der kan bruges til noget.

Granatchokket

Naturbaseret terapi er en paraply der dækker over flere retninger, bl.a. 'garden therapy' der foregår i en terapihave og 'wilderness therapy' der kan være baseret på vandre- og kanoture i naturen.

Værdien blev første gang beskrevet i lægevidenskaben under 1. verdenskrig hvor PTSD blev kaldt granatchok. Man opdagede at ophold i parker og natur samt arbejdet med planter og jord havde en positiv indflydelse. Ud fra disse erfaringer udvikledes haveterapien som en del af ergoterapien. Haveterapi fik et vist fodfæste - også til at behandle andre psykiske sygdomme.

Efter 2. verdenskrig kom der meget ny medicin til psykisk syge og det satte udviklingen af haveterapi lidt i bero. Men medicinen havde også sine begrænsninger og bivirkninger, og med miljøpsykologiens ud-

vikling¹ er der de seneste år sat fokus på havens og naturens påvirkning. Det sker bl.a. gennem 'Health-design' hvor man indretter naturmiljøer om hospitaler og arbejdspladser, etablerer grønne områder der stimulerer fysisk aktivitet eller anlægger terapihaver.

At det faktisk virker, er påvist af mange undersøgelser, se f.eks. i litteraturstudiet som Annerstedt og Währborg² har lavet. Der mangler dog stadig viden om hvad der virker for hvem, og i hvor 'store doser' behandlingen skal gives. Det kan undersøgelsen i Nacadia være med til at råde bod på.

Otte veteraner

Terapihaven Nacadia, Københavns Universitets skov- og terapihave, blev indviet i 2012. Den ligger i Arboretet i Hørsholm og er indrettet til at støtte mennesker med få ressourcer, bl.a. stressramte. Formålet er at finde den bedste naturbaserede behandling.

I august 2012 startede 8 mandlige veteraner i naturbaseret terapi. De var henvist gennem forsvarrets sundhedstjeneste og havde været udsendt én eller flere gange til Balkan, Irak eller Afghanistan. Veteranerne havde alle symptomer på PTSD, var helt eller

delvist sygemeldte og havde længere behandlinger bag sig.

Forløbet strakte sig over 10 uger, 3 gange om ugen i 4 timer. Bagefter kunne de komme tilbage efter 1, 3 og 6 måneder til socialt samvær. Dagene var opbygget af tre hovedelementer som er fundamentet i naturbaseret terapi, yoga- og mindfulness-inspirerede øvelser, grønne aktiviteter og alenetid.

Yoga og mindfulness

Yoga og mindfulness skulle skabe ro i nervesystemet og øge kropsbevidstheden og evnen til at være tilstede i nuet. Yogaen var inspireret af det amerikanske Soldier-smart program Stress Management And Rehabilitation Training³. Mindfulness-øvelserne havde basis i MBSR (Mindfulness-Based Stress Reduction) udviklet af Jon Kabat-Zinn.

'Anvendt mindfulness', hvor øvelserne blev omsat til anvendelige redskaber, var væsentligt for at skabe sammenhæng mellem terapien og veteranernes hverdag. Det kunne f.eks. være at fokusere på vejstrækningen i en stresset situation som at sidde i en overfyldt bus eller at lytte til kroppen og reagere hensigtsmæssigt på hjertebanken ved f.eks. at gå lidt udenfor og finde ro igen.

Grønne aktiviteter

De grønne aktiviteter skulle gøre deltagerne opmærksomme på det sanselige i naturen og dens fysiske og mentale virkning. De skulle fornemme blade, bark, fuglene i skoven, et forbipasserende rådyr, spor fra en ræv, regn mod huden og varmen fra et bål.

Det var meget individuelt hvilke aktiviteter der passede til de enkelte veteraner, og det skiftede i takt med deres tilstand. Veteraner kunne derfor frit vælge den aktivitet de havde brug for. De kunne f.eks. slappe af i en hængekøje, arbejde med brænde, lave fuglekasser eller gå med gartneren i skoven.

Alenetid. Nacadia er netop indrettet så man kan opsøge forskellige oplevelseskvaliteter.





Det var rart at ankomme stille, tænde bålet, sætte kaffe over og bare sidde. Eller ligge. Nogle gange med småsnak, andre gange tavst.

For én af deltagerne bragte brændehugning ham i en slags zen-tilstand når øksen blev svunget med den rigtige kraft og præcision. Processen blev gentaget til armene var ved at falde af. En anden veteran fik det dårligt af at se brændestakken. I indkørslen derhjemme lå en stak brænde som han i ugevis ikke kunne komme i gang med. Brændestakken var symbolet på alt det han ikke magtede, og det gav ham skyldfølelse ikke at skaffe varme i huset til vinteren.

Væsentlige elementer i behandlingen var at mærke sig selv og sine ressourcer, vælge aktiviteter derefter og vælge at være alene eller sammen med andre. I denne proces lå en accept af at det er sådan man har det lige nu, og denne accept kan mindske stress.

Alenetid

Alenetid fokuserede på at finde de elementer i naturen der spejlede hvordan man havde det eller gerne ville have det. Man kunne f.eks. finde et sted hvor man følte sig væk og ikke kunne nås af andre. Man kun-

ne finde et sted med et rigt dyre- og planteliv eller hvor man havde uforstyrret ro. Eller hvor ikke man kunne ses, men havde overblik over området. På den måde kunne deltagerne finde et sted at være uanset hvordan de havde det. Nacadia er netop indrettet så man kan opsøge forskellige oplevelseskvaliteter.

En dag i Nacadia

På en typisk dag ankommer veteranerne én og én gennem skoven. Der er flere stier, og biler har ikke adgang. Lågen til Nacadia antyder at der er lukket for offentligheden. Inden for leder en sti gennem en pergola og ned til vandløbet. Herefter føres man til bålstedet eller måske et smut forbi det store drivhus for at hente kaffe. For de der har lyst, er der morgenløbetur kl. 9 og ellers er mødetiden kl. 10.

Veteranerne kom ofte meget tidligt. Det var rart at ankomme stille, tænde bål, sætte kaffe over og bare sidde. Nogle gange med småsnak, andre gange tavst.

Haveterapeuterne startede

øvelserne kl. 10. Siddende eller liggende og udenfor når det var muligt. Kun i kraftig regn rykkede man ind i drivhuset. Særlige dragter, underlag og skind sørgede for at det aldrig blev koldt, selv i frostvejr. Øvelserne tog en times tid. Herefter afgjorde deltagerne selv hvad de kunne magte og havde brug for og lyst til. Hvis natten havde været søvnløs, var det godt at ligge i hængekøjen. Det at være i en gruppe hvor man føler sig forstået, giver tryghed og det gør det lettere at falde til ro. For de der kæmpede med indre uro, kunne de fysisk krævende aktiviteter være gode at gå i gang med. Det kunne være at ro ud på søen for at tjekke om der var krebs i ternerne.

Den sidste time af dagens program var alenetid. At sidde på en platform oppe i et træ og overskue hele området var en yndlingsplads for nogle. Andre holdt af at betragte søen med dens krusninger og fisk der går op og trække luft.

I de første uger af behandlingsforløbet var følelsen af tryghed af stor betydning for

valg af sted. Rygdækning var vigtig. Én valgte et stort gammelt træ hvor han sad med ryggen op af stammen. En anden sad op af en jordvold i et hjørne af haven hvor ingen kunne snige sig ind på ham. At lukke øjnene var en udfordring fordi kroppen havde vænnet sig til at være i alarmberedskab. Dagen blev afsluttet med samling ved bålet. Nogle af veteranerne blev hængende og spiste frokost. Andre gik tilbage gennem skoven, sammen eller alene.

Fire interviews med hver

Fire interviews med hver deltager kastede lys over hvordan soldaterne oplevede de 10 uger. Første interview lå før behandlingen startede og foregik på kasernen eller i veteranernes hjem med fokus på dagliglivet med PTSD og de kropslige reaktioner. De næste lå efter 5 og 10 ugers behandling. De foregik i Nacadia med fokus på oplevelsen af naturen. Interviewet efter 10 uger afsluttede behandlingsforløbet. Her var aktiviteterne og forandringer gennem de 10



Tryghed har stor betydning. En valgte et stort træ hvor han sad med rygdækning op af stammen.

uger samt gruppens betydning omdrejningspunktet. Sidste interview lå et år efter endt behandling og blev gennemført på mit kontor eller hjemme hos veteranerne. Det handlede om hverdagen og naturens betydning for dem.

At leve med PTSD

De kropslige reaktioner fyldte meget i interviewene. Nogle havde oplevet fysiske symptomer så stærke at de flere gange var akut indlagt med voldsomme smerter i dele af kroppen eller med pres over brystet som et hjerteanfald. For nogle var det vanskeligt at håndtere at meget kropslige reaktioner kan skyldes en psykisk skade. De havde svært ved at slippe tanken om en fysisk diagnose. Nogle veteraner oplevede en

ulyst til fysisk nærhed. En beskrev det som umuligt at holde sit lille barn og have hudkontakt. For andre var det vanskeligt at respondere på kærlighed fra de nærmeste.

At være soldat blev opfattet som en stærk del af veteranernes identitet. Man er en del af et fællesskab og oplever sig selv som fysisk og mentalt stærk. Tabet er derfor stort når man oplever symptomer på PTSD. En soldat beskrev det sådan: "Jeg havde det godt. Jeg var herre i mit eget hus. Nu har jeg ingenting. Og hver gang jeg prøver at bygge et fundament op, så opdager jeg at det heller ikke duer, og jeg må starte forfra. Hullet bliver dybere hver gang."

I starten af forløbet var det vanskeligt for veteranerne at

bruge naturen. Selv om de var vant til at være i den, havde de opmærksomheden på de mange indre reaktioner. Men behandlingen hjalp. Det blev langsomt lettere at klare indkøb, sociale arrangementer og at være på offentlige steder fyldt med mennesker.

En veteran fortæller: "Det var svært at købe ind. Selv om jeg kun skulle have tre ting, er jeg tit kommet hjem uden noget. Jeg kunne ikke være der når der var andre mennesker, jeg var nødt til at gå. Nu tænker jeg på vejtrækning og rytme når jeg står der. Og det lykkes faktisk."

Fik betydning bagefter

Naturen fik i løbet af de 10 uger stor betydning for alle deltagerne. De fortalte hvor-

dan netop det at være til stede i nuet frem for at tankerne kører konstant og fokus er andre steder, førte til nye oplevelser. En lyd i buskadset kan trigge alarmberedskabet, men når man så ser et rådyr tripper forbi, ændres følelsen.

Samvær med andre veteraner blev beskrevet som meget væsentligt. De genfandt et tilhørsforhold i en forstående gruppe. Den accepterende tilgang hjalp fordi presset om at skulle præstere forsvandt. Man behøvede ikke at kæmpe for at blive forstået.

At overføre erfaringerne fra terapien til hverdagen var en udfordring, men et år efter terapiens afslutning beskrev alle veteraner store forandringer i deres liv. De var blevet mere handlekraftige og havde fået mere kontrol over eget liv. Naturen var blevet en del af deres hverdag. En var flyttet ud i et lille hus i skoven. Andre brugte naturen til at få ro. En gruppe tog til Sverige for at finde ro i naturen der. For nogle blev det vigtigt at fortsætte en daglig rytme med yoga og mindfulness. Men interviewene viste også at et liv med PTSD har op- og nedture og i perioder var det svært for enkelte at komme ud af deres lejlighed og ud i naturen. □

KILDER

- 1) Se bl.a. Ulrich, R.S. (1991): Effects of interior design on wellness: theory and recent scientific research. *Journal of Health Care Interior Design* og Kaplan S. (1995): The restorative benefits of nature: Toward an integrative framework. *J Environ Psychol.* 1995;15(3):169-82.
- 2) Annerstedt M, Wahrborg P. (2011): Nature-assisted therapy. Systematic review of controlled and observational studies. *Scand J Public Health.*
- 3) Læs mere om Soldier Smart her: http://www.iahv.dk/soldier_smart.php
- 4) Kabat-Zinn J., Hanh T.N. (2009): Full catastrophe living: Using the wisdom of your body and mind to face stress, pain, and illness. Delta.
- 5) Smith J.A., Osborne M. (2007): Interpretative Phenomenological Analysis in Smith, JA (Ed.) *Qualitative psychology: A practical guide to research methods.* Sage Publications.

SUNDHEDSNETVÆRKET

Artiklen er udgivet af Sundhedsnetværket, maj 2016. Det er et netværk af professionelle der interesserer sig for natur, sundhed, trivsel og livskvalitet. naturvejleder.dk/sundhed.

MASTERKURSER

Københavns Universitet udbyder masterkurser i naturbaseret behandling. Se natureandhealth.ku.dk.

SKRIBENT

Dorthe Varning Poulsen er fysioterapeut, MSc og ph.d. ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

Kloakseparering uden at grave haven op



At skille regn- og spildevandet i kloaknettet er en del af strategien for at undgå overbelastede kloakker og overløb. I områder med fælleskloakering bliver kloakseparering derfor noget mange husejere får at føle, både på pengepungen, og fordi indkørsel og have skal graves op når to nye kloakrør skal føres frem til huset.

Og dog. For arbejdet kan også udføres som en gravefri løsning hvor man i én arbejds-gang kan trække to nye rør i det gamle rør. Metoden, der tilbydes af Scandinavian No-Dig Centre, er billigere. Og man ødelægger ikke haven.

En hydraulisk 'pipeburster' trækker et flækhoved gennem det gamle rør med så stor kraft at røret sprænges og presses ud i jorden. Flækhovedet trækker de to nye rør efter sig og installerer dem på samme plads og i samme hældning som det gamle rør. Det sker med cirka en meter i minuttet. Hele arbejdet frem til hovedledningen kan udføres fra eksisterende gennemløbsbrønde og eventuelle krybekældre.

De nye rør er modulopbyggede, så de først skal samles nede i brønden før de trækkes ind i jorden. Samlingerne udføres med et specielt gevind som er så stærkt at de færdige rør lever op til alle krav for træk og tryk for gravitationsledninger. Andre typer modulrør klikkes sammen og tåler ikke samme træk eller tryk.

Ifølge Scandinavian No-Dig Centre er metoden billigere når man sammenligner med opgravning, arbejdstiden halveres, og husejeren slipper for at få haven ødelagt. De nye rør er tilmed af en større dimension end det gamle.

De nye modulrør er fremstillet af polypropylen (PP) og har diametre på op til 25 cm. Det er normalt at opgradere en gammel og utæt betonledning på 20 cm i diameter til en ny PP-ledning med 25 cm i diameter. No-dig.dk.



Den hævede træsti langs Gudenåen

Nu kan man igen gå tørskoet ad den historiske trækst, der i århundreder blev brugt til at fragte varer til og fra Silkeborg. Meget af stien var før u fremkommelig af vand og pløre en stor del af året, men nu er cirka 5 km renoveret med grus og cirka 1 km er ble-

vet en hævet træsti, en bro. Danmarks længste af sin slags. Der er brugt mere end 6.600 planker af lærketræ og næsten 3.000 km³ grus til stien. Den renoverede del går fra det østlige Silkeborg til Resenbro og videre til porskær.

„Ingen andre steder i landet kan man gå så langt på en sti så tæt på en stor å. Det er en helt særlig følelse at bevæge sig ad plankestien gennem rørskov. Man svæver nærmest over naturen og kan se ud over landskabet og Gudenåen, siger projektleder Knud Erik Hesselberg fra Naturstyrelsen i Søhøjlandet. Silkeborg Kommune og Naturstyrelsen står bag renoveringen af trækstien der blev indviet fredag 3. juni.

ECOstyle
PlantProfessional

Ultima ProFF Ukrudtsbekæmpelse



- Bekæmper bredbladet ukrudt og græsukrudt
- Hurtig virkning
- 2 behandlinger pr. år – afskærmet sprøjtning
- Ingen afstandskrav til træer, hække og beplantning med vedplanter
- Ingen afstandskrav til vandmiljøer



ecostyle.dk

Plantebeskyttelsesmidlet skal anvendes på forvarig måde. Læs altid etiketten og vejledningen om produktet før anvendelse. Vær opmærksom på de advarselsbetegnelser og advarselsfraser, der fremgår af etiketten.



Omdannelsen af Carlsberg bør blive et „referencepunkt ved kommende planfaglige debatter,“ mener Dennis Lund. Sigtet er både at bevare kulturmiljøet og at skabe bymæssige kvaliteter. Fra bogen.

Fra konkrete planer til generel snak

Med Dennis Lunds 'Den italesatte planlægning' er byplanlægningens historie færdigskrevet i en subjektiv, oplysende og underholdende form

Hvor byplanlægningen først mest var konkrete idéer og planer på papir, er den mere og mere blevet til ord og snak. Desuden har den fået mindre og mindre betydning, især når man ser på statens og amternes overordnede planlægning.

Det er den konklusion Dennis Lund kommer til i sin nye bog 'Den italesatte planlægning 1992-2015'. Den er en del af en trilogi der begyndte med Arne Gårdmands 'Plan over land' (1993) der dækkede byplanlægningens historie fra 1938 til 1992 og fortsatte med Hans Helge Madsens 'Skæv og national' (2009) der dækkede 1825-1938. Nu er tredje del om de sidste godt 20 år skrevet af byplanlægger og mangeårig redaktør af fagbladet 'Byplan' Dennis Lund (født 1946).

Det er netop i starten af 90'erne at troen på planlægningens muligheder begynder at blegne. Planstyrelsens nedlæggelse i 1992 er et symbolsk tegn. I samme år og frem til 2003 kom regeringen dog med landsplanredegørelser der fastholdt plantanken, men de

blev snart mindre visionære og snakkende. Detailhandelen og kystbeskyttelsen er dog to undtagelser der viste at landsplanlægning faktisk kunne gøre en forskel, vurderer Dennis Lund. Netop i 1992 blev kysten beskyttet yderligere med en 3 km kystnærhedszone.

I hele perioden blev miljø og bæredygtighed talt mere og mere op. „I 10'erne er miljøaspektet blevet så udtalt at det nærmest har overtaget rollen som den store frelser - en rolle som tilhørte planlægningen 40 år tidligere,“ skriver Dennis Lund. I praksis er det meste dog endt som ren retorik bortset fra vindmøllerne der har sprængt alle rammer.

I niveauet under stod fra 1974 til 2007 amternes regionplanlægning med samme rolle som „en mellemløber i et større bureaukratisk system.“ I 1993 gik byernes planlægning til kommunerne, mens det åbne land gik til regionplanlægningen. Med kommunalreformen i 2007 gik det hele til kommunerne. Dermed forsvandt også en planlægning der manglede til trods under-

støttede grænsen mellem land og by. „Al helhedsplanlægning er herefter ført ned på kommuneplanniveau. Mere småtættet kan det næppe blive,“ skriver Dennis Lund.

Kommuneplanerne fik dermed større betydning, men de udviklede sig generelt til en mere elastisk og 'robust' planlægning der ikke styrede så meget. Det sammenfattende gled i baggrunden for enkeltprojekter og en eventagtig 'cirkusplanlægning'. Lokalplanerne blev samtidig reduceret fra at være en fysisk plan til at være et juridisk konfliktrulerende instrument.

I det hele taget er der blevet mindre og mindre af den gode gamle fysiske planlægning og flere og flere ord. Samtidig har ingeniører og arkitekter veget pladser i de kommunale forvaltninger til dødfø, generalister og litterater - og enkelte landskabsarkitekter fordi det grønne også fylder mere.

Dennis Lund mener at plan-systemet er kommet helt ud af takt med virkeligheden og har en række forslag til hvordan det bør ændres. Bl.a. bør sta-

ten planlægge mere konkret og aktivt. Det er når staten før har indtaget denne rolle, det er normalt er gået bedst, siger Lund der også foreslår at kommuneplanerne forenkles til fysiske hovedlinjer for by og land. Den nye planlovaftale er ikke nået med i bogen, men sammenfaldet med Lunds anbefalinger er svært at se.

Trilogien er ikke skrevet af historikere der fremlægger og analyserer historiske kilder på objektivt grundlag. De er skrevet af planpraktikere der ved meget og argumenterer meget. Og mener meget. Fakta og holdninger serveres i en blandet personlig ret. Lunds bog er derfor ikke kun meget oplysende, men er også en lang kommentar til byplanlægningens historie. Når man accepterer denne selvvalgte og subjektive form skriver Dennis Lund fængende, underholdende og indsigtfuldt.

Bogen er fyldt med ram-mende metaforer og one-liners. Undervejs falder der syrlige ord ned over det moderne 'selvgratulerende' nybyggeri, 'pyntesyggen' i forstæderne sociale boligområder, det misforståede 'arkitekturpoliti' i parcelhusområderne og de ekstremt pladsforbrugende 'landskabsbyer'. Som nye gode eksempler peger han på byfornyelsen på Carlsberg og revurderingen af Århus Nordhavn. Spørgsmålet er bare om den holder når virkelighedens økonomiske krav rammer byggeriet som Lund skriver.

Men det er også en bog der kalder på modspil og debat. Dennis Lund kommer f.eks. meget hurtigt til at mene at der for øjeblikket er „både husrum og tilgængelig kystlinje nok“ til at udvide sommerhusområderne. Det er et postulat der kræver mere fakta og analyse end den som Dennis Lund diskuterer med. sh

Dennis Lund: Dansk byplanlægning. Den italesatte planlægning 1992-2015. Bogværket 2016. 288 s. 378 kr. Bogværket.dk.
Bogen indgår i en serie på tre bøger hvor de to andre er Hans Helge Madsen: Skæv og national (2009) og Arne Gårdmand: Plan over land (1993). Disse to er genudgivet med nyt omslag i forbindelse med udgivelse af Dennis Lunds nye bog. De tre bøger sælges i en samlet kassette til 798 kr.

Red fescue. Guidelines on new research and green-keepers' experiences.

Af Trygve S. Aamlid, Anne Mette Dahl Jensen og Per Rasmussen. Sterf 2016. 22 s. Sterf.golf.se.

• Ny håndbog baseret på resultaterne af undersøgelsen 'Fescue-green, Best management of red fescue (Festuca rubra) golf greens for high sustainability and playability'. Her beskrives erfaringer om hvordan golfgreens af rød-svingel kan plejes bæredygtigt uden at tabe spillekvalitet. Centrale forhold er gødning, vanding, klippehøjde og rulning. Ved rulning kan klippehøjden hæves lidt så rød-svingel bedre kan konkurrere med enårig rapgræs.

Tværprofiler i byer. Håndbog, anlæg og planlægning. Vejregelgruppen Byernes trafikarealer, Vejdirektoratet, 2016. 62 s.

Vejregler.lovportaler.dk.

• Principper for valg af tværprofiler for veje i byer. Indgår i vejregelserien 'Byernes trafikarealer' og erstatter 'Tværprofiler' fra 2000. Nyt er bl.a. vejledning om '2 minus 1-veje', cykelgader, cykling mod ensretningen, bredder for p-bane for lastbiler og busser, busveje og læsezoners. Hertil kommer ændringer for ensrettede cykelstier, nye anbefalinger om handicaphensyn og nyt afsnit om drift og vedligehold. Der sluttet med eksempler.

Tracering i byer. Håndbog, anlæg og planlægning. Vejregelgruppen Byernes trafikarealer, Vejdirektoratet, 2016. 86 s. Vejregler.lovportaler.dk.

• Håndbogen omhandler principper for tracering af veje og stier i byer. Den indgår i serien 'Byernes trafikarealer' og erstatter 'Traceringselementer' fra 2000. Nyt er en 'passagesigt' hvor man bedre kan beregne sikkerhedsafstande f.eks. til parkering på vejen. Breddeudvidelser i kurver, standselængder mv. er justeret så de svarer bedre til køretøjernes reelle bremselængder. Derfor er også miniumsradier for horisontal- og vertikalkurver ændret. Håndbogen beskriver videre hvordan tracéet kan regulere hastigheden og de bindinger byen lægger.



Hvem er hvem i byggeriets top 2016. Nordiske Medier A/S 2016. 164 s. Licitationen 10.6.2016. Nordiskemedier.dk.

• Opslagsværk over 70 entreprenører, arkitektfirmaer og ingeniørfirmaer med info om ledelse, historie, kompetencer, nøgletal og kontakt. De er primært de største firmaer der er med, men ingen anlægsgartnerfirmaer selv om flere er store nok. Det skyldes et snævert fokus på bygge og anlæg så man bl.a. har set helt bort fra anlægsgartner, el og vvs. Findes også elektronisk på Hvemrhvem.dk der løbende opdateres. Opdateret trykt version ventes årligt.



Have Park Ingeniøren. 20 s. Hopi.dk.

• Da det tredje hold have- og parkingeniører blev færdige på Skovskolen 1. juli, udgav skolen for tredje gang sin præsentationsavis. Den præsenterer de nyudklækkede ingeniører, uddannelsen generelt og grønne nyheder med udgangspunkt i have- og parkingeniørernes faglige profil, bl.a. fra Singapore hvor det grønne tænkes ind i byggeri og byplanlægning.

EFTERÅR 2016



BESTIL ALLEREDE NU FORÅRET HOS VERVER EXPORT

- tulipaner
- narcisser
- hyacinter
- mange nye spændende sorter af Blomsterløg
- og fantastiske blandinger

Låt dig inspireres på
WWW.VERVEREXPORT.COM

Agent Horto ApS

Henrik Nielsen
23 43 25 45
heid@horto.dk



Til
gravemaskiner
fra 14 - 19 ton



TILTROTATOR EC219

Generation II - indbygget centralsmøring,
mulighed for ePS rotationsensor og
integreret gribeklo

engcon®

Kontakt din maskinleverandør - eller se mere på www.engcon.dk

Grønlands isfrie landskab

Naturvidenskaben er kogt ned til hverdagsfortællinger i Bo Elberlings bog

Af Lone van Deurs

Forlaget Gyldendal supplerer vores viden om Arktis med Bo Elberlings bog 'Det isfrie Grønland - fra molekyle til landskab'. Det er en klimafortælling, en stor bog, masser af fotos af betagende landskaber, beskrivelse af forskningsundersøgelser og processer, et koncentrat af viden og antagelser.

Med rygsækken fyldt med avanceret måleudstyr tager forskerne vandrestøvlerne på for at iagttage, måle, veje og fotografere naturen for at samle nye brikker til det uendelige arbejde med at aflæse naturens kredsløb og dermed blive klogere på fremtidens forhold.

Hver generation gør nye opdagelser. Hver generation drager nye konklusioner som føjes til som brikker i menneskets stræben efter at finde en samlet forståelse af samspillet mellem naturens elementer jord, vand, lys, varme. Bo Elberlings bog er i sig selv en

række brikker som tilsammen fortæller om det Grønland som var, som er, og som det måske udvikler sig til at blive.

Mange af hovedoverskrifterne som Den frosne fortid, Planternes tilpasning og Fårehold - nu og i fremtiden vækker en landskabsarkitekts nysgerrighed, og underafsnittene stimulerer yderligere: Frosset mudder - og det der er værre. Vandets uransagelige veje. En lyng med kanter. Rødder, en overset størrelse. Duften af en plante. På kanten af en sø. Midt i sumpen.

Overskrifterne er nærmest som taget ud af H.C. Andersens billedfortællinger, fulde af poesi, de er medrivende og sætter gang i læselysten. Men tag ikke fejl, det er ikke poetiske landskabsfortællinger, men en opregning af biologiske forhold og samspil. Compliceret stof fortalt i et enkelt sprog, videnskab kogt ned til hverdagsfortællinger. Kan man det?

Måske vækker teksterne læserens nysgerrighed til at



fordybe sig yderligere, eller de tilfredsstiller læserens ønske om lidt enkel viden om komplicerede emner.

Billederne understøtter brøteksterne, men fremstår også som selvstændige budskaber med gode oplysende undertekster. Lidt mange turistfotos, men hvem vil ikke kunne glæde sig over slædehunde på havisen? Måske ikke absolut oplysende i forhold til bogens hovedbudskab, men det er altid fascinerende at se på flotte landskabsfotos, især hvis de er fra Grønland.

Bogen er landet lidt mellem forskellige stole, henførende

naturfotos, pudsige fotos af folk i feltarbejde, almene naturbetragtninger og lidt mere komplicerede metanudredninger. Den henvender sig til et bredt publikum, til alle dem som er interesserede i Grønland og gerne vil blive lidt mere vidende om naturens processer i forhold til klodens opvarmning. Et fikserbillede hvor man jo mere man kigger og læser, desto mere opdager nye budskaber. □

Bo Elberling: Det isfrie Grønland - fra molekyle til landskab. Gyldendal 2016. 208 s. 330 kr. Gyldendal.dk.

ANMELDER
Lone van Deurs er landskabsarkitekt.

Naturen skal inspirere byens landskaber

Bevoksningen i byens grønne områder kan præges mere af naturgrundlaget. Det giver i længden mere artsvarierede, klimarobuste grønne områder der er lettere at holde. Og for at nå det, kan vi studere naturen hvor den udfolder sig frit. Ikke for at kopiere naturens habitater, men for at skabe noget brugbart der ligner.

Det kan man læse mere om i den nye fællesnordiske udgivelse 'Urban landscaping - as thought by nature'. Bogens tyngde er kapitlet 'Habitats' der gennemgår naturtyperne overdrevet, nålskoven, engen, mosen, heden, fjeldet, tundraen, steppen og stranden. Hvad er karakteristisk for naturtyperne under naturforhold, og hvordan kan



Foto fra bogens forside.

man håndtere dem under kulturbetingede forhold?

Man tager udgangspunkt i den konkrete byjord som undersøges grundigt. Er det f.eks. en komprimeret våd jord eller sandet tør jord? Så finder man en naturtype med en bevoksning der passer til og overvejer om man skal manipulere med jorden ved f.eks. at tilsætte grus og sten så man nærmer sig en ønsket natur-

type mere. I alle tilfælde skal der følges godt op i plejen. Tidsaktuelle emner som lokal afledning af regnvand, tagbevoksning og invasive arter får en særlig indføring.

Det er en relevant ambition at studere naturen og bruge den i byen. Forfatterne gør det også godt, men den relativt korte form sætter dog en grænse for detaljeringen, og meget af indholdet har en ge-

nerel og introducerende form. Bogen redegør ikke nærmere for hvor det giver mening at efterligne naturtyperne til brug i byen. I praksis er det mest ekstensive grønne områder og mindre aflukker som f.eks. regnbæde. Mange naturtyper tåler slet ikke byens slid eller har alle de rekreative funktioner der er brug for.

Bogen er et resultat af Nord-Grøn der er en del af det EU-støttede Leonardo da Vinci-program. Med alle fem nordiske lande med blev valget at trykke én engelsk udgave. Skismaet er åbenbart, for så får bogen næppe den rolle som undervisningsbog forfatterne håber. Der savnes f.eks. de danske plantnavne. sh

Jens Thejsen, Magnus Bjarklind, Svein Adelsteinsson, Torkell Gunnarsson, Jouko Hannonen, Ejvind Røge, Tuomo Vainikainen, Tor Jørgen Askim: Urban Landscaping - as thought by Nature. Starfsafl 2016. 98 s. 175 kr. Købes via post@jensenthejsen.dk.

Lokal afledning af regnvand. Byens hverdagsregn. Af Sara Maria Lerer, Hjalte Jomo Danielsen Sørup. 6 siders folder. Dansk Byplanlaboratorium 2016. Byplanlab.dk.

NOx forurening. Byens luftstrømme. Af Ole Hertel og Thomas Ellermann. 6 siders folder. Dansk Byplanlaboratorium 2016. Byplanlab.dk.

• Byplanlaboratoriet har udgivet to nye metodepiecer om partikelforurening og lokal nedsivning af regnvand. Piecerne kan både bruges til undervisning og af planlæggere til inspiration og involvering af lokale grupper. Piecerne indgår i en serie hvor der er 16, bl.a. også om byens ekstremregn grønne tage og byens temperaturer.

Gode råd om udbud. Af Niels Chr. Toppenberg, Niels Anker Jørgensen, Bo Tarp, Helen Kristensen, Jan Sander Frederiksen, Klaus Vang, Preben Dahl, Ulla Sassarsson. Foreningen af Rådgivende Ingeniører og Danske Arkitektvirksomheder 2016. 46 s. Frinet.dk.

• Revideret pjece der tager hånd om de vigtigste problemstillinger ved offentligt udbud. I revisionen er bl.a. indarbejdet de nyeste regler i udbudsloven, forsyningsvirksomhedsdirektivet og tilbudsloven. Revisionen er sket i tæt samarbejde med bygherrerrepræsentanter og bygherrerådgivere, så de gode råd afspejler en fælles opfattelse mellem byggherrer og rådgivere.

Karteller. Af Hubert Buch-Hansen. Gyldendal Business 2016. 267 s. 300 kr. Gyldendal.dk.

• Engang var karteller og laugene naturlige og lovlige med aftalte priser der satte konkurrencen ud af kraft. Nu kan man få store bøder og fængsel hvis reglerne overtrædes. Med undertitlen 'afsløring af aftalt spil i danske erhvervsliv' fortæller bogen hvordan karteller fungerer i praksis, hvilke konsekvenser de har, og hvordan de afsløres og straffes. Samtidig beskrives flere spektakulære karteller som har involveret danske virksomheder. Bogen kan læses af alle - ligesom den danske film 'Kartellet' fra 2014 kunne ses af alle.



14 innovationsprojekter om klimatilpasning. Vand i Byer 2016. 28 s. Vandibyer.dk.

• Overblik over de 14 projekter der er gennemført i den første periode af Vand i Byer. Nogleord er klimatilpasning, klimaskole, grønne tage, permeable belægninger, rensning af vejvand, oversvømmelse af vandforsyningsanlæg, bedre badevandskvalitet, stoffer i afstrømmet regnvand, integreret forvaltning af vand i byer, reduktion af overløb af spildevand samt økonomi i LAR.



Faglig udredning om grødeskæring i vandløb. Af Hanne Bach m.fl. DCE Nationalt Center for Miljø og Energi. Aarhus Universitet, Københavns Universitet og Aalborg Universitet 2016.

• Man bør grødeskære i vandløb efter behov i stedet for efter fastlagte terminer. Behovet kan variere efter planter, vandføring og fald. Det kræver lokalt kendskab at vælge den bedste grødeskæring. På grundlag af rapporten forventer Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning senere i år at være klar med ny vejledning.

Gartnerens barkflis

Den rigtige dækbark til den rigtige pris

Vi er klar med forskellige typer kvalitetsbark til omgående levering. Hele læs leverer vi fragtfrit.

Pris kr./m³ excl. moms	SJÆLLAND	JYLLAND/FYN
Granbark, fra	180,-	200,-
Fyrrebark, 20 til 60 mm, fra	215,-	235,-
Vedflis/træflis, fra	180,-	200,-
Spagnum, fra	180,-	200,-

Varerne kan desuden afhentes af lager. Ring 4064 6810
Ved større mængder: indhent venligst tilbud

Vi er også leveringsdygtige i
Svensk granit
med levering direkte fra brud i hele Sverige
Indhent venligst tilbud



Kumlehusvej 1, Øm, 4000 Roskilde. Tlf. 47 52 47 00
Richard Nielsen, mobil 4064 6810. richard.nielsen@dsvtransport.dk

Vi har maskinerne



SOMMER
VINTER



Importør **SØNDERUP** MASKINHANDEL A/S

Hjedsbækvej 464, 9541 Suldrup. Tlf. 9865 3255. mail@fbdk.dk
www.ferrarimaskiner.dk. www.facebook.com/ferrarimaskiner

Specialiseret i at alt professionelt udstyr til den grønne sektor.
Bredt program af maskiner til renholdelse, vedligehold og anlæg.

Viborg Golfklub fik golfens miljøpris

Det blev Viborg Golfklub der vandt Golfsportens Miljøpris 2016. Baggrunden er en mangeårig opmærksomhed på at mindske miljøbelastningen.

„De er unikke med deres forsøg med alternativ bekæmpelse af gåsebiller - også i udviklingsperspektiv. Klubben gør mange rigtige ting som f.eks. at være en aktiv medspiller i tilblivelsen af en ny naturpark. De kendetegnes ved at lave fremragende naturkvalitet og -udvikling,” lød det bl.a. i motivationen.

Prisen der blev oprettet i 2014, er stiftet i et samarbejde mellem Dansk Golfunion, Dansk Greenkeepers Association, Miljøstyrelsen, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening og Danmarks Idrætsforbund. Prisen uddeles til den golfklub som har igangsat eller gennemført den bedste aktivitet til at fremme natur og miljø på golfbanen. Med prisen følger 75.000 kr.

Nu kan 50 kalde sig byggekoordinator

De første nye byggekoordinatorer er klar til arbejdsmarkedet. I juni blev de første færdige på den toårige uddannelse hvor man lærer at optimere byggeriets processer og samarbejde på byggepladsen. I august 2014 begyndte 90 på den nye uddannelse på flere erhvervsakademier landet over, men efter et stort frafald er kun omkring 50 blevet færdige.

Uddannelsen er en kort videregående uddannelse hvor man typisk har erhvervsuddannelse først. Byggekoordinatoren uddannes til at analysere og vurdere byggesagsforløbet, forstå udbudsmaterialet og assistere på større byggeprojekter, varetage ledende opgaver på mindre entrepriser og arbejde med bæredygtigt byggeri. Uddannelsen sluttes med tre måneders ulønnet praktik og et afgangsprøve i samarbejde med en virksomhed.



Fra GaLaBau i 2014 hvor der deltog 1320 udstillere og 66.500 gæster. Foto: NürnbergMesse GmbH.

En grøn messe med nok 1400 udstillere

Skal det være større og mere internationalt end Have & Landskab, er GaLaBau i Nürnberg i september en nærliggende mulighed

Skal man besøge en kæmpe stor international fagudstilling om planlægning, anlæg og drift af grønne områder, og som ligger i overkommelig rejseafstand, så er den tyske GaLaBau i Nürnberg nok det bedste bud. Den holdes på alle lige år og næste gang 14.-17. september i år.

Udstillingen holdes af NürnbergMesse GmbH i samarbejde med den tyske anlægsgartnerforening Bundesverband für Garten-, Landschafts- und Sportplatzbau (BGL). De forventer over 1400 udstillere og 67.000 gæster i de 13 messehallen og de udendørs arealer ved siden af.

Her kan man se alt i maskiner, inventar og andre produkter til 'Planen, Bauen und Pflegen' af haver, parker, fritidsområder og sportsarealer, inklusiv golf. På udendørsarealerne er det også muligt at se maskiner i drift eller selv prøve dem på græs eller i jord. Herude kan man også finde alt om træpleje og træklatrering.

Til udstillingsgæsterne hører ifølge messearrangøren hele den grønne sektor, bl.a. fagfolk fra anlægsgartnervirksomheder, landskabsarkitekter og grønne fagfolk fra den offentlige forvaltning.

GaLaBau debuterede i 1965 og har en fortid med skiftende udstillingssteder og interval. I 1976 lagde man sig fast på den toårige turnus, og fra 1986 blev Nürnberg det faste udstillingssted. Samtidig blev samarbejdet med BGL indledt. I 2008 kom legepladser og golf med i udstillingen. I 2014 var der 1320 udstillere og 66.500 gæster. Tal man altså venter at slå i år hvor udstillingen holdes for 22. gang.

På GaLaBau er man vant til et stort internationalt indslag blandt både udstillere og gæster. I 2014 var 23% af udstillerne fra udlandet. Der er altid en del danske udstillere, og blandt gæsterne finder man mange forhandlere på jagt efter nye produkter at forhandle eller importere. Udstillingen har det dobbelte formål at producenter og forhandlere skal finde hinanden, og at forhandlere og brugere skal finde hinanden. På Have & Landskab er det som regel kun det sidste af de to formål der er aktuelt.

Have & Landskab er desuden en næsten ren udendørs udstilling i modsætning til den tyske som primært er en hal-udstilling. GaLaBau er samtidig meget større end Have & Landskab, 5-6 gange større i udstillertal og 6-7 gange større

i besøgstal. Og så er GaLaBau mere international - og det bliver den mere og mere for hver gang, lyder der fra NürnbergMesse.

Herfra fremhæves 'Garten (T)Räume' (drømmehaver) som et højdepunkt i år. På 2000 m² præsenteres nye tendenser inden for design af haver og byrum. Standen er en integreret del af BGL's stand. Messen byder også på konferencer, prisoverrækkelser og konkurrencer.

Den største konkurrent inden for de tyske grænser er KölnMesses udstilling Spoga + Gafa som dog er meget mere haveorienteret end GaLabau. Denne udstilling holdes også til september i år, nemlig 4.-6. september. Læs mere på spogagafa.de.

Til andre europæiske fagudstillinger om grønne områder hører bl.a. Elmia Park (Jönköping, Sverige 26.-28.9 2017), Park & Anlegg Fagmesse (Lillestrøm, Norge 9.-10.11 2016), Landscape (London, England 13.-14.9 2016), Green Expo (Gent, Belgien 25.-29.9 2016) og Plantarium (Booskop, Holland 24.-17. 2016). sh

GaLaBau 2016, Messezentrum, 90471 Nürnberg 14.-17. september 2016 Kl. 9-18, sidste dag dog til 16. Galabau-messe.com

Arboretet er sikret med fond som ejer

Arboretet i Hørsholm har med 15. Juni Fonden fået ny ejer, men det sker med det formål fortsat at stille Arboretet gratis til rådighed til forskning og undervisning. Aftalen betyder også at fonden tilfører Arboretet 10 mio. kr. til at udvikle området, og at det fortsat skal forvaltes af Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning ved Københavns Universitet. Arboretet har hidtil været ejet af Københavns Universitet som fik Arboretet med da den gamle Landbohøjskole blev en del af universitetet.

Ændringerne vedrører ikke bytræarboretet der ikke ligger på Arboretets grund, men på Scion DTU's areal.

Arboretet er en samling af 8.500 træer og buske inden for cirka 2.000 arter. Hver plante og dens placering er detaljeret dokumenteret i en database, bl.a. art, proveniens og alder. Samlingen omfatter både hjemmehørende arter og eksoter. Hvert år bruges grene og kogler til undervisning i bo-



Terapihaven Nacadia indgår i Arboretet. Foto: Realdania.dk.

tanik og relaterede fag, men samlingen bruges også til undervisning i landskabsarkitektur, skadevoldende svampe og insekter m.fl. Arboretet er også rammen om universitetets helseskov Octovia og terapihaven Nacadia hvor man arbejder med sundhed og design af grønne områder.

I samlingen foregår endvidere forskningsaktiviteter hvor man har brug for store, levende træer. Det gælder f.eks. spillet med andre arter og mikroorganismer og træernes reaktion på klimaændringer.

Det er aktiviteter der kan fortsætte uændret med det nye ejerskab, understreges det fra Institut for Geovidenskab

og Naturforvaltning. Det oplyses videre at der fortsat bliver fri adgang til Arboretets samling af træer og buske i åbningstiden. Det nye ejerskab betyder desuden at de cirka 25-30.000 årlige besøgende får bedre faciliteter, bl.a. toiletter, som ikke er i området i dag.

Et samarbejdsudvalg med repræsentanter for både 15. Juni Fonden og Københavns Universitet skal stå for drift og fornyelse af Arboretet.

15. Juni Fonden er en almennyttig fond der især støtter aktiviteter knyttet til landskab, natur, biodiversitet og jagt. Fonden blev stiftet af Lise og Valdemar Kähler i 1991. Se mere på 15junifonden.dk. sh

HedeDanmark overtager Frank Sørensen Anlægsgartner

Sønderjyllands største anlægsgartnervirksomhed, Frank Sørensen Anlægsgartner Felsted ApS, blev pr. 1. juli en del af HedeDanmark. 53-årige Frank Sørensen har siden 1986 stået i spidsen for anlægsgartnerfirmaet hvor de cirka 30 medarbejdere arbejder med både anlæg, pleje og vintertjeneste.

"Når man har drevet egen virksomhed i 30 år, kræver et salg grundige overvejelser. Derfor er det afgørende for min beslutning at HedeDanmark som ny ejer udgør den bedst tænkelige platform for udvikling af virksomheden og

medarbejdere, og at vi fortsat kan tilbyde kunderne en professionel serviceleverandør," siger Frank Sørensen. Han fortsætter i HedeDanmark fra sin gamle adresse i Felsted hvorfra HedeDanmark vil samle og drive sine lokale driftsaktiviteter.

"HedeDanmark løser allerede i dag grønne serviceopgaver for en række offentlige og private virksomheder i det sønderjyske område. Aftalen med Frank Sørensen Anlægsgartner styrker dog uden tvivl både HedeDanmarks position lokalt i Sønderjylland, men også vores position som lands-

dækkende leverandør af grønne serviceydelser til virksomheder," siger regionschef Søren Damkjær fra HedeDanmark der peger på at Frank Sørensen Anlægsgartner har fagligt stærke medarbejdere, en erfarne og dygtig ledelse foruden mangeårige kunder blandt offentlige og private virksomheder samt boligforeninger.

HedeDanmark har i flere år udvidet i det syd- og sønderjyske, bl.a. gennem opkøb af Jyske Miljø Depot i Rødekro (2012), Wad & Kortegaard i Fredericia (2012) samt Davidsen & Partnere (2011). sh

Søren Damkjær (tv) og Frank Sørensen viser biler frem. Den blå skal nu have et andet navneskilt.





Svend Andersen
Plantefokus
Professionel træ- og planterådgivning



Din direkte
vej til faglig
sparring og
udvikling.

Tlf.: 30 32 72 33
www.plantefokus.dk



**HUNSBALLE
Frø**



butik.hunsballe.dk
– bestil frø på nettet
og få det leveret direkte

Plænegræsfrø med stærke rødder

- til alle formål
- til den professionelle bruger

Top kvalitet
Professionel rådgivning og service
Hurtig levering - prøv os her:

Holstebro: 97 42 05 33
Slagelse: 58 57 14 70
Produktschef plæne: 40 45 97 04
ole.sams.falkenberg@dsv-froe.dk



Innovation
og vækst

www.dsv-froe.dk

Ny Qgis hedder Nødebo

Det gratis GIS-program har fået dansk islæt

'Nødebo' er tilnavnet på den nye version 2.16 af det gratis GIS-program Qgis der udkom i starten af juli til omkring 750.000 brugere verden over. Det er ellers normalt store byer der lægger navne til opdateringer af det populære program, men denne gang er det altså Skovskolen i Nødebo.

Årsagen er at både studerende og undervisere er involverede i udviklingen af programmet, lyder det fra Anette Ketler fra Skovskolen der er en del af Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet.

Sidste år under det obligatoriske GIS-kursus havde en flok studerende på uddannelsen til skov- og landskabsingeniør problemer med farvelægning

gen af skovkort. De havde brug for 84 forskellige farvenuancer, og farvelægningen skulle foregå manuelt i Qgis. Ved at sende en mail til brugerforum og en af udviklerne i Australien med forslag til en ny funktion til farvelægningen, skete der noget. I løbet af én dag havde de studerende den nye, forenklede funktion.

Det er et godt eksempel på den tætte kontakt Skovskolen har til teamet om udvikling og styring af open source softwaren Qgis, forklarer lektor Lene Fischer der underviser i Gis og gps på Skovskolen.

„Udviklerne navngiver som regel efter de steder der har afholdt udvikler-arbejdsuger. Det er tidligere foregået i store byer som Wien, Essen og



Barcelona, men vores indgående arbejde på Skovskolen med både at teste systemet og komme med nye idéer trak udvikler-flokken til Nødebo sidste forår. Og til august lægger vi igen jord og auditorium til en arbejdsuge, denne gang primært for danske udviklere,” siger Lene Fischer.

Alle elever og studerende på uddannelserne til skov- og naturtekniker, skov- og landskabsingeniør og have- og parkingeniør bliver undervist i

GIS og gps. „Vi mener vores elever og studerende har et forspring når de skal ud og finde job hvis de har kendskab til GIS. Og med frie data og open source-programmer kan de komme i gang med arbejdet i stort set alle typer af organisationer,” siger Fischer. *sh*

QGIS er Open Source Geografisk Informations System (GIS) med licens under GNU General Public License. QGIS er et officielt projekt under Open Source Geospatial Foundation (OSGeo). Det kan køre på Linux, Unix, Mac OSX, Windows og Android.

Faglige og sociale oplevelser på Ålborg-tur

Zinck, Gug, klostret og havnefronten fik besøg af Danske Anlægsgartners seniorklub

Af Frode Westh

Danske Anlægsgartnere Seniorklub har som motto at levere oplevelser til medlemmerne. Faglige oplevelser. Kulturelle oplevelser. Og det allervigtigste: det sociale samvær. I maj havde klubben arrangeret en to dages tur til Ålborg som i høj grad levede op til klubbens motto.

Turen startede på Godthaab Hammerværk der i fem generationer leverede Zinck-værktøj til gartnere, landbrug og andet godtfolk. Mange af produkterne er stadig på markedet, nu blot som en del af Fiskars sortiment. Fabriksbygningerne med det specielle shedtag er fredet og er stort set bevaret i sin helhed inklusive de energigivende vandveje. Produktionen startede i 1858 og sluttede i 1977 og drives i dag som museum. Vi blev guidet og fik lov til at opleve åbningen af vandturbinen samt alle maskiner i fuld drift. En oplevelse hvor man får datidens vilkår på godt og ondt helt ind på kroppen.

På vejen til Ålborg blev der mulighed for et kortere besøg hos Gug Anlæg og Planteskole. Planteskolen fremstår som en tiptop moderne forretning og er et skoleeksempel på hvordan man med orden og overblik får en forretning til at fremstå så kunden aldrig er i tvivl om at kvaliteten er i top.

Andendagen indledtes med et guidet besøg på Helligåndsklosteret som er bygget i 1431 og skulle være det bedst bevarede kloster i Nordeuropa. Klosteret har op gennem tiderne haft mange funktioner. Under 2. verdenskrig gav klosteret husrum for oprettelsen af den første organiserede modstandsbevægelse 'Churchillklubben'. I dag er klosteret bolig for ældre medborgere i selvstændige boliger, Ålborgs ældst beboede bygninger.

Herefter var vi en tur i det underjordiske museum Gråbrødre kloster Museet under Ålborgs travleste shoppinggade Algade. Langt nede i kulturlaget kan man se velbevarede ruiner fra middelalderklosteret fra omkring år 1250.



Knoldebroen bliver tjekket af de gamle mestre. Foto: Frode Westh.

Der blev også lejlighed til at studere gavlmalerier udført af udenlandske og danske kunstnere. Gavlmalerier er et element i byernes udsmykning som befolkning og beslutningstagere kommer til at tage stilling til i frmtiden.

Alene Ålborgs nye havnefront retfærdiggør et Ålborg-besøg. Det er storslået og flot, og som gartner kan man kun beundre den måde man har kombineret badefaciliteter og grønne opholdsarealer på. En promenade langs havnefronten er en god oplevelse hvor man kan beundre Utzons bygning og Ålborgs nye Mu-

sikhus med dens facinerende betonkonstruktioner og strålende udsigt fra toppen.

Vi er cirka 30 medlemmer i Seniorklubben, men vi mener der er potentiale til flere, og vi vil glæde os til at dele vores oplevelser med så mange gamle kollegaer som muligt. Ikke mindst til det sociale samvær om aftenene hvor gamle oplevelser bliver fortalt og drøftet over god mad og vin. Næste tur går til Møn 22.-23. september. □

SKRIBENT

Frode Westh er medlem af Seniorklubben under Danske Anlægsgartnere som han tidligere har været landsformand for.

Bæltekøretøjer må køre på statsvejene

I efteråret indførte transportminister Hans Christian Schmidt (V) en forsøgsordning der tillod kørsel med bælte-køretøjer at køre på statens veje. Ordningen udløb 5. juni, men er blevet forlænget året ud. Med ordningen slipper landmænd og entreprenører for at sætte køretøjerne på blokvogn. Ordningen gælder dog kun for bælte-køretøjer med en totalvægt på op til 32.000 kg eller højst 6400 kg/meter fra forreste løberulle til bageste. Der skal installeres GPS i de køretøjer der ønskes omfattet af ordningen.

En anden - og nok større begrænsning - er at ordningen ikke gælder kommunernes veje hvor de fleste landmænd kører. Cirka 15 kommuner har dog siden 2010-2011 givet dispensation for bælte-køretøjer og har ikke kaldt den tilbage. Forhandlingerne mellem stat og kommune er strandet på at KL ønsker højere bloktilskud til kommunevejene, hvis bælte-køretøjer skal køre på dem.

Søg om tilskud til cirkulær økonomi

Med initiativet 'Cirkulær forretning' vil Miljøstyrelsen støtte små og mellemstore virksomheder til at få en 'cirkulær økonomi' præget af mere genbrug og bedre miljø. Det skal ske via virksomhedernes brancheorganisationer der kan søge tilskud og indgå en frivillig aftale med Miljøstyrelsen om konkrete mål og aktiviteter der skal fremme cirkulær økonomi i branchen.

Det kan f.eks. være at ud-danne virksomhederne, forbedre produktdesignet, øge genanvendelsen og mindske miljøbelastningen. Her er der ifølge Miljøstyrelsen 'endnu store uudnyttede potentialer' i de små og mellemstore virksomheder da de ikke altid råder over den tilstrækkelige kapacitet og viden.

Miljøstyrelsen har afsat 2,1 mio. kr. til ordningen som man kan læse mere om på mst.dk, bl.a. i 'Vejledning til ansøgninger til cirkulær forretning - gør branchen fremtidssikret'. Ansøgningsfrist er 7. september.



Det nye byggeri ligger smukt i skovbrynet ved Kalø Vig. Og med naturpræget friareal helt op til facaderne. Foto: Max Steinar.

Jægerforbundet rykket ind i Jagtens Hus

Danmarks Jægerforbund har fået nye lokaliteter i det helt nye 'Jagtens Hus' ved Kalø Vig ved Rønde i Nationalpark Mols Bjerger. Den 30. maj afleverede totalentreprenøren Raunstrup A/S nøglerne til DJ Administration der er Danmarks Jægerforbunds ejendomsselskab, men først den 10. september er der officiel indvielse. De nye bygninger rummer både administration, uddannelse og rådgivning.

Danmarks Jægerforbund har siden oprettelsen i 1992 haft administration i Rødovre og

uddannelse og rådgivning i nedrevne bygninger på den grund hvor Jagtens Hus nu ligger. Nu er det hele samlet efter godt et år med midlertidig adresse i Syddjurs Erhvervspark i Mørke. Forbundet har samtidig overtaget det nærliggende Rønde Vandrehjem på lejebasis, især til overnatning i forbindelse med kurser og møder. Adressen på Jagtens Hus er som den gamle Kaløadresse.

Danmarks Jægerforbund, Jagtens Hus, Molsvej 34, 8410 Rønde
Tlf. 8888 7500. post@jaegerne.dk
jaegerforbundet.dk


GaLaBau 2016
gardening. landscaping.
greendesign.

Nürnberg, Tyskland
14 – 17 september 2016
galabau-messe.com

SAMARBEJDSPARTNERE
Bundesverband Garten-,
Landschafts- und
Sportplatzbau e.V.
www.galabau.de

ARRANGØR
NürnbergMesse GmbH
Information:
Strauss & Partnerne
T +45.70.20.21.81 | mail@strausspartner.com



Førerløse maskiner er et af foredragsemnerne på maskinmessen.

Maskiner under broen med 51 stande

24.-25. august holdes maskinudstillingen 'Maskiner under broen' i Middelfart ved siden af den nye Lillebæltsbro. Pr. 8. august er der tilmeldt 51 udstillere ifølge Maskinerunderbroen.dk.

Bag udstillingen står Maskinleverandørernes afdeling Park, Vej & Anlæg der også er en af parterne bag den bredere og større udstilling Have & Landskab i Slagelse. Maskinleverandørernes medlemmer har savnet en mere vestdansk deltagelse og placering og forsøger sig derfor med en smal grøn maskinudstilling på år hvor der ikke er Have & Landskab. Foreløbig i år i hvert fald.

Ud over at besøge standene kan gæsterne begge dage og

så gå til miniseminarer. Salgschef Claus Bjerre fra Precision Makers fortæller om førerløse maskiner og økonomien bag, mens slotsgartner Palle Kristoffersen fortæller om pesticidfri ukrudtsbekæmpelse.

Kristoffersen har i mange år arbejdet i Skov & Landskab, bl.a. med pesticidfri ukrudtsbekæmpelse, også praktisk med afprøvning af metoder og udstyr. „I de seneste år har der kørt to linjer. Den ene er flammebehandling og den anden er varmt vand i forskellige versioner som vand, damp eller skum, men grundlæggende handler det jo om at blanchere ukrudtsplanterne, siger Palle Kristoffersen.“ Læs mere på Maskinerunderbroen.dk. sh

Erhvervspris til SLA for en attraktiv by

Landskabsarkitektvirksomheden SLA var blandt de tre prismodtagere da Københavns Kommune den 13. juni for første gang uddelte Københavns Erhvervspris 2016. De to andre prismodtagere var innovationsvirksomheden Infuser og servicevirksomheden KHRs.

For at få prisen skal man udmærke sig for en af de tre kategorier innovation, attraktiv by samt miljø og socialt ansvar. SLA vandt i kategorien 'attraktiv by'. Dommerkomitéen lagde vægt på at SLA de sidste 20 år har sat markant præg på byrummene i København. Bl.a. har SLA's arbejde med Klimakvarteret på ydre Østerbro været med til at sætte København på det internationale landkort som foregangsby på klimaprojekter.

Vinderne får ud over prisen tilbudt en plads i Københavns Erhvervsråd i et år hvor de kan inspirere de øvrige medlemmer og medvirke til at udvikle kommunens erhvervspolitik (kk.dk 13.6.2016).

Annemarie Lund fik Lis Ahlmanns Legat

Redaktør af fagbladet Landskab Annemarie Lund har fået Lis Ahlmanns Legat 2016 på 25.000 kr. „Som debattør, som redaktør og som forfatter samt ikke mindst som landskabsarkitekt har du vedholdende og kompromisløst kæmpet for at forankre dit fag i naturens egne processer,“ lød det fra bestyrelsen der består af væver Kim Naver, arkitekt Hannes Stephensen og forlægger Erik C. Lindgren. Legatet blev også tildelt kunsthistoriker og forfatter Hans Edvard Nørregård-Nielsen og musiker, tegner mv. Flemming Quist. Lis Ahlmann (1894-1979) var væver og tekstilkunstner. Hendes legat gives til personer med et højt kunstnerisk og håndværksmæssigt virke.



Mere fart på traileren

Med de nye Tempo 100-regler må man køre op til 100 km/t hvis bil og trailer er bygget til det

Hvis bilen er og traileren er bygget til det, er det pr. 1. juli tilladt at køre med op til 100 km/t på motorveje med trailer og ikke kun de 80 km/t som før. På motortrafikveje og landeveje er farten hævet 10 km/t til henholdsvis 90 og 80 km/t. Sådan er det efter de Tempo 100-regler Folketinget vedtog 12. april. De gælder også campingvogne, både- og hestetrailere.

For at køre op til de nye fartgrænser skal flere forhold dog være i orden. Der skal være et vist forhold mellem trailerens totalvægt og bilens køreklare vægt, men har traileren bremses, støddæmpere og stabilitetsordninger, kan traileren være tungere.



Hvis f.eks. trailerens totalvægt er 750 kg - og ikke har bremses, støddæmpere og stabilitetsordninger - skal bilen veje mindst 2500 kg for at køre op til de nye fartgrænser. Hvis traileren har bremses, støddæmpere og stabilitetsordninger, skal bilens køreklare vægt kun være 625 kg.

Hvis en trailer med 1800 kg totalvægt har bremses, støddæmpere og stabilitetsordninger, må den køres op til de nye fartgrænser hvis bilen er på mindst 1500 kg køreklar vægt. FDM har på fdm.dk en fiks 'Tempo 100'-beregner

hvor man kan regulere de enkelte faktorer.

Traileren skal samtidig være godkendt fra producenten til at køre 120 km/t selv om grænsen er 100 km/t. Desuden skal traileren til syn, registreringssyn for alle, og periode-syn for trailere over 750 kg totalvægt. Efter syn får trailerens ejer en mærkat med et 100-tal i en rød cirkel til traileren. De nye regler er inspireret af reglerne i Tyskland hvor det i årevis har været tilladt at køre med højere fart.

Bil og trailer må i øvrigt højst veje 3500 kg totalvægt

tilsammen hvis man kun har et almindeligt kategori B-kørekort og man må aldrig have mere totallast på krogen end bilen er godkendt til at trække. Det fremgår af bilens registreringsattest. Om ekvipagen må køre op til de nye fartgrænser kommer derefter an på de nærmere omstændigheder som beskrevet. Og er ekvipagen tungere, skal man have sig et trailerkørekort hvor man må køre med et vogntog med en samlet totalvægt på op til 7.000 kg hvor bil og trailer hver tegner sig for maksimalt 3.500 kg. sh

Få en delautorisation inden for el og afløb

Også anlægsgartnervirksomheder kan udnytte lempelsen i autorisationsloven

Med den nye autorisationslov fra 2014 blev det muligt at opnå en såkaldt delautorisation inden for el, vand, afløb, solceller og flaskegas. Med den har man lov til at lave en afgrænset del af det autoriserede arbejde uden at være fuldt autoriseret eller uddannet som f.eks. el- eller vvs-installatør.

Inden for el må man udføre kabelmontage og udvalgte el-installationer, også udendørs-lamper. Inden for vand og afløb. I begge tilfælde må man dog ikke lave fællesinstallationer for en bebyggelse. Det kan bl.a. udnyttes af anlægsgartnervirksomheder der f.eks. kunne arbejde mere med fagets naturlige grænseopgaver.

For at få en delautorisation skal virksomheden have en fagligt ansvarlig ansat som er godkendt af Sikkerhedsstyrelsen. Virksomheden skal også

have et godkendt kvalitetsledelsessystem. Og den skal følge reglerne om tredjeparts-kontrol, så kvalitetsledelsessystemet bliver gennemgået af en kontrolinstans som Sikkerhedsstyrelsen har godkendt.

Den fagligt ansvarlige er den person som har de nødvendige kompetencer inden for området. Han skal primært sikre at de autoriserede opgaver bemandes korrekt, at dem der udfører opgaverne instrueres nok og at der føres nok tilsyn med arbejdet. Han skal have de beføjelser som er nødvendige for at udfylde sin rolle, og skal være tilknyttet virksomheden mindst 30 timer om ugen i den reelle arbejdstid.

Den fagligt ansvarlige skal ikke nødvendigvis være fuldt uddannet som f.eks. elektriker eller vvs'er. Man kan nemlig blive godkendt som fagligt ansvarlig når man gennemfører



Gartnere kan få lov til at installere belysning ved parcelhuse. Foto: Bolius.

en godkendt kompetencegivende efteruddannelse og inden for fagområdet og består prøven. Godkendelsen er personlig og bortfalder ikke ved jobskifte og ledighed.

Uddannelsesinstitutioner og brancher har siden autorisationslovens vedtagelse arbejdet med at udvikle kurserne. Inden for el er der nu AMU-kurser klar til at sikre denne efteruddannelse. Afhængig af hvor meget relevant erfaring den faglærte har, varer kurserne fra 10 til 33 dage tilsammen. Alle skal dog have kurserne kabelmontage, trækning, fastgørelse (2 dage) og kabelmontør, overdragelse (8

dage). AMU-kurserne er godkendt af Sikkerhedsstyrelsen og Ministeriet for Børn og udbydes over hele landet.

Der er ikke delautorisation inden for kloak, men her er der i forvejen kurser så man kan blive kloakmester (61 dage) eller kloakrørlægger (35 dage) og dermed få en rigtig autorisation. Uddannelserne kan forkortes hvis man har kompetencer i forvejen, og det vil anlægsgartnere have når rørlæggerdelen snart indarbejdes i uddannelsen. Find kurserne på amukurs.dk og læs mere om delautorisation på Sikkerhedsstyrelsens web Sik.dk. sh

Danmarks Nye MaskinMesse

FRI ENTRE
Hent din billet på www.maskinerunderbroen.dk

MASKINER UNDER BROEN
24.-25. August 2016
Strandvejen - Middelfart
Åbningstider 9.00 - 17.00

Arrangør: Maskinleverandørerne Park, Vej & Anlæg

MASKINER UNDER BROEN

Ny professionsbachelor i landskab og anlæg

Med det første lille hold er Erhvervsakademi Aarhus gået i konkurrence med have- og landskabsingeniørerne

Erhvervsakademi Aarhus har lanceret et nyt speciale i landskab og anlæg på professionsbacheloruddannelsen i jordbrugsvirksomhed. Det første hold på 6 studerende begynder den 24. august. Uddannelsen er en 1½-årig overbygning for især jordbrugsteknologuddannelsen, men den har hidtil ikke haft en linje rettet mod landskab og anlæg.

At klæde de studerende på med en større, teoretisk grundviden og færdigheder på et væsentligt højere niveau

end jordbrugsteknologer er noget branchen efterspørger, lyder det fra uddannelseschef Lars Villemoes fra Erhvervsakademi Aarhus:

„Vi oplever at erhvervet efterspørger dimittender med stærkere kvalifikationer til at varetage strategiske og styringsmæssige opgaver inden for grøn drift og anlæg. Udbud af grønne drifts- og anlægsopgaver bliver større og mere komplekse hvilket øger kravene til de ansatte. Her vil de nye professionsbachelorer



Uddannelseschef Lars Villemoes: Erhvervet efterspørger dimittender med stærkere kvalifikationer. Foto: Erhvervsakademi Aarhus.

kunne varetage komplekse opgaver med større sikkerhed og professionalisme,” siger han.

Det nye speciale i landskab og anlæg er det eneste i landet af sin art der bygger på en jordbrugsteknologuddannelse. Ellers ligger specialet tæt op af uddannelsen som have- og parkingeniør der foregår på Skovskolen i Nordsjælland. Begge uddannelser sigter mod at varetage ledelsesmæssige og strategiske opgaver inden for grøn drift og anlæg.

„Ja, de to uddannelser har meget samme vinkel selv om der også er forskelle. Så der kan blive en vis konkurrence om de studerende. På den anden side er der jo stor geografisk afstand mellem de to steder,” siger Lars Villemoes. Han håber at man senere kan få større hold og bemærker at de seks nye studerende tager omkring halvdelen af undervisningen, nemlig de merkantile fag, sammen med de studerende på de øvrige specialer

på professionsbacheloruddannelsen.

Den nye uddannelse opkvalificerer de studerende inden for styring af drifts- og anlægssentrepriser, projektering og design, arealdataanalyse og GIS, klimatilpasning og vand, bæredygtighed og biodiversitet, strategi og virksomhedsledelse, markedsanalyse og salg samt økonomisk analyse og styring.

Uddannelsens 3. semester består af et praktikophold i en selvvalgt virksomhed. Under praktikopholdet skriver man bachelorprojekt med udgangspunkt i en problemstilling fra virksomheden. Når man derefter er færdig med uddannelsen, kan man læse videre på universitetet og opnår en kandidatgrad inden for fagområdet. *sh*

KONTAKT
Uddannelsesleder Lars Villemoes, Erhvervsakademi Aarhus, Tretommervej 31, 8270 Risskov. Tlf. 7228 6101, 4188 3101. lv@eaaa.dk. Eaaa.dk.



Professionsbachelorstudenter på Erhvervsakademi Aarhus. Nu er nogle i gang med specialet i landskab og anlæg. Foto: Erhvervsakademi Aarhus.

Grøn uddannelsesdebat på folkemødet

Omkring 40.000 var med på folkemødet i Allinge 16.-20. juni selv om vejret ikke viste sig fra sin bedste side. Nogle af dem var med da Danske Anlægsgartnere holdt sit debatarrangement på Håndværksrådets stand. Det skete under temaet 'hvordan sikrer vi en fagligt stærk grøn branche i Danmark', og handlede mest om hvordan håndværksfagene - ikke mindst anlægsgartnerfaget - faget udvikler sin prestige og sikrer en tilgang af nye elever. Panelet bestod af kommunikationschef for Roskilde Tekniske Skole Jacob Christiansen, gruppeformand for den grønne gruppe i 3F

Vagn Henriksen, chefkonsulent i Håndværksrådet Heike Hoffmann og landsformand i Danske Anlægsgartnere Henrik Hoffmann.

„Selv om debatten som ventet viste nogle forskelligheder i tilgangen til at tiltrække flere elever til faget, var der flere områder hvor alle kunne blive enige i både mål og midler,” siger Danske Anlægsgartneres direktør Michael Petersen der var ordstyrer i debatten. Han opsummerede dagene som et „alt i alt et godt og interessant folkemøde hvor Danske Anlægsgartnere fik drøftet nogle af foreningens politiske mærkesager.” *sh*



Panelet i Danske Anlægsgartneres debat i Håndværksrådets telt på ydermolen: Fra højre Vagn Henriksen, Henrik Hoffmann, Heike Hoffmann, Jacob Christiansen og ordstyrer Michael Petersen.

Dina skal føre Have & Landskab '17 til ny succes

Dina Overgaard er den nye udstillingsleder for fagets store samlende fagudstilling

Dina Overgaard er blevet den nye udstillingsleder for fagudstillingen Have & Landskab. Hun har overtaget stafetten fra Kristian Larsen der i vinter sagde nej tak til at fortsætte på posten han havde beklædt siden 2001.

Dina Overgaard har ikke en grøn baggrund, men har erfaringer som turistchef og projektleder i Visit Nordjylland: „Jeg befinder mig faktisk som lidt af en bi i en blomsterhave når virksomheder og samarbejdspartnere er mangeartede,“ siger den 48-årige midtjyde. Hun har bl.a. været tovholder på karnevalet i Aalborg, Tordenskjoldsdagene i Frederikshavn, Muslingefestivalen i Løgstør og Klitmøllers Cold Hawaii-event.

„Vi skulle på samme tid sørge for at bevare vores styrker og videreudvikle på en etable-

ret succes. Derfor endte valget på Dina Overgaard som ud over den praktiske erfaring med at arrangere udstillinger også er et enormt effektivt kort når det gælder om at etablere netværk og arbejde mere strategisk med markedsføringen,“ siger Have & Landskabs formand, slotsgartner Palle Kristoffersen.

Dina Overgaard har arbejdet med eksport i over ti år og har et godt blik for de internationale relationer. Det vil hun benytte sig af i sin nye stilling.

„Have & Landskab står på et fantastisk fundament og er jo landets største udstilling af sin art, og der kommer allerede folk fra nær og fjern til Slagelse. Men jeg mener at potentialet er endnu større, og det kunne i særlig grad være spændende hvis der kunne trække flere gæster fra fjerne-



Dina Overgaard og Palle Kristoffersen - nyt grønt makkerpar.

re egne, herunder også det nære Skandinavien og Nordtyskland,“ siger hun.

„Hovedopgaven bliver selvfølgelig at sikre endnu en perfekt håndtering af udstillingens kerne, mødet mellem fagfolk og udstillere,“ siger Palle Kristoffersen. „Men det handler også om ikke at hvile på laurbærrene, og med Dina med på vognen kan vi for alvor tænke ud af boksen og ikke bare tilføje Have & Landskab nye aktiviteter til gavn for alle deltagere, men forhå-

bentligt også tiltrække flere fagfolk og beslutningstagere fra vores nabolande.“

Have & Landskab holdes på ulige årstal onsdag til fredag sidst i august, næste gang den 30. august til 1. september 2017. Forrige udstilling i 2015 slog både publikums- og udstillerrekord med 10.829 gæster og 267 udstillere. *sh*

HAVE & LANDSKAB
Sekretariat: Have & Landskab, Sankt Knuds Vej 25, 1903 Frederiksberg C. HL17.dk. Udstillingsleder Dina Overgaard, tlf. 5050 5460. Facebook.com/haveoglandskab.



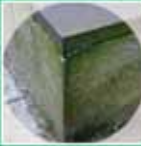
AlgeFri N ProFF

Algemiddel



Eneste godkendte og dermed lovlige algemiddel

- Meget hurtig effekt på alger
- Ingen afstandskrav til vand, søer, vandløb m.m.
- Hurtig nedbrydning til vand og CO₂ uden restprodukt
- Ingen risiko for uoprettelige skader på vedplanter, plæner og træer
- Anvendelse på alle hårde overflader: Træværk, broer, mindesmærker, belægninger, facader, tage, skilte m.m.



ecostyle.dk

Beskrivelsen skal anvendes med forsigtighed. Læs etiket og brugsanvisning, før produktet tages i brug.

Planteskoler bevarer 4,5

Samarbejdet og GAU-promillen var i fokus på brancheorganisationens generalforsamling

Medlemmerne fyldte glassene og fastslog at promillen skulle forblive 4,5. Noget højt vil nogen mene, men på Danske Planteskoler generalforsamling den 9. juni på Mors stemte 20 for, 2 imod og 1 blankt - for at fastholde den såkaldte GAU-promille.

GAU står for Gartneribrugets Afsætningsudvalg og varetager gartneriernes fælles markedsføring og støtter forskning, informationsvirksomhed, kurser mv. i Dansk Gartneri som Danske Planteskoler er med i. Virksomhederne betaler en andel af deres omsætning til GAU, men netop denne andel kom under debat på planteskolernes generalforsamling sidste år. Nogle ønskede at promillesatsen blev sat ned for at bruge pengene på andre ting, bl.a. fordi man så ikke behøvede at offentlige resultaterne. Det er man nødt til da GAU er organiseret som to fonde.

Spørgsmålet blev sparket til hjørne med et forslag om at bestyrelsen skulle forberede et nyt forslag på et mere velforbedt grundlag. Og forslaget blev altså at fastholde promillen på 4,5, bl.a. fordi den er fælles med Danske Havecentres promille og fordi en nedsættelse ville ramme de aktiviteter som GAU støtter.

„Der bliver brugt rigtigt mange penge, men der kom-

mer også rigtigt meget ud af dem,“ sagde Henrik Christensen i en kommentar.

I det hele taget blev der lagt vægt på at fastholde og styrke samarbejdet med andre - ikke kun når det drejer sig om markedsføring. „Vi står meget stærkere når vi går ud sammen,“ forklarede formand Henning Roed. Han fremhævede også fælles projekter med bl.a. Danske Anlægsgartnere, Danske Landskabsarkitekter, Flora Dania og Danske Havecentre.

Roed fremhævede endvidere planteskolernes problem med 'konkurrencedygtige lønninger' til sæsonarbejdere. „Vi oplever store sæsonudsving i behovet for arbejdskraft fordi vi arbejder med naturen. Det har det moderne arbejdsmarked svært ved at forstå. Producenterne er i konkurrence på det europæiske marked, og det betyder at prisen selvfølgelig er en vigtig faktor. Der findes i dag lovlige muligheder, men arbejdstagerorganisationerne og Skat gør deres for at sabotere disse muligheder,“ forklarede Henning Roed i sin beretning.

I øvrigt blev Roed genvalgt som formand og Torben Leisgaard og Henrik Christensen genvalgt som bestyrelsesmedlemmer. I bestyrelsen sidder også Henrik Fredslund og Morten Jensen. sh

Henning Roed: Arbejdstagerorganisationerne og Skat gør deres for at sabotere planteskolernes brug af sæsonarbejdere. Foto: Lotte Bjarke.



Vejhegns hegn er en del af Byggros

Byggros Holding har opkøbt Vejhegn ApS der bl.a. producerer et simpelt og funktionelt vejhegn. „Vejhegn er en lille velfungerende virksomhed der har et stort vækstpotentiale. De har haft succes med løsninger til saltbeskyttelse og ukrudtsbekæmpelse på det danske marked. Med vores kapacitet og markedskendskab ser vi gode muligheder for at overføre succesen til hele Skandinavien, siger direktør i Byggros Anders Kjeld.

Vejhegn fortsætter som et selvstændigt selskab med udgangspunkt fra Byggros Hol-



dings lager og administration i Odense. Til at varetage firmaets udvikling har Byggros Holding ansat to sælgere. Bag Vejhegn står arkitekterne Sten Engelbrecht og Kim Skovhus. De vil fortsat være med på sideinjen i det omfang der er behov for det i udviklingen af nye og eksisterende løsninger.

Få sikkerheden med i arbejdsklausulen

Mange offentlige bygherrer bruger en arbejdsklausul til at sikre ordentlig løn og modvirke social dumping ved bygge- rier. Men typisk stilles der ikke krav om sikkerhedsforanstaltninger. Det kan man nu få hjælp til i en vejledning Cowi har udviklet, oplyser Videncenter for Arbejdsmiljø 28.6.2016.

Vejledningen kan hjælpe bygherrerne med at formulere præcise sikkerhedskrav til entreprenørerne så de og deres underentreprenører kan indrette sig på kravene allerede

når de afgiver tilbud. Håbet er at det kan mindske antallet af ulykker, ikke mindst blandt den udenlandske arbejdskraft hvor der er flere ulykker end blandt danske statsborgere.

Vejledningen har konkrete forslag til krav som bygherren kan plukke i eller justere afhængig af arbejdsopgaven. Kravene skal lette kommunikationen, øge informationen og få de udenlandske arbejdere inddraget i arbejdsmiljøarbejdet. Værktøjet kan hentes på udbudsportalen.dk.

Nævnenes Hus i sin egen nye styrelse

12 statslige klagenævn skal samles i Nævnenes Hus i Viborg, og de skal fra 1. januar 2017 danne en ny selvstændig styrelse under Erhvervs- og Vækstministeriet. Et af nævnene er Natur- og miljøklagenævnet der samtidig skal fusioneres med Klagecentret for fødevarer, landbrug og fiskeri, melder Erhvervs- og Vækstministeriet 14.6.2016.

Sidste år vedtog Folketinget at at flytte Natur- og Miljøklagenævnet til Viborg. Det skete som led i planen om at flytte statslige arbejdspladser fra København. Nu vil Venstre-regeringen rent administrativt gå videre med fusioner, ressortflytninger og geografiske sekretariatsflytninger inden for klagenævnsmrådet.

Som led i planen skal Natur- og Miljøklagenævnet fusioneres med Klagecenter for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri. De

flyttes fra Miljø- og Fødevareministeriet til Erhvervs- og Vækstministeriet og samles altså i Nævnenes Hus Viborg.

Til de 12 nævn hører også Konkurrenceankenævnet, Klagenævnet for udbud, Erhvervsankenævnet og Ankenævnet vedrørende Praktikvirksomheder som overføres fra andre ministerier og adresser. De enkelte 12 nævn vil fortsat fungere som selvstændige myndigheder, men skal have fælles administrativ ledelse, samme it-systemer mv.

„Etableringen af Nævnenes Hus som én styrelse vil bidrage til en hensigtsmæssig og effektiv tilrettelæggelse af sagsbehandlingen til gavn for arbejdet i de enkelte nævn og til gavn for borgerne,“ forklarer Erhvervs- og Vækstministeriet. Regeringen venter desuden at en ny nævnslov kan træde i kraft 1. januar 2017. sh

CPH Garden i juni 2017

Inspireret af engelske haveshows forbereder Haveselskabet stor haveudstilling i Valbyparken

Med det engelske Chelsea Flower Show som et forbillede er Haveselskabet ved at planlægge haveudstillingen CPH Garden der skal holdes 21.-25. juni 2017 i Valbyparken i København. Ifølge direktør i Haveselskabet Charlotte Garby forventes 250 udstillere og 20.000 gæster. De vil kunne se otte showhaver, arbejdende værksteder, høre foredrag og besøge kommercielle stande. Ambitionen er dermed større end før set i Danmark.

„Der er flere som har spurgt til hvorfor Det Kongelige Danske Haveselskab ikke arrangerer store flotte blomster- og haveudstillinger som det engelske haveselskab gør. Det gør vi så nu,“ siger direktør i Haveselskabet Charlotte Garby på Haveselskabet.dk

„CPH Garden bliver en international begivenhed hvor fagfolk og haveentusiaster fra Danmark, Norden og det

nordlige Tyskland vil besøge København for at opleve det ypperste inden for den nordiske havetradition. Fem intense dage med mulighed for at præsentere og sælge produkter til de besøgende,“ oplyser Charlotte Garby. „Besøgende på Cph Garden vil opleve fantastisk havearkitektur, eksperter, foredrag og aktiviteter af international karakter.“

Haveselskabet har inviteret forskellige personer og grupper til at designe de otte showhaver over det brede tema 'Danske natur- og havebilleder'. „Navnene offentliggøres når havernes idé ligger fast, men vi kan allerede nu løfte sløret for at temaet strækker sig fra grøftekant over den miljøbevidste have til en have inspireret af vand,“ oplyser Haveselskabet.

I Haveselskabets egen have etableres desuden fire semi-permanente haver der eventu-



Japansk inspireret garagetagehave af Kazuyuki Ishihara på Chelsea Flowershow 2016. Foto fra rhs.org.uk.

elt kan udarbejdes af landskabsarkitektstuderende eller gartnerelver. Haveselskabets egne eksperter inden for plan sygdomme m.m. inviteres ind, og det gør de tilknyttede havearkitekter også.

Onsdag, den første af de fem udstillingsdage, bliver for et fagpublikum og Haveselskabets medlemmer, mens de øvrige fire dage skal være åbne for alle. Man kan læse mere om udstillingen på Haveselskabet.dk. Centralt i arrangementet står Haveselskabets marketingchef Bente Enert (be@haveselskabet.dk, 4527

1111). Og som det hedder på Haveselskabet.dk: „Haveselskabets navn forpligter, og vi har derfor allieret os med professionelle kræfter til salg, planlægning og afvikling af arrangementet.“

Valbyparken lagde også plads til haveudstillingen Havekultur '96 der blev afholdt da København var europæisk kulturby i 1996. Det var ved den lejlighed at de cirkelrunde temahaver blev anlagt og som med enkelte udskiftninger stadig kan opleves. De ligger lige nord for koncertpladsen hvor CPH Garden skal holdes. sh

S

Traktorer
Græsklippere
Gravemaskiner
Læsesmaskiner
Fejemaskiner
Saltspredere
El-biler

SVENNINGSENS
Maskiner til den professionelle bruger

Kastrup
Tlf.: 32 50 29 02

Skanderborg
Tlf.: 86 52 42 11

Find nærmeste forhandler på
www.svenningsens.com

melex 390 **HEATWEED TECHNOLOGIES** **22/8 Mid serien**

Bliv ukrudtsfri uden kemikalier og pesticider. Kapacitet op til 2.500m² om dagen. Til brug på alle mindre områder, fortove, skrænter, parker, busstoppesteder, rabatter m.v.

Melex elbil 300-serien fås nu også med lithium batteripakke for maksimal ydelse og minimal vedligeholdelse. Her vist med Heatweed kompakt håndmaskine, målrettet ukrudtsbekæmpelse med 98°C varmt vand.

Ukrudtsbekæmpelse med 98°C varmt vand!

FLERE MODELLER
SPØRG OGSÅ PÅ SENSOR-SERIEN FOR HØJERE KAPACITET

HEATWEED
EL-BIL

MASKINER UNDER BRØDEN
24. & 25. august 2016

Færre er grå, men de grønne holder ved

UDDANNELSE. Karakterkrav dæmper optaget til anlægsgartneruddannelsen, men giver håb om mere kompetente elever. EUX har ikke fået fart endnu, men flere begynder på assistenten

Siden reformen af erhvervsuddannelserne har der været et karakterkrav til unge som ønskede at blive anlægsgartnere. Meget tyder på at det vil give færre men mere kompetente elever. Her et billede fra anlægsgartnerens grundforløbsprøve denne sommer på JU. Foto: Jordbrugets Uddannelsescenter Århus.



Af Lars Thorsen

Antallet af unge som vælger at uddanne sig til anlægsgartner med fokus på plejeteknik har i flere år ligget stabilt mellem 250 og 280 om året, men andelen som vælger anlægsteknik er faldet fra 579 i 2007 til 303 i 2015.

Og det er bekymrende, lyder det fra Danske Anlægsgartnere. „Faget står jo og skriger på kompetente unge. Her må vi sige at selv om det karakterkrav på 02 som fulgte med erhvervsskolereformen, har ført til nogle mere kompetente elever med lavere frafald, så har det sandsynligvis også haft en negativ betydning for antallet af nye anlægsgartnere i et fag som ellers er i opgang,“ understreger direktør Michael Petersen.

Flere andre kilder Grønt Miljø har talt med, peger også på det højere karakterkrav i forbindelse med erhvervsskolereformen som mulig årsag til

de faldende elevtal, og det er uddannelseskonsulenten i Byggeriets Uddannelser, Jette Christiansen, umiddelbart også tilbøjelige til at tro.

„Det faldende elevantal kan godt skyldes de nye karakterkrav. Dog oplever skolerne at

de elever der vælger uddannelsen ikke længere frafalder som tidligere hvilket er positivt,“ understreger hun.

Bedre, men færre elever

Det ligger i tråd med opfattelsen på Jordbrugets Uddannel-

sescenter Århus (JU), fortæller kommunikationsmedarbejder Lotte Kristiansen som netop har talt med en anlægsgartnermester om det.

„Han kunne fortælle at anlægsbranchen skriger på flere uddannede anlægsgartnere. De har travlt. Og han ser en tendens til at virksomhederne tager flere elever end tidligere og håber vi kan blive ved med at uddanne nok. Samtidig var han dog positivt stemt over for karakterkravet på 02, for han mener det er med til at sikre at de elever der kommer ind på uddannelsen også gennemfører den,“ gengiver Lotte Kristiansen.

„Det er for tidligt at sige noget præcist om det sidste endnu,“ fortsætter Lotte Kristiansen, „men umiddelbart ser han ud til at have en pointe. Vores samlede frafald her på Jordbrugets Uddannelsescenter er i hvert fald faldende.“

Bedre men færre elever. Det er både godt og dårligt for fa-

Så mange er nu i gang med EUD'en

	Anlægsgartner-assistent	Anlægsteknik	Plejeteknik	Greenkeeper	Greenkeeper og groundman-assistent	Groundman	Total
AMU Nordjylland	18	32	36		8		99
Jordbrugets Udd. Århus	10	97	83				190
Kold college	6	29	34				69
Roskilde Tekniske Skole	48	144	147	32			375
Selandia CEU	11	47	40				98
Tech College Aalborg			5	25			37
Total pr. 30/4 2016	77	339	343	93	13		871
Total pr. 30/4. 2015	59	345	341	103	8	11	869

Igangværende uddannelsesaftaler pr. 30.4.2016 ifølge Det Faglige Uddannelsesudvalg for Anlægsgartnere.

Igangværende uddannelsesaftaler = Ordinære aftaler, korte aftaler, masterlære og restaftaler. Af diskretionshensyn er celler med færre end 5 individer blandedt, men de indgår dog i totaler.

get. På Selandia ved Slagelse er billedet det samme, selv om uddannelseschef Mette Krog ikke er overbevist om at karakterkravet er årsag til faldet:

„Vi oplever også et fravalg til uddannelsen til anlægsgartner og dermed en elevnedgang. Om det udelukkende kan tilskrives karakterkravet, er jeg i tvivl om da jeg tror at en del unge bliver vejledt til gym-

nasiet af vejledere og forældre,” siger hun.

EUX med startbesvær

Til gengæld er der måske et lyspunkt i horisonten i forhold til EUX (svendebrev med studenterhue).

„Vi har på Grundforløb 1 til august flere elever der har valgt EUX. Otte har valgt vores indgang imod to sidste år. Så

det går stille og roligt fremad og skal nok vinde indpas med tiden,” fortæller Mette Krog.

Jette Christiansen som også er sekretær for Det faglige Uddannelsesudvalg for Anlægsgartneri, er dog ikke klar til at lade træerne vokse ind i himlen endnu. „Desværre er der endnu ikke den store interesse for EUX-uddannelsen i branchen endnu. Der er ikke så

mange anlægsgartnere og greenkeeperelever der vælger EUX. Det vil blive et indsatsområde som vi skal have kikket på sammen med de skoler der udbyder uddannelserne efter sommerferien,” lyder det fra Jette Christiansen.

Krisebevidsthed

Faldet i antallet af nye anlægsgartnererelever er ikke jævnt fordelt over de to spor, plejeteknik og anlægsteknik, traditionelt kaldet henholdsvis grøn og grå anlægsgartner. Mens antallet af grønne anlægsgartnererelever har været stabilt i de sidste ti år, er antallet af grå gartnererelever faldet med over 47%.

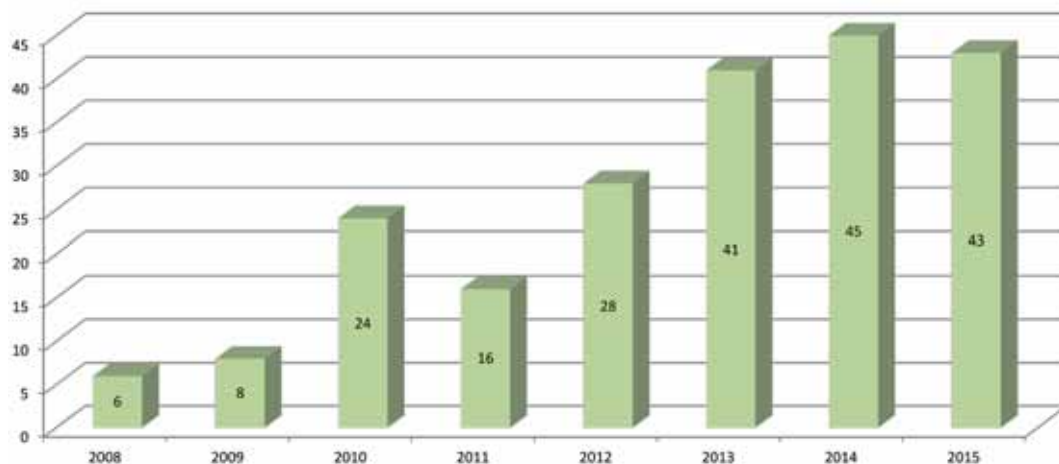
Her er en mulig forklaring at krisebevidstheden har bidt sig fast. I kølvandet på finanskrisen i 2008 styrteddykkede antallet af anlægssopgaver, og det er sandsynligt at der hos forældre og uddannelsessøgende er opstået en bevidsthed om at det grønne altid skal vedligeholdes, mens de grå anlægssopgaver bliver færre i krisetider.

Den vurdering læner Jette Christiansen sig i hvert fald op ad. „Umiddelbart vil jeg tro at det er fordi det hænger sammen med arbejdsmarkedets behov,” siger hun.

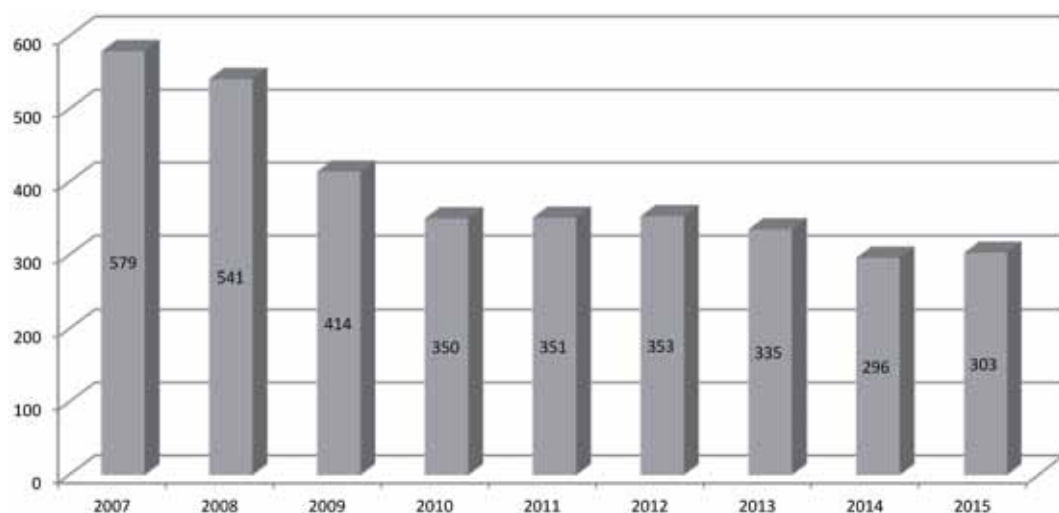
Assistent som springbræt

En anden interessant udvikling er at der er sket en nærmest eksplosiv stigning i antallet af elever på den korte anlægsgartnerassistentuddannelse, fra 6 i 2008 til hele 43 i 2015, altså mere end syv gange så mange. Det kan der være flere grunde til, fortæller Jette Christiansen:

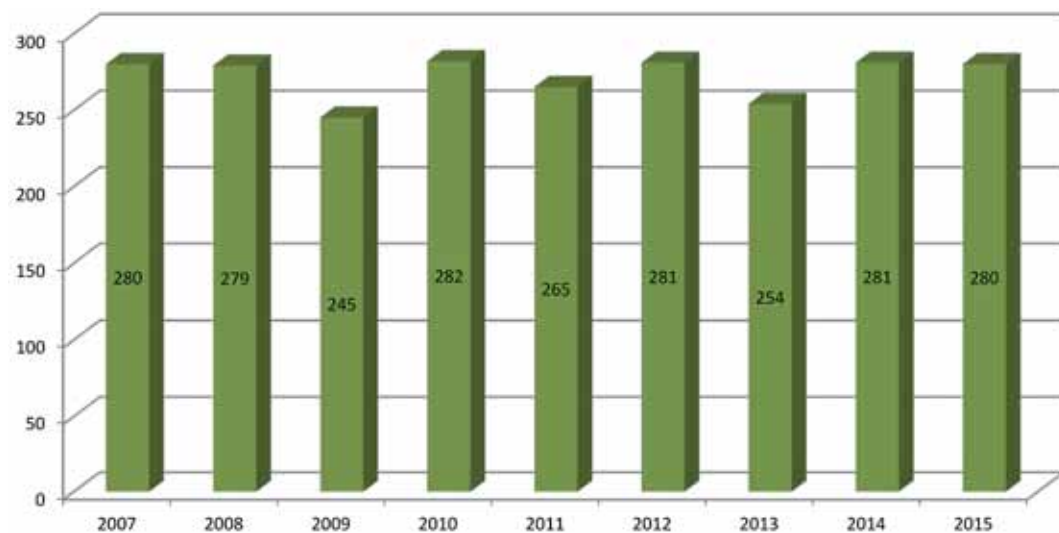
„Uddannelsen anlægsgartnerassistent ligger som et trin 1 i anlægsgartneruddannelsen. Mange af eleverne på trin 1 gennemfører efterfølgende trin 2 i uddannelsen så de får den fulde anlægsgartneruddannelse. Hvis eleven ikke har en praktikplads efter endt grundforløb, er eleven berettiget til at komme i skolepraktik. For disse elever vil der i første omgang blive indgået en aftale på trin 1, anlægsgartnerassistent. Det kan også være forklaringen på stigningen af antallet af elever på assistentuddannelsen.” □



ANLÆGSGARTNERASSISTENT. Aftaler pr. 31.12 2015. Det Faglige Uddannelsesudvalg for Anlægsgartneri.



ANLÆGSGARTNER, ANLÆG. Aftaler pr. 31.12 2015. Det Faglige Uddannelsesudvalg for Anlægsgartneri.



ANLÆGSGARTNER, PLEJE. Aftaler pr. 31.12 2015. Det Faglige Uddannelsesudvalg for Anlægsgartneri.



Hot₂O's hede vand bekæmper ukrudtet

Heatweed har en. Kärcher har en. Nu har også GMR - via datterselskabet Nesbi A/S - en hedvandsrenser mod ukrudt som man dog kalder for et varmtvandsanlæg. GMR har nemlig fået agenturet for den svenske Hot₂O fra K-Vagnen Vagnsteknik AB.

Anlægget kan bygges på de fleste transportkøretøjer fra GMR (billedet), men kan også arbejde fra en trailer eller ladbil. Anlægget består af en benzinmotor der driver en generator, en pumpe og et olie-fyr som opvarmer vandet til 98

grader før det sprøjtes ud over ukrudtet med en lanse.

Der er to størrelser. Den mindre Hot₂O Compact har en 450 liter vandtank, og passer bl.a. til GMR's el-køretøjer. Det større anlæg kan monteres på trailer eller ladbil. Det har en 600 liter tank som dog kan tilpasses køretøjets lasteevne.

Anlægget er som standard udstyret med fire lanser bl.a. til punktbehandling og til at behandle i en arbejdsbredde på 34 cm. Der er også som standard en højtrykslanse til hedvandsrensning så anlæg-

get har flere anvendelsesmuligheder.

„Der er brug for alternativer til gasbrænding fordi der nogle steder indføres begrænsninger på brugen af gasbrænding. Varmt vand er ikke farligt, og det ser ud til at hækplanter og buske selv i begrænset størrelse godt kan tåle at vi behandler tæt på. Derfor ser vi varmt vandt som det primære supplement til gasbrænding når pesticiderne skal fases helt ud,“ siger salgschef Jakob Mosgaard, Nesbo A/S.

„Gasbrænding skal doseres korrekt for at give den optimale effekt. Man kan ikke overbehandle med varmt vand, og det er forholdsvis let at styre. Samtidig er det energimæssigt mere optimalt end gas. Det er muligt at anvende opsamlet regnvand til varmebehandlingen og dermed spares vand- og vandafledningsafgift,“ siger Jakob Mosgaard der peger på at Skov & Landskab ved Københavns Universitet anbefaler seks behandlinger i sæsonen hvis ukrudtet skal bekæmpes helt. Nesbo.dk.



CityCatten fås nu også med eldrift

Schweiziske Bucher har med CityCat 2020ev præsenteret en elektrisk drevet fejemaskine i 2 m³ klassen. Lithium-ionbatteriet giver 8 timers normal drift uden os og kan oplades på 2-3 timer. Modellen, der har 40 km/t som topfart, har samme dimensioner, sugeevne og tankkapacitet som den diesel-drevne basismodel CityCat 2020. Med 1450 kg er nyttelasten næsten også den samme. Støjen er meget lavere, også når der arbejdes. Og set over 7-10 års levetid er el-udgaven billigere end dieselmotoren, oplyser importøren Helms. Helmstmt.com.

Blå rør bør kun være til drikkevand

For at undgå risikoen for fejkoblinger når man arbejder med rør til spildevand, regnvand og blandet vand bør rørene have hver deres faste farve. Det foreslår Danske Kloakmestre og mener at det bør fastlægges i en kommende revision af DS 462 om registrering af ledninger. Ifølge foreningen kan regnvandsrør f.eks. være blå, spildevandsrør brune og ledninger til blandet vand grønne. En producent sælger allerede blå rør som regnvandsrør.

Men er farverne de rigtige? Det mener man ikke i Dansk Vand- og Spildevandsforening. Her advarer chefkonsulent Kristian Friis mod at bruge blå rør til regnvand fordi farven normalt er knyttet til drikkevandsrør. Ellers kan man flytte problemet over til vandforsyningen.

Det støttes af rørproducenten Nordisk Wavin: „Hvis trenden med at indføre blå rør og fittings fortsætter, så oplever vi omvendt en stor risiko for forveksling af regnvandsrør med drikkevandsrør,“ siger produktchef Henning Nykjær Stabell. Wavin indførte i 2013 blå endepropper til regnvandsstikket og introducerede i 2015 et blåt opføringsrør.

Stabell anerkender problemet med fejkoblinger i afløbssystemet, men mener ikke at man bør bruge en allerede anvendt farve i rør under jorden. Han peger desuden på at farvede rør skaber et behov for dobbeltlager hos producenter, grossister, entreprenører og forsyninger.

Ifølge Kristian Friis arbejder Dansk Vand- og Spildevandsforening i forvejen med at forebygge fejkoblinger og vil anbefale et system hvor man visuelt kan skelne mellem rør til regnvand, spildevand og drikkevand. I projektet deltager såmænd også Danske Kloakmestre samt andre bygge- og anlægsorganisationer, kommunale forsyninger og KL.

Månssons firmaskov skal opsuge CO₂

En ny 'firmaskov' er plantet hos den økologiske grøntsagsproducent Axel Månsson A/S i Brande. Skoven skal vise erhvervslivet hvordan deres CO₂-udledning kan balanceres gennem skovrejsning.

Idéen er fra foreningen Grow For It der vil fremme træplantning for at opsuge og binde CO₂ fra atmosfæren og derved imødegå global opvarmning. Axel Månsson var med på idéen, og da Hedeselskabet gik med til at støtte med arbejde og træer, blev projektet igangsat i foråret.

Fem hektar landbrugsjord er nu tilplantet med eg, lind og lærk med indslag af avnbøg, bøg, røn og fuglekirsebær. I skovbrynet er der bl.a. eg, vildæble, tjørn, røn og mirabel. En del udvikles til egeskov med skovbundsarter, mens resten skal være mere højstammet.

Ifølge Grow For It opsuger 1 hektar skov i god vækst 7-10 tons CO₂ om året. Det svarer til en gennemsnitsdanskers udledning af CO₂ eller op mod 15.000 liter traktordiesel. Desuden er skoven til gavn for det lokale plante- og dyreliv.

Skoven er plantet. Fra venstre kommunikationsdirektør Christian Bogh, Hedeselskabet, landmand og direktør Axel Månsson og sekretær Jens Schiersing Thomsen, Grow For It. Foto: Lone Barkholt-Søndergaard.





Taghave får komaspøgelse til at kysse

I den romantiske komedie 'Just like Heaven' fra 2005 er Reese Witherspoon den unge læge Elizabeth Masterson som altid arbejder. Men faktisk arbejder hun slet ikke. Sent i filmen ser man at hun ligger i koma og drømmer. Og det er også det filmen starter med.

Hun drømmer om en have. En som landskabsarkitekt David Abbott (Mark Ruffalo) har lavet. Sjovt nok er David netop flyttet ind i Elizabeths gamle lejlighed. Her begynder Elizabeths ånd at opsøge ham som et spøgelse. De snakker sammen, men ingen andre kan se hende, så de tror at David er tosset. David og Elizabeths ånd

begynder at hygge sig sammen og gå ture, bl.a. til den have hun drømmer om. „Jeg tror at jeg har været her før,“ siger komaspøgelset.

David finder den komatøse Elizabeth og får genoplivet hende. Desværre husker hun intet og afviser Davids kys. Nogle måneder senere tager hun tilbage til sin gamle lejlighed og bliver draget mod taget hvor der er anlagt en vidunderlig have. Den har David lavet, og han sidder såmænd deroppe med Elisabeths ekstranøgle. Da hun vil have den tilbage, rører deres hænder hinanden. Pludselig kan hun huske alt, og så kysser de. *It*



Tid til at tænke på rent sand !

Vi renser faldgrus og sandkassesand overalt i Danmark
Vore priser er uhyre rimelige:

Opstart pr. adresse, kr. 950,- ekskl. moms

Pris pr. m² vi renser, kr. 135,- ekskl. moms

Sports-Zone A/S Ring gerne eller send en mail

4034 5875. vo@sandmaster.dk

www.sandmaster.dk



Biomekanisk rensning

Efterårskampagne på Iseki-klippere med fantastiske evner som bladopsamlere



Iseki SXG

Iseki SXG-serien tilbyder flere modeller – alle med moderne design, vandkølede Iseki-dieselmotorer og hydrostatisk transmission. Du får en effektiv rider, der både har stor kapacitet, når den slår græs, og er en god lille "kompaktraktor" småopgaver. Central græsudgang mellem baghjulene giver perfekt opsamling af græs og blade.

Priserne falder før bladene!



Se vores lave outletpriser på www.hcpoutlet.dk

Iseki SFH

Iseki SFH 240 er en specialmaskine til græsklipning, og det kan ses på plænerne efter klipping – ensartet finish med konstant klippehøjde. SFH er en effektiv opsamler med midtmonteret sugeslange og centermonteret turbine. Ingen tilstopning selv ved store mængder græs og blade.

HCP
FINANS

Find din lokale forhandler på www.hcpetersen.dk

HCP
Danmark



Water within reach. Marlene Kjeldsen, Cæcilie Andrea Bue og Helene Bruun Sørensen sidder lidt i vejen for deres egen intervention. Man kan skimte lidt af det bølgende liv under overfladen som de gerne ville invitere de besøgende ned til med deres trappe og granitgennembrudte trædæk. Foto: Lars Hestbæk.

At pode vage bylandskaber

INTERVENTION. En flok landskabsarkitektstuderende prøver med små nedslag at åbne forladte industriarealer for ophold og aktivitet

Af Lars Thorsen

De studerende kender ikke deres grænser. De har ikke nået deres fulde faglige potentiale, men deres drømme er intakte. Det giver en speciel dynamik og kan af og til glimte af noget afsindigt og måske endda genialt. Derfor valgte Grønt Miljø to mand høj at tage til fernisering på Urban Intervention Studios (UIS) i Københavns Havn.

UIS er et kandidatkursus på landskabsarkitektuddannelsen på Københavns Universitet. Et kursus der skal trække de studerende væk fra computerne og det teoretiske og ud i den besværlige, forblæste og konkrete virkelighed. I år gik turen ud til den tidligere militærbastion Lynetten hvor en gruppe teaterfolk er ved at puste nyt liv i området.

Her har de 20 studerende haft to måneder til at designe, udvikle og bygge en 'landskabsscenografi' eller 'intervention' som kan besvare spørgsmålet: 'How can we stage the landscape of Teaterøen in a way that it opens up towards the public and invites new experiences of the site?'

Altså hvordan kan de studerende med enkelte arkitektoniske nedslagspunkter pode det tidligere industrilandskab med nye fortolkninger og oplevelseslag og hjælpe det til at spire til en levende bydel. I hvert fald er området udlagt til byfornyelse i 2023.

Primus motor er lektor Bettina Lamm der sammen med Laura Winge har undervist forløbet i år.

„I stedet for at de unge sidder på en tegnesal, bliver de så at sige plantet i det landskab de skal arbejde med,” forklarer Bettina Lamm. „De får lov til at rykke ind i en virkelighed som også reagerer på deres tilstedeværelse, og de er nødt til på en meget konkret måde at tage stilling til materialer og detaljer og til hvordan interventionen spiller sammen med omgivelserne og de mange aktører som allerede benytter stederne. De øver sig i at afkode stedets stemninger og bidrager med deres projekter til at fortolke de landskabsmæssige potentialer.”

Bettina Lamm har udviklet kurset der tidligere har fundet sted i Sønderhavn i Køge, Lod 67 på Amager, i en kaffesurro-

gatfabrik i Hedehusene og på Refshaleøen sidste år.

Tiltrække og forstærke

De studerende var inddelt i seks grupper som havde færdiggjort hver sin intervention. De sidste forberedelser var i gang da Grønt Miljø udsendte ankom netop som de sidste regnskyer drev ud over Øresund og parkerer ved en - afmagnetiseringsstation. At man engang havde brug for noget sådant er med til at vise hvor markant forskellen på byens tidligere funktioner og anvendelse er på nutidens.

Disse områder i byernes udkanter har fået tilnavnet 'terrain vague', og selv om netop det forfaldnes æstetik var et trækplaster da teaterfolket kom til i 2013, havde de alligevel nogle klare ønsker som de studerende blev bedt om at tage højde for. Det drejede sig især om 'attract' og 'enchance' - at tiltrække og forstærke. Mennesker skulle tiltrækkes og stedets eksisterende karakteristika og potentialer skulle forstærkes.

Selv om de studerende brugte lang tid på at undersøge stedets landskab og møde om-

rådets daglige brugere og beboere, var udgangspunktet ikke entydigt at opfylde de eksisterende brugeres konkrete ønsker, understregede en af de studerende, Martha Gottlieb. Målet var at skabe forvandling gennem nye fortolkninger af det eksisterende.

„Det er forskellen på borgerinddragelse og en intervention. Med borgerinddragelse skulle vi have spurgt folk hvad de ønskede for området i fremtiden mens en intervention er baseret på vores egne idéer som forhåbentligt kan spredes som ringe i vandet tilbage til brugerne,” fortalte hun sammen med sit hold der også bestod af Nanna Kontni Prahm, Thomas Nichini og Guðni Brynjólfur Ásgeirsson. De stod ved siden af deres intervention der tog udgangspunkt i en lille gammel kran hvis lave arm indrammede marmorkirken i det fjerne.

De seks interventioner

Vandet er det stærkeste landskabsarkitektoniske aspekt ved havnen, og det havde halvdelen af de seks grupper da også valgt som omrejsningspunkt for deres intervention.

Log-In er en serie aflagte jernbanesveller fundet på havneterrænet. I tre kompositioner møblerer de et tomt græsareal foran øens hovedbygning for at skabe opholdsmuligheder og sætte udsigten mod bådemasterne i spil.

Motus er en række ophængte, aflange lygter i et flimrende materiale der genbruger områdets gamle lysmaster. En mast på det nu overgroede fæstningsanlæg lokkede diskret dybere ind i øens vildnis.

Meadowtation ligger inde i dette vildnis hvor tre særprægede liggestole inviterede besøgende til at slå sig ned og finde ro i øjenhøjde med det vilde græs.

Joy - the rockingboat ligger også inde i vildniset. På den farverige træbåd kunne man vippe sammen gemt i bevoksningens skjul.

Theatre Quay på øens yderste spids byder på en lille, rusten kran som er rensat så den igen kan svinge ud over vandet og fungere som gynge. Kajen har fået et trædæk at sidde på når man var kravlet

op ad de eksisterende ståltrap-
petrin.

Water within reach for en-
den af kajen består af en trap-
pe og et dæk i træ der føjede
sig ind om de store kystsik-
ringssten og dermed skabte ny
kontakt til vandet.

Arkitekt i virkeligheden

'Water within reach' var byg-
get af Marlene Kjeldsen, Cæ-
cilie Andrea Bue og Helene
Bruun Sørensen som havde
mange rosende ord til kursets
ambition om at trække de stu-
derende ud og prøve kræfter
med at overføre designet til
virkeligheden.

„Det er så nemt at sidde og
lave tegningerne på kontoret,
men vores idé har virkelig æn-
dret sig meget da vi først gik i
gang med at bygge herude.
Det har givet et helt nyt ind-
blik i hvordan de forskellige
faggrupper kan tale forbi hin-
anden, og hvordan vi som
landskabsarkitekter f.eks. kan
sidde på tegnestuen og ryste
på hovedet over at håndvær-
keren er så lang tid om en el-
ler anden detalje,” fortæller
Helene Bruun Sørensen.

„Man kan godt sidde og de-
signe et eller andet og have en
masse vilde tanker og synes at
trappen ville være flottest hvis
den ligesom svævede over ste-
nene,” uddyber Marlene
Kjeldsen. „Men at vi er ude og
arbejde så stedsspecifikt gør at
man får øjnene op for at nær-
mest ingenting på tegningen
kunne fungere uden tilpas-
ning til virkeligheden.”

Dewalt og Junckers havde
leveret henholdsvis værktøj og
træ til kurset, og derudover
havde hver projektgruppe et
beskedent budget på 1.000 kr.
til deres intervention. På den
baggrund var de fleste instal-
lationer både overraskende og
vellykkede. Landskabet var po-
det med små akupunkturprik
som måske vil danne grobund
for større projekter.

Danserne som var inviteret
til at interagere med installati-
onerne ved ferniseringer, skal
man til gengæld være en stør-
re skønånd end Grønt Miljø
udsendte for at sætte pris på.
Ikke alle drømme holder til
mødet med virkeligheden. Da
den ene lavede en kolbøtte på
plænen og gemte sig under en
jernbanesvle, måtte vi gå. □



Teatre Quay i aktion. Nanna Kontni Prahm er kranoperatør, Thomas Nichini sidder på trædækket, Martha Gottlieb i gyngen mens Guðni Brynjólfur Ásgeir er på vej op af havnebassinet. Bemærk det cirkulære forløb fra kaj ud på gyngene ned i vand op ad ståltrin og om igen i det uendelige. Foto: Lars Hestbæk.



Joy - the rocking boat. Noget farverigt, vippende og mystisk på et uventet sted i vildnisset. Foto: Laura Winge.



Log-in. Sveller trækker folk ud i arealet og man kan lege med dem. Foto: Lars Hestbæk.

Meadowtation i liggestole i det høje græs. Danserne Peter Vadim og Linh Lev er i gang. Foto: Lars Thorsen.





Drøn på syv skolegårde

Sigtet har været at skabe mere leg og bevægelse, både i og omkring skolegården

Vanløse er en almindelig villavej forvandlet til åbent skolegårdsmiljø, bevægelsesområde og aktivt mødested for lokalområdets beboere og foreninger. Projektet blev indviet 10. juni som det sidste af syv projekter der har sat 'drøn på skolegården' - navnet på kampagnen som Realdania, Lokale- og Anlægsfonden og Kræftens Bekæmpelse står bag.

Sigtet har været at skabe mere leg og bevægelse, både i og omkring skolegården, og både i og uden for skoletid. Et fælles træk har derfor været at åbne skolegården mod den omgivende by med en landskabelig udformning med terræn, beplantning og installationer der opmuntrer til at bevæge sig. Baggrunden er at mange børn rører sig for lidt.

Foreløbige erfaringer fra alle syv projekter peger på at

konfliktniveauet i skolegården er faldet, og at både elever og lokalsamfund har taget de nye tiltag til sig. I de kommende år vil Syddansk Universitet undersøge hvilken effekt de nye tiltag har haft for hvor meget eleverne bevæger sig.

„De syv færdige projekter viser nye veje til hvordan skolegården kan skabe værdi for langt flere end skolernes elever. Det er opløftende at se hvordan de opdaterede skolegårde bliver brugt i stor stil, både i og uden for skoletid,” siger Esben Danielsen, direktør i Lokale og Anlægsfonden.

„Både børn, lærere og lokalsamfund har været på banen med en imponerende kreativitet og idérigdom, og Drøn på skolegården-kampagnen er i det hele taget lykkedes med at sætte fokus på hvordan de rigtige fysiske rammer kan under-

støtte børns lyst til bevægelse,” siger Anne Skovbro, direktør i Realdania.

Rammer for leg og bevægelse er dog mere end den fysiske skolegård, og tilbagemeldinger fra skolerne viser da også at de arkitektoniske tiltag ikke kan stå alene. Flere steder efterspørger børnene voksenstyrede aktiviteter og fælleslege, og lærerne ønsker inspiration til hvordan de kan bruge skolegården på nye måder. Også klare regler, f.eks. for brug af mobiltelefon, spiller en vigtig rolle når det handler om at få børn og unge til at lege og bevæge sig.

„Arkitektoniske forandringer motiverer både børn og voksne til at få pulsen op i hverdagen, og det ved vi beskytter bl.a. mod kræft. Man kan også skrue på organisering af skoledagen for at få mere bevægelse integreret, det forbedrer både kondition og kognition. Hvis man fokuserer på både arkitekturen og organisering af skoledagen, får man fuld effekt af indsæt-

Vanløse Skole og Hyltebjerg Skole ligger ved siden af hinanden i København og er ved at blive lagt sammen. En almindelig villavej er forvandlet til åbent skolegårdsmiljø, bevægelsesområde og aktivt mødested for lokalområdet. Hele området bindes sammen af 'Omvejen' der animerer til at kravle, løbe og balancere. Dorte Mandrup Arkitekter har rådgivet projektet som er gennemført i samarbejde med Københavns Kommune. Projektet har haft et samlet budget på 5,3 mio. kr., og heraf har Drøn på skolegården bidraget med 2 mio. kr.

sen” siger Leif Vestergaard Pedersen, direktør i Kræftens Bekæmpelse.

Tilbage i 2013 søgte 106 skoler om da Drøn på skolegården efterlyste gode idéer til at nytænke skolegården. I foråret 2013 fik 17 skoler hver op til 100.000 kr. til at konkretisere og kvalificere deres visioner. Det mundede ud de syv skoler som hver modtog op til 2 mio. kr. i støtte til realisering. Over halvdelen af de 106 skoler brugte dog kampagnen som afsæt til at gå videre med deres idéer på egen hånd. Parterne har samlet afsat 21 mio. kr., og derudover kommer kommunerne med lidt over 10 mio. kr. i egenfinansiering. *sh*

DE SYV SKOLER
Vanløse Skole/Hyltebjerg Skole, København
Fjordskolen Byskoleafdeling Nakskov
Stolpedalsskolen, Aalborg
Halsnæs Lilleskole, Halsnæs
Skanderup-Hjarup Forbundsskole, Kolding
Nørre-Snede Skole, Ikast-Brande.
Skørping Skole, Rebild

KONFERENCE
19. januar 2017 kan man få indblik i kampagnens resultater når 'Drøn på skolegården' holder konference på Syddansk Universitet. www.drøn.dk

Så græsfrøet når det passer arten bedst

Fugtigheden og temperaturen afgør hvornår græsfrø spirer, og det gælder om at så når det er bedst for den såede art - og dårligst for enårig rapgræs og andet ukrudt. Det betyder at man ofte bør så når det er ret varmt.

Det belyses i et forsøg i 2015 af Nibio Turfgrass Research Group på Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet. Man såede 5 arter: almindelig hvene (Jorvik), hundehvene (Villa), krybende hvene (Independence), rødsvingel (Musica) og enårig rapgræs. Det viste bl.a. at krybende hvene spirer hurtigere end enårig rapgræs i varmt vejr, men senere i køligt.

Under varme forhold (25° om dagen, 15° om natten) var krybende og almindelig hvene hurtigst. 80% af frøene var spiret på 5 døgn. Langsomst var rødsvingel, mens hundehvene og enårig rapgræs lå imellem. Under køligere forhold (15° om

dagen, 5° om natten) var alle fem arter langsommere til at spire, især rødsvingel. Største indbyrdes forskel var at krybende hvene var faldet ned gennem feltet og klart var passeret af enårig rapgræs. Ellers var almindelig hvene stadig hurtigst. 80% var spiret på 10 døgn. Rødsvingel var stadig langsomst. Kun 2% var spiret efter en uge og først efter en måned blev det 80%. Hundehvene lå stadig i midten. Skal man så f.eks. en green med krybende hvene eller rødsvingel, skal man altså vente til det er så varmt at enårig rapgræs ikke får for let spil.

Nok spirer rødsvingel sent, men den får hurtig rodvækst. Det viste forsøg med 25° om dagen og 15° om natten. Efter 4 døgn var rodslængden kun overgået af enårig rapgræs. Så snart rødsvingel spirer, har den altså fin konkurrencekraft, bare ikke enårig rapgræs får for stort forspring. *sh*

KILDE. Wendy Walen, Agnar Kvalbein (2016): Enårig rapgræs klarer sig bedst om foråret. *Greenkeeperen* 2/2016.

Made by **Schäffer**

2445 kampagne

- Maksimalt udsyn
- Flyttes på trailer
- Løfter 1700 kg på palle
- Stor skubbekraft
- Mulighed for 30 km/t

**SPAR
netop nu
20.000,-**



Lagerførende forhandlere

A.P. Jørgensen, Ribe	75420977
Anker Bjerre, Holtebro	97421010
Almas, Brønderslev	96520300
Almas Park & Fritid	96330300
Boi Davidsen, Bredebro	74711338
Farsø Maskinhandel	98633222
Glamsbjerg Maskincenter	64721460
Granhøj Landbrugsmaskiner, Østermarie	56470020
Hans Holm Maskinforretning, Tinglev	74644094
Helms TMT-Centret, Herning	99282930
Helms TMT-Centret, Århus	86109108
Helms TMT-Centret, Ringsted	57811100
Hedsten Maskiner	26296588
Kolding/Gravens Maskinforretning	75520466
Kædeby Maskinforretning, Humle	62571255
Lemvig Maskinforretning	97820344
Lunde Maskincenter	75282023
Mertz, Naksø	54921911
Midtdjurs Traktorfager, Nimtofte	86398488
Maskincenter Roskilde	46367202
Møller Andersen, Rønnede	56712422
O. Søndergaard & Sønner, Otterup	64851102
Thy-Mors Udmugning og Maskinservice	97931377

Find nærmeste forhandler på www.schaeffer.dk

99 28 29 30

Nøje indberetning af nedlagt vildt

Der er nedlagt færre harer og råvildt, men flere krondyr og kaniner i forhold til før. Og der er nedlagt flere invasive arter som bisamrotte og sumpbæver. Det viser den foreløbige statistik for vildtudbyttet i Danmark i 2015 / 2016.

Vel er statistikken foreløbig, men den er bedre end før. Den 1. januar 2015 blev lov om jagt og vildtforvaltning nemlig ændret så jægere kun kan forny deres jagttegn hvis de har indberettet hvad de har ned-

lagt i jagtsæsonen før. Før indberettede 60-70% af jægerne deres vildtudbytte, men i 2014/15 var det 97%. Det giver mere sikre tal for hvad der er nedlagt. Og dermed „bedre muligheder for at sikre en mere bæredygtig jagt og en bedre forvaltning af de danske vildtbestande,“ siger Gertrud Knudsen, Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning.

Se 'Vildtudbyttestatistik for jagtsæsonerne 2014/15 og 2015/16' på svana.dk.

Greenens plydsede hår kan børstes

Når håret børstes, bliver det pænere og glattere. Derfor er greenkeepere i mange lande begyndt at børste golfgreenens korte græs med specielle børsteaggregater. I Greenkeeperen 2/2016 omtales en svensk afprøvning hvor en børste fra Buchko Brushes blev sat på en Toro-klipper. Man kunne ikke hæve klippehøjden som håbet. Boldene rullede langsommere i det lidt længe-



re, men børstede græs. Man fik til gengæld et mere jævnt boldrul og en renere og pænere green og en tydeligere mønsterdannelse. Forsøget fortsætter året ud, også med andre børstetyper.



Byens Planteliv 2016

3. oktober kl. 9:30-16:00

Oplev på Byens Planteliv 2016

Bynatur - fra anlæg til drift, Nova Nordisk Naturpark v/ Morten Leicht Jeppesen, landskabsarkitekt

Dyrkning efter planternes betingelser v/ Peter Korn, Korn Trædgård

A walk on the wild side - biodiversitet og rekreation kan forenes v/ Malene Fogh Bang og Sara Folvig, landskabsarkitekter

Om forurening og dyrkning i byen v/ Jakob Magid, associeret professor

En ny, vildere æstetik i byen v/ Jens Thejsen, konsulent om grønne byer

Tilmeldingsfrist: Onsdag 14. september
Pris: 1.495,- ex moms, inkl. frokost og kaffe

Byens Planteliv 2016 afholdes på VUC Aarhus, Dalgas Avenue 2, 8000 Aarhus, Auditoriet

Tilmelding på www.ju.dk eller hos Eva Buch Larsen på eb@ju.dk eller 2723 5755

Jordbrugets
UddannelsesCenter Århus

I samspil med landskabet

To megaturistressorter skal etableres på Als og ved Svendborg. Regeringens forudsætning er at de er i samspil med landskabet. Formand for Danske Landskabsarkitekter Susanne Renée Grunkin skriver i Weekendavisen 16.6.2016:

„Hvad betyder det, hvordan sikrer vi det, og hvem sikrer det? Det har vi endnu til gode at få klarhed over. Er projektet i samspil, hvis man indkapsler hele området i grå belægning midt i alt det grønne, sådan som det fremgår af skitsen? Hvis bebyggelsen står i kontrast til den lokale identitet? Hvis man etablerer en stor bræmme af parkerede biler, der skaber en uskon barriere i forhold til byen bagved? Og ikke mindst, hvis vi almindelige borgere føler os uvelkomne, når man på trods af offentlig adgang, skal løbe spidsrod langs kysten mellem forskellige udlejningsfaciliteter samt boblebad, isbad og kunstige laguner, der kan benyttes mod gebyr?“

Provinsiell populisme

Klaus Rifbjergs sommerhus i Kandestederne er erstattet af et større prangende hus af en lokal entreprenør der har fået lov til at opføre en hel klynge sommerhuse inden for kystbeskyttelseslinjen. Kommentator Niels Lillelund skriver i Jyllandsposten 3.7.2016:

„Men de lokale politikere tænker intet ondt herom. De er tværtimod vældig glade for entreprenøren, tilfredse med at være en del af *udviklingen*. Og de holder sig i diverse læserbreve mod desperat protesterende lodsejere ikke tilbage med at belægge underteksten med den altid brugbare kliché, at her kommer en flok københavnerne der tror de skal bestemme det hele. Man kan muligvis lukke diskussionen på den måde, men pjat er det naturligvis, skamløst pjat og provinsiell populisme, hvilket bare er endnu et eksempel på at Danmarks kyst, ja, Danmarks natur i det hele taget, er alt for ærbart et klenodie at



Kikkie og hendes makker Jeanette er i gang med deres svendestykke som de fik 7 for. Fra hun var 12 til hun var 18 røg Kikkie ind og ud af opholdssteder for unge, og før hun fandt vej til Beder var hun i tre års behandling for et stofmisbrug hun i dag er helt ude af. Foto: JU.

overlade til lokale entreprenører og deres ikke mindre lokale politikere med hang til rævekager og kortsigtet gevinst.“

Elefanter til Thy

Biolog Rasmus Ejrnæs siger til Jyllandsposten 27.6.2016 at der også er plads til store vilde dyr i Danmark:

„Jeg var for nylig i Sydafrika og besøgte et såkaldt 'game resort' hvor der både var løver, elefanter, zebraer og antiloper i en park der var på 16.000 hektar. I Danmark er Thy Nationalpark på 24.000 hektar og altså 50 pct. større. Der findes steder i Danmark hvor vi kunne lave noget ret vildt og ret spændende med vilde elefanter. Men det vil nok kræve et hegn.“

Der er altid en vej

Stine Kikkie Luplau Vandrup, 24, bestod svendeproven som anlægsgartner på Beder. En hård opvækst er vekslet til et eksamensbevis og fast job. Hun siger i en pressemeddelelse fra JU Århus 8.7.2016:

„Jeg er bare ikke til skole, og det har de andre også kunnet mærke, men jeg kan godt li' at lære noget, som ikke alle ved, om planter. Det har været vildt motiverende for mig at stå med en plante i hænderne og forstå den måde, den er bygget op på. Og pludselig kunne jeg sgu også latin, fordi alle plantenavnene er på latin (...) Det er det der med at skabe noget. Det er ret fedt. Og så betyder det altså knap så meget om man er god til dansk og matematik. Hvis man

skabsarkitekter blive bedre til? Han svarer bl.a.:

„I gamle dage i landskabsarkitektkredse var det ikke god tone at være sådan en som mig. Landskabsarkitekter skulle i hvert fald ikke alliere sig med entreprenører. Man skulle være bygherrens mand. Men i virkeligheden er langt de fleste lykkelige sager jo lykkelige fordi man samarbejder. Det er så vigtigt at vi hjælper hinanden og drager nytte af hinandens kompetencer. F.eks. i krisetider er det især vigtigt at man har et godt forhold til de forskellige led i en sag, så man får løst den uden ekstraregninger. Vi skal ikke være så mistroiske, men nære tillid til dem der kan hjælpe. Og dem der ved noget, vi ikke selv gør. Så tag det fra hinanden der kan bringe sagen videre.“

Mere og mere kunstigt

Og på spørgsmålet 'Hvad ser du som den største udfordring for landskabsarkitekturen i dag?' lyder Anders Matthiessens svar sammesteds:

„I mine øjne har studiet på

De lykkelige sager

Landskabsarkitekt og anlægsgartner Anders Matthiessen interviewes til Danske Landskabsarkitekters hjemmeside 30.6.2016. Hvad bør land-

Klaus Rifbjerg (1931-2015) foran sommerhuset i Kandestederne. Rifbjerg er død og huset erstattet af noget større.





Det er Mette Bock (LA) der har taget billedet mens toget venter på at komme ind på stationen. To medarbejdere slår græs mellem skinnerne. Men hvad laver den tredje?

Landbohøjskolen bevæget sig længere og længere væk fra det sådan nogle som mig har lært. Om jord og planter, belægninger, kanter og den slags ting. Som måske er meget banalt, men det var det, landskabsarkitektur engang handlede om. Nu bliver det hele mere og mere kunstigt. Og det synes jeg er rigtig ærgerligt. Vi burde jo være dem der vidste alt om jorden og planterne og samspillet derimellem. Og ingeniørerne og bygningsarkitekterne som vi samarbejder med, de forventer jo altså at landskabsarkitekterne ved alt det her, men det gør de bare ikke altid."

Brock ved Odense station

14. juni venter toget før Odense. Ifølge flere medier fotograferer Mette Bock fra Liberal Alliance tre orange mænd og går på Facebook:

„Holder lige nu og venter på 10. minut på at toget kan køre ind på stationen i Odense. Udenfor ser jeg tre DSB-medarbejdere. De to slår græsset. Den tredje går bagved, tilsyneladende med ekstra benzin. Men nej. Det er UMULIGT at effektivisere!"

Hun tilføjer senere: „Er blevet belært om at den tredje en sikkerhedsvagt der skal holde øje med tog. Aha. Man kan altså ikke på forhånd under-

søge hvornår der kommer tog, men skal have en fuldt lønnet medarbejder til at holde øje."

Sektionschef i Banedanmark Mads Thostrup fortæller i Ekstrabladet 15.6.2016 om det udliciterede arbejde: „De går inden for sikkerhedsafstanden og slår naturgræs. Fordi de har høreværn på, går sikkerhedsvagten bagved med en tyfon under armen så han, når der kommer et tog, kan tude i hornet og få dem til at trække væk. Alternativet til at have en ekstra mand på skinnerne er at spærre skinnerne af og stoppe togene."

Forsvar for hybenrosen

Havemand Søren Ryge Petersen svarer i Politiken 30.7.2016 hvorfor Rosa rugosa, rynket rose, skal bekæmpes som en invasiv plante.

„Der findes sikkert steder hvor de har bredt sig så meget at man gerne vil begrænse dem (hvilket er meget svært), men helt ærligt: Kan man med rimelighed banlyse hybenrosen på landsplan af den grund? Jeg synes det ikke. Et slåenkrat eller en brændenælskov er mindst lige så ubehagelig for mennesker, men dem skal vi ikke røre ved, for så kommer biologer og naturfredningsfolk efter os. Brændenælden har indfødsret, og den er ukrænkelig." sh

Unikke formstøbte designs



JP HAVEDESIGN
VENNERVEJ 9
6940 LEM ST.

TLF. 2460 0346
info@jp-havedesign.dk

www.jp-havedesign.dk

 www.facebook.com/JPHavedesign

DESIGN DER HOLDER DERUDE



SkovByKon.dk

Tlf: 61 79 62 63



"FARLIGE TRÆER"
RÅDSCANNING
HULE TRÆER
RØDDER / STABILITET
RÅDGIVNING
UNDERVISNING / KURSER

Christian Nørgård Nielsen
dr.agro cnn@skovbykon.dk

Faglige kompetencer

Uddannelse stopper aldrig helt

Derfor udbyder vi foruden alle de grundlæggende kurser også mere specielle forløb inden for afvanding, regnvand, taghaver og træpleje.

Klik ind på www.ju.dk og tilmeld dig lige det AMU-kursus, som giver dig den faglige viden og kunnen, du kan bruge til noget!

..eller kontakt os på
2723 5711 eller 2723 5798



Jordbrugets
UddannelsesCenter Århus

Naturen mellem helligdom og ressource

4500 var til et solrigt naturmøde i Hirtshals med debat og meget andet

Er naturen en helligdom eller en ressource? Skal vi bevare natur fordi den er nyttig for os - eller for naturens egen skyld? Hvordan finder vi balancen mellem benyttelse og beskyttelse, tivolisering og urørligt studieobjekt?

Det var oplægget til den indledende paneldebatter på Naturmødet der med 4500 deltagere blev holdt i Hirtshals 26.-28. maj.

Og hvilken slags natur vil vi have, og hvor skal den være, lød oplægget til den næste debat med friske debattører. Skal vi satse på almindelige eller sjældne arter? Hvordan prioriterer vi mellem forskellige slags natur? Skal der være mange små naturarealer eller færre store? Skal høj biodiversitet ikke kun være et mål på landsplan, men også for den enkelte kommune eller baghave?

På denne måde fortsatte det med 40 debatter på tre scener, hovedscenen Thunderdome og de to mindre Life og Learn. Er natur noget vi designer eller kun det uberørte vildnis? Er der plads til mennesker? Er naturen en sag for eksperter eller lægfolk? Er natur ligegyldig og kedelig? Hvordan prioriterer man mellem forskellige slags natur? Kan brugere og benyttere af naturen samarbejde?

Desuden var der foredrag, ekskursioner og andre aktivite-

ter under overskrifterne Aqua, Outdoor og The Village. The Village bestod af 25 stande, halvdelen med interesseorganisationer, resten med bl.a. politiske partier og offentlige institutioner.

„Vores ambition har været at skabe en fælles platform for naturdebatten i Danmark. En platform hvor alle kan komme til orde, og hvor der også er tid og rum til den uformelle samtale mellem debatterne. Nu glæder vi os til at være værter for alle dem der elsker og bruger naturen og som har en holdning til den,“ siger Ole Ørnbøl på naturmoedet.dk. Her er formand for teknik- og miljøudvalget i Hjørring Kommune og medlem af formandskabet for Naturmødet.

„Folkemødet om natur var et træf for interessenterne på området, og i år foregik det under det overordnede spørgsmål: Naturen - helligdom eller ressource,“ siger Søren Præstholm fra Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning på Københavns Universitet og en af naturmødets ambassadører. „Et vigtigt spørgsmål i forberedelsen handlede om hvilken natur vi egentlig vil have, og hvor den skal være, og den vinkel faldt fint i hak med den scene der blev sat med henholdsvis landbrugspakken og naturpakken og den forrige regerings Naturplan Danmark,“ siger

Præstholm der bl.a. selv stod for arrangementet 'Skoven - skal vi lade træerne stå?' hvor politikere diskuterede med fagfolk og forskere.

I alt var der hen ved 180 aktiviteter med en time som tidsmodul. Og programmet fejlede ikke noget, fastslår Søren Præstholm. Han erkender dog at det haltede med den brede markedsføring der kunne have trukket flere almindelige mennesker til. Det var svært at få de nationale medier til at omtale naturmødet trods opbakning fra store interesseorganisationer på naturområdet.

De to indledende key note-paneldebatter på Thunderdome kan ses på naturmoedet.dk. Her er lægterne tyndt besat. „Selv om nogle af aktiviteterne var sparsomt besøgte, så er jeg overbevist om at de mange arrangører og gæster fik sig en god oplevelse som nok skal gøre det lettere at lancere naturmødet næste år,“ fastslår Søren Præstholm.

Naturmødet er - som flere andre folkemøder - inspireret af Folkemødet på Bornholm, og har et volumen på groft sagt en tiendedel. Men det var også folkemødets sjette år og naturmødets første. „Vi er nu i gang med at evaluere på Naturmødet 2016 så vi kan få et endnu bedre Naturmøde næste år,“ læser man på naturmoedet.dk. Det bliver 18.-20. maj 2017. sh

En grenknuser med bælte og 630 hk

Det er voldsomme maskiner der bruges til grenknusning. Den nok største på dansk grund er Raptor 800 som Brdr. Willemoes Skovservice har købt af italienske Prinoth. Med 630 hk er den tank-agtige maskine beregnet til grenknusning på store arealer. Skovfirmaet har i forvejen lillebroren, Raptor 300, som bl.a. er brugt på skrå og bløde arealer. Raptor 800 vejer knap 27 tons, men takket være de 70 mm brede stålbælter er marktrykket mindre end en traktor-monteret knuser. Prinoth.com



Østrigsk Reform nu også i Danmark

Reform er et østrigsk mærke inden for mindre traktorer som lavt tyngdepunkt, brede dæk, firhjulstræk og pendlende foraksel er gode hvor det er stejlt. Ikke bare i Alperne. Special Maskiner har nemlig taget den første hjem til Esbjerg Kommune der bruger den til at klippe græsskråninger. Den er ikke dyrere i brug end en fjernstyret klipper, men har tre gange så stor kapacitet, siger funktionsleder Vagn Pedersen. Kommunen har købt Metrac H7 SX med 70 hk. Der er ellers modeller fra 44 til 80 hk, med hydraulisk transmission, aircon og pto for og bag. Special-maskiner.com.



Er naturen noget vi designer? Debat i Life med (fra højre) Kaj Refslund fra Danmarks Jægerforbund, landmand Karsten Weinkouff, Gitte Seeberg fra WWF Verdensnaturfonden og ordstyrer Anders Lund Madsen.

75 år siden HAVEPLANER PÅ SAMLEBÅND

„Nutidens todimensionelle Haver, der er ved at dominere Byernes Villakvarterer, er nemlig ikke stort andet end industrielle Modeprodukter. De laves bogstaveligt talt en gros. En smart 'Havearkitekt', der har Systemet i orden, kan nemt projektere en halv Sneg Stykker af dem om Dagen. Faglig Kunnen behøver han ikke selv at være i Besiddelse af. Det gælder blot om, under Projektets Udformning, at få de enkelte Udviklingsdele lagt paa Samlebåndet i den rigtige Orden: Opmaalingen af den rektangulære Grund med Bungalowen placeret. Korttegningen deraf ved Hjælp af Hovedlineal og trekant. Indlægning af een eller to Fliserækker parallelt med eller diagonalt paa Bungalowens Sider, et Par Rosenbede i Kvadrat- eller Cirkelform, en enkelt Birk her og et rigt blomstrende Kirsebærtræ der..." (V. Termansen, Havekunst 1941).

50 år siden KEMISK FRI FOR MÆLKEBØTTER

„En smuk græsplæne - 'kemisk fri' for mælkebøtter, vejrbred osv. Det er enhver husejers drøm, især når det kan ske uden 'ømme rygge'. Derfor må det hilses med glæde, at der nu er kommet et middel på markedet, som er usædvanlig effektivt mod ukrudt. Det kommer fra Johnson's laboratorier i USA, og ukrudtsbekæmpelsen har samtidig den fordel, at den er let at anvende, fordi den er i aerosolpakning. Man skal blot sigte og trykke af, så viser et hvidt skum, at ukrudtsplanten er ramt uden beskadigelse af eventuelle kulturplanter, rabatter og buske." (Anlægsgartneren, juli 1966).



Havekunst 1941. En have Termansen ser som en „ualmindelig heldig Samhørighed mellem den plastiske og den uplastiske havedel."

25 år siden STRUKTUR I LØVSKOVEN

"Skovens rumlige form er traditionelt beskrevet på to måder. Med *profiler*, altså standrds hvor man ser ind fra siden. Og med *kort*, hvor skovens mønstre ses fra oven. At udvikle disse metoder har været et vigtigt udgangspunkt for det arbejde, som den svenske landskabsarkitekt Roland Gustavsson gennem flere år har stået for. Arbejdet er bl.a. endt med, at han opstiller forskellige strukturer..." (sh, Grønt Miljø, juni 1991).

10 år siden PLATANEN TRUES

„Platan er et meget brugt bytræ i Danmark. Tolerant over for bymiljø, tørke og vejsalt. Sundt. Har i stort omfang erstattet elm. Men ude i Europa generes platanen af skadelige dyr og sygdomme, bl.a. en sygdom der ligner elemesyge. Hvis de kommer hertil, kan platanens værdi som bytræ falde." (Iben M. Thomsen, Hans Peter Ravn, Oliver Bühler, Grønt Miljø, august 2006).

Colas

Hurtig, nemt og fleksibelt asfaltarbejde

Har du brug for råd, vejledning og de helt rigtige priser til dine opgaver?

Colas leverer asfalt til park- og sportsarealer, torve, parkeringsanlæg, skolegårde, stier mv. Ingen opgaver er for små og ingen er for store.

Colas sikrer dig:

- Et samarbejde med en partner, der gerne går med i "marken".
- Et samarbejde med dygtige og erfarne asfalt-eksperter.
- Et asfaltprodukt i mange farver.
- Højeste standard for sikkerhed, miljø og kvalitet.

Ring gerne og benyt dig af vores gratis rådgivning og få et uforpligtende tilbud.

Ring 4598 9898
www.colas.dk



Vejen frem



Granulatet spredes let overalt, bl.a. med fodboldstøvlerne.

Kunstbanernes granulat forurener med mikroplast

Dansk Boldspilunion har bedt Miljøstyrelsen om at se nærmere på problemet

Gummigranulatet fra kunstgræsbaner spredes let rundt i omgivelserne og kan bl.a. forurene vandmiljøet og muligvis også have sundhedskonsekvenser. Dansk Boldspilunion har derfor bedt Miljøstyrelsen om at se nærmere på problemet der bl.a. er en del af det generelle problem med mikroplast der spredes i miljøet og i sidste ende i havet.

Granulatet består af en blanding af plast og syntetisk gummi (TPE) eller udelukken- de af syntetisk gummi (SBR, EPDM). Syntetisk gummi er mest fremstillet af gamle bil- dæk der indeholde zink og flere andre miljøgifte.

I Norge viser en rapport fra Miljødirektoratet at der hvert år forsvinder op til 1500 ton granulat fra de norske kunst- græsbaner som der er godt 1000 af. I rapporten, der er ud- arbejdet af Mepex Consult, foreslås bl.a. at forebygge ud- slippet gennem bedre design og sikring af kunstgræsbaner.

Meget af gummigranulatet forsvinder fra banerne med spillernes fodboldstøvler. På Folkemødet på Bornholm for- talte miljøbiolog Henrik Beha Pedersen om sit eksperiment på sin søns fodboldhold. De 10 spillere skulle tømme deres 20 fodboldstøvler for granulat, og så talte man op: Det blev til 2.500 stykker der ellers ville være spredt i bilen, indkørslen

og vasketøjet og ende i rense- anlægget.

Henrik Beha Pedersen del- tog for miljøorganisationen Plastic Change i en debat som organisationen holdt sammen med Dansk Boldspil-Union. Han opfordrede til at fodbold- spillere tømmer støvlerne før de forlader banen. Noget uni- onen ikke var fremmed for: „Vi arbejder allerede med at lave ordensregler for banerne, men ud fra en lavpraktisk syns- vinkel, nemlig at det er bedst at gummigranulatet bliver på banen. At det så også har en miljøgevinst er bare glæde- ligt,” sagde Martin Mogensen, kommunikationsmedarbejder i Dansk Boldspilunion.

Unionen har i november 2015 bedt Miljøstyrelsen om at undersøge spørgsmålet nær- mere. Det skete efter at styrel- sen havde publiceret rappor- ten 'Microplastics - Occurrence, effects and sources of releases to the environment in Den- mark'. Den fastslog at over halvdelen af mikroplasten (plaststykker under 5 mm), nemlig 55,8%, stammer fra bil- dæk mens gummigranulat tegner sig for 10,5%. Resten kommer fra tekstiler, fodtøj, maling, vejstriber og bygge- materialer af plast. Meget af det ender i naturen, bl.a. fordi rensningsanlæggene ikke ta- ger det. Der er cirka 250 kunst- græsbaner i Danmark. sh

KALENDER

KURSER & KONFERENCER

AUGUST

Gisselfeld Gods, ekskursion og debat. 28/8. HS, IGN, DL.
Stauder i Valbyparken - med Jane Schul. København 30/8, kl. 17-19. NH.

SEPTEMBER

Årskursus. Foreningen af Have- og Landskabsgartnere. Ekskur- sion Vestsjælland 4-6/9. Tlf. 2192 4712. hannelauesen@gmail.com.
Nordisk kirkegårds-kongres. Kø- benhavn 6-8/9. FK og Nordisk For- bund for Kirkegårde, Nfkk.eu.
Danske Parkdage. Grøn sam- skabelse - i byen og på landet. Frederikshavn 7-9/9. PN, IGN.
Urban Farming - fra Kongens Have til Byhaven 2200. Køben- havn 10/9 kl. 10-13. NH.
Arkitekturpolitik i kommuner- ne. København 12-13/9. AA.
God udendørsbelysning i teori og praksis. København 13-14/9.

Dansk Center for Lys.

Centerforlys.dk.

Landskabsarkitektur i verdens- klasse. Studietur 14-16/9 til Nor- ge. DB.

Bo trygt. Roskilde 15/9. DB.

Danske Landskabsarkitekters

85 år-jubilæumsfest/Nordisk

Kongres. København 16/9. DL.

Regnvandskonsulent - LAR-løs-

ninger for professionelle. Tå-

strup og Skovskolen 20-21/9 og 4- 5/10. TI, IGN.

Rekreativ brug af vand. Taa- strup 21/9. TI.

Drift og vedligeholdelse af

LAR-anlæg. Taastrup 21/9. TI.

Anlægsgartnerens efterårs- seminar. Vejle 21-22/9. DAG, 3F. : den.groenne.gruppe@3f.dk.

Blomsterenge, grønne tage og græs. Temadag for landskabsarki- tekter. Århus 28/9. Stevns 29/9. DLF.

Ny anvendelse af stauder i byen. Skovskolen 30/9. IGN.

SENERE

Byens planteliv 2016. Århus 3/ 10. JU.

Byer under forvandling. Byplan-

mødet 2016. Malmø 6-7/10. DB.

Succesfulde udbud. Nyborg 9/11. DAG, PN.

Mennesket i landskabet - land- skabet i mennesket. Middelfart 7/10. IGN.

Har forstaden erobret byen?

Byplanhistorisk seminar København 11/11. DB.

Trafiksaneringer i byer. Odense 15/11. VEU.

Bytræseminar. Frederiksberg 17/ 11. IGN, DTF.

UDSTILLINGER

Maskiner under Broen. Middel- fart 24-25/8 2016. Maskinlev. Park, Vej & Anlæg. Maskinlev.dk.

Kirke & Kirkegårds messen. Lød- derup Kirke, Mors. 29/8.

Kirkegaardsmessen.dk.

Demo, golf, park, sport . Odense

Eventyr Golf 30-31/8. DGA, GAD.

Galabau 2016. Nürnberg 14-17/9

2016. Galabau-messe.com.

Agromek. Herning 29/11-2/12

2016. Agromek.dk. Messecenter

Herning.

Rørcenterdagene 2017. Taastrup

14-15/6 2017. Teknologisk Institut,

Rørcentret. Teknologisk.dk.

Have & Landskab '17. Slagelse,

30.8-1.9.2017. HL15.dk.

3F Fagligt Fælles Forbund. 3F.dk. T 70 300 300

AA Akademisk Arkitektforening. dal-aa.dk. T 3085 9000

DAG Danske Anlægsgartnere. dag.dk. T 3386 0860

DB Dansk Byplanlaboratorium. byplanlab.dk. T 3313 7281

DGA Danish Golf Association. greenkeeper.dk. T 7566 2800

DL Danske Landskabsarkitekter. landskabsarkitekter.dk. T 3332 2354

DLF T 6317 1600. dlf.dk. ath@dlf.dk

DTF Dansk Træplejeforening. dansk-traeplejeforening.dk. T 4914 0802

GAD Groundsman Association Denmark. groundsman.dk.

HS Havehist. Selskab. havehistoriskelskab.dk. havehistoriskelskab@gmail.com

IGN Inst. for Geovidenskab og Naturforv. ign.ku.dk. T 3533 1623

JU Jordbrugets Uddannelsescenter Aarhus. www.ju.dk. T 8747 5700

NH Netværk for Haveentusiaster. ja.dk ->netværk

PN Park- og Naturforvalterne. parkognatur.dk

TI Teknologisk Institut. teknologisk.dk. T 7220 2000

VEU Vejsektorens Efteruddannelse (Vej-EU). vej-eu.dk. T 4630 7168

Der skal være flere spor i landskabet

Projektet Spor i Landskabet begyndte i 1997 i samarbejde mellem friluftsforsamlinger og landbruget om frivilligt at etablere vandruter i det åbne land. Siden er der etableret 1.022 km spor fordelt på 188 vandrestier der forbinder byer og naturområder uden om de større veje. De næste fire år skal der etableres 80 nye spor, lyder det fra projektorganisa- tionen der støttes af Nordea-

fonden, Miljø- og Fødevarer- ministeriet, Dansk Skovforening og Landbrug og Fødevarer.

„De enkelte stiprojekter ta- ger udgangspunkt i et lokalt behov og etableres af lokale ildsjæle og på baggrund af fri- villige aftaler med lodsejerne,” siger projektleder Anne Sig Kvistgaard. „Sporene skaber på den måde livsglæde og styrker sammenholdet i lokal- samfund og landdistrikter.”

Vejledning skal hindre fejl i grønne tage

Der anlægges flere og flere grønne tage, og for at forebygge problemer med bl.a. fugt og brandfare har Tagpap-branchens Oplysningsråd nu udgivet vejledningen 'Grønne tage, vejledning 8' om brugen af tagpap i grønne tage.

Vejledningen handler mest om det tagtekniske. Den fokuserer på ekstensive grønne

tage, men medtager også de vigtigste forhold for intensive grønne tage. Der er kun vejledning om oxyderet tagpap og SBS-tagpap. For andre typer tagdækning henvises til leverandørernes anvisninger. Vejledningen har været til høring blandt leverandører af både tagpap og grønne tage. Den kan bestilles på tor.info.

ANNONCØRER

I GRØNT MILJØ 6/2016

MASKINER

Brdr. Holst-Sørensen, 25
Engcon, 31
HCP Danmark, 47
Heat Weed, 57
Helms TMT-centret, 51
HP Entreprenørmaskiner, 13
Stihl, 9
Svenningsens Maskinforret., 43
Sønderup Maskinhandel, 33
Tima, 19
Timan, 21

PLANTER & JORD

Birkholm, 15
DLF, 23
DSV Hunsballe, 35
DSV Transport, 33
Eco Style, 29, 41
Holdens Planteskole, 2
Leopolds Rullegræs, 3
Lynge Naturgødning, 2
P. Kortegaards Planteskole, 2

Solum Roskilde, 25
Veg Tech, 23
Verver Export, 31
Vognmand Kold, 3

INVENTAR & BELÆGNING

Colas, 55
Fokdal Springvand, 59
Vestre, 7

ENTREPRENØR & RÅDGIVER

Grøn Vækst, 2
JP Havedesign, 53
K&S Treecare, 59
Malmos, 2
Plantefokus Sv. Andersen, 59
SkovByKon.dk, 53
Sports-Zone, 47
Sven Bech, 59

FAG & UDDANNELSE

Jordbrugets Uddan.Cent., 51, 53
GaLaBau, NürnbergMesse, 37
Maskiner under broen. Mask. 39

STILLINGER

Danske Anlægsgartnere, 58



GreenTecs snittere findeler afklippet

Med sin GreenTec Hæksnitter har GreenTec A/S lanceret et redskab der i én arbejdsgang både kan klippe hækken eller hegnet og findele afklippet. Så behøver man ikke at fjerne afklippet, men kan lade det ligge eller blæse det ind under hækken. Der er to modeller RC132 og RC162m og senere kommer en RC 102. Tallet henviser til klippebredden. Knivsystemet består af 18 hærdede knive som sikrer et skarpt og ensartet snit op til 40 og 50 mm. Hæksnitterne kan monteres i Green Tecs redskabsramme HXF så de kan bruges på minilæsser, frontlæsser eller teleskoplæsser. Greentec.eu.

Sikre behagelige sikkerhedsbukser

Sikkerhedsbukser til motorsavning skal ikke bare være sikre, men også til at bevæge sig i. Det opnår Stihl med X-Fit-bukserne i sikkerhedsklasse 2. De giver ifølge Stihl ekstra sikkerhed når kædehastigheden er oppe på 24 m/s², men har samtidig komfortabel pasform til både mænd og kvinder. Der er ekstra stræk i skridtet. Overfladebehandlingen fører sveden væk fra tøjet så stoffet er tørt på indersiden. Der er ekstra ventilation bag lårene, og bukserne kan hænges fast til støvlen så buksebenet ikke glider op. Stihl.dk.



Specielt udviklet til professionel ukrudtsbekæmpelse!

Køber du en Heatweeder kan vi dokumentere laveste samlede omkostninger samt højeste kapacitet. Ukrudtsbekæmpelse uden kemikalier og pesticider.



Mini-serien 14/4:
1000 m² behandlet areal pr. dag



Mid-serien 22/8:
2000 m² behandlet areal pr. dag



Sensor-serien 2.0:
17 500-30 000 m² behandlet areal pr. dag

Konkurrence er godt for kunderne, men den må være ærlig. Hvorfor betale 3-5 gange mere i driftsomkostningerne hvert år med en ombygget hedeovnsrensere? Bed om at se dokumentation og data på den maskine, du investerer i.



info@heatweed.com
www.heatweed.com



Forhandlere:

SVENNINGSENS

FredensborgSkov&Have ApS



Danske Anlægsgartnere søger en

GRØN UDDANNELSESKONSULENT

Danske Anlægsgartnere har som et af sine hovedområder at få flere kvalificerede unge til at vælge uddannelsen som anlægsgartner.

Stillingen som grøn uddannelseskonsulent er en nyoprettet stilling. Den er et af de tiltag Danske Anlægsgartnere arbejder med for at sikre at faget udvikles, både med flere og med bedre uddannede folk.

Du vil som Danske Anlægsgartneres uddannelseskonsulent være omdrejningspunkt for alle de uddannelsesmæssige opgaver og relationer i organisationen.

Jobbets indhold

Din primære opgave vil være at skabe en fast og fremtidssikret struktur og koordination mellem de lokale uddannelsesudvalg. Det skal hjælpe med at sikre at organisationens repræsentanter fremstår som én samlet partner i forhold til uddannelsesinstitutionerne.

Herudover skal der arbejdes på at sikre et fortsat godt samarbejde med forbundet (3F) for at sikre energi og fremdrift i de lokale uddannelsesudvalg.

En væsentlig del af jobbet vil desuden være at udarbejde en plan for praktikpladsopsøgende arbejde i medlemskredsen og aktivt iværksætte indsatser på området. Det bliver bl.a. en vigtig opgave at sikre at så mange unge som muligt overgår fra skolepraktik til virksomhedspraktik.

Du vil være Danske Anlægsgartneres repræsentant i forskellige udvalg inden for det uddannelsesmæssige område, bl.a. i Håndværksrådet.

Ud over de uddannelsesmæssige opgaver kan der forekomme opgaver inden for

det grønne område hvor du vil understøtte og supplere Danske Anlægsgartneres fagkonsulent. Da det er en nyoprettet stilling, vil du afhængigt af erfaring og viden være med til at påvirke hvordan jobbet udformes og udvikles.

Personlige egenskaber

Du har stor interesse for det uddannelsesmæssige område. Du er struktureret, og du leverer til aftalt tid. Du arbejder selvstændigt og er vedholdende. Du er god til at skabe relationer.

Faglige krav

Du har arbejdet med og/eller har godt kendskab til de grønne uddannelser. Du må gerne have en baggrund inden for anlægsgartnerfaget, måske som tekniker eller måske fra en erhvervsskole. Da en del af arbejdet vil foregå på skoler og i virksomheder, er det vigtigt at du har bil.

Vi tilbyder

Vi tilbyder et uformelt og positivt arbejdsmiljø, med højt til loftet og plads til nye idéer og begejstring. Og fast løn. Stillingen kan være både fuldtids- eller deltids afhængigt af kandidaten.

Stillingen opslås i første omgang som en 1-årig projektansættelse fra 1. november 2016, med eventuel mulighed for efterfølgende fastansættelse.

Ansøgning sendes pr. mail til Michael Petersen på mp@dag.dk. Ansøgningsfrist er 1. september 2016

Vi glæder os til at høre fra dig!

Med venlig hilsen
Michael Petersen
direktør

Danske Anlægsgartnere er en branche- og arbejdsgiverforening for virksomheder i Danmark som beskæftiger sig med anlæg og pleje af grønne områder, golfbaner, indendørsbeplantning, naturgenopretning og udemiljø i bred forstand. Foreningens historie strækker sig helt tilbage til begyndelsen af forrige århundrede, og i dag har Danske Anlægsgartnere omkring 240 medlemsvirksomheder fordelt over hele landet. Foreningen er videncenter for praktisk anlægsgartneri og har bl.a. produceret de populære TV serier 'Hokus-Krokus' og 'Ønskehaven' i samarbejde med DR. Medlemmer af Danske Anlægsgartnere er som de eneste i den grønne sektor omfattet af en garantiordning.

Træets garvesyre misfarvede stenene

Egetræ indeholder garvesyre der kan misfarve omgivelserne når træet bliver vådt og garvesyren vaskes ud. Også belægninger kan misfarves. Trae.dk skriver hvordan en haveejer fik anlagt en terrasse af egetræ, men savsmuldet blev efterladt på belægningen af betonbrosten. Efter regn endte det med store sorte plamager som haveejerens billede viser.

Ifølge trae.dk kan de fjernes med et basisk rengøringsmiddel med pH over 9 (grundrens, klorin, brun sæbe mv.) og en skrubbe. Man kan lade midlet sidde på pletterne et stykke tid inden man skrubber.



Lyserød galmidefilt på bøgeblade

Blodbogens blade kan på underside få lyserøde pletter. Hvad i alverden er det, og har det nogen betydning, lød et spørgsmål i juni til Videntjensen hos Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning. Lektor Hans Peter Ravn beroliger med at det har ingen betydning for træet. Pletterne skyldes filtgalmiden *Eriophyes nervisequus fagineus* som suger på bladene. På almindelig bøg bliver pletterne lysebrune, men på blodbøg lyserøde. Midefilten sidder typisk mellem bladnerverne. I mikroskop kan man se at filten består af abnorme hår hvorimellem de mikroskopiske mider lever.

Svend Andersen
Plantefokus
Professionel træ- og planterådgivning



Din direkte vej til faglig sparring og udvikling.

Tlf.: 30 32 72 33
www.plantefokus.dk

- ✓ Nyanlæg og belægningsopgaver.
- ✓ Plantearbejde og beskæring.
- ✓ Vedligeholdelse.
- ✓ Vinterberedskab.
- ✓ Kloakarbejde og fugtisolerings.
- ✓ Tv-inspektion og strømpeforing.
- ✓ Medlem af Kloakmestrenes TV-inspektion.

Sven Bech A/s
LANDSKABSENTREPRENØRER

Anlægsgartnerfirma - siden 1921 **90 år**

DANSKEHLOAKMESTRE.DK
200 m³ - mest udstyr - med garanti

Danske Anlægsgartnere
Garanti- og ankenævn

Træ
-beskæring
-plantning
-fældning
-flytning
rodfærsning og rådgivning




KS Tree Care ApS
Ingegårdsvej 11 · 4340 Tølløse
www.ks-treecare.dk
E-mail: ks@ks-treecare.dk

Steen Kristensen Tlf.: 59 18 50 77
Kim Poulsen Tlf.: 43 45 11 90

VANDESIGN | **SPRINGVAND** | **VANDKUNST** | **VANDPOSTE**
[vandteknik] [rådgivning] [drift & service] [renovering]



Ladegårdsparken, Hørbæk

Waterled 28 | 4300 Hørbæk | +45 5944 8565
info@fokdalpringvand.dk | www.fokdalpringvand.dk

Fokdal Springvand
WATER SCULPTURE

Kvæsthuspladsen oven på parkeringen

I København lagde Oslobåden før til ved Kvæsthusmolen for enden af Sankt Annæ Plads. Siden kom Skuespilshuset til ved siden af. Og den 29. juni blev Kvæsthuspladsen - som nu er navnene - indviet efter fire års anlæg. 320x50 meter åben plads, kun med små scene- og cafépavilloner. Og en belægning i mørk rillet beton.

Den åbne havneplads skal bruges til sport, kunst og kultur. Der er anløbsplads til tur-både mv. Og inderst i Kvæsthusbassinet ligger Ofelia Plads Beach med en aftrappet træbelægning.

Under pladsen er der et parkeringsanlæg i tre etager til 500 biler. Det har gjort det muligt at fjerne parkeringen

fra Sankt Annæ Plads der samtidig er renoveret. Trafikken er lagt om mens fortovet og det grønne anlæg er blevet bredere. Og når 100-årsregnen falder, kan pladsen opsamle vandet og lede det ud i havnen via de forsænkede haveanlæg og underjordiske rør.

Kvæsthusselskabet A/S, et datterselskab til Realdania By, er bygherre for parkeringsanlægget som bagefter er solgt til Jeudan. For Kvæsthuspladsen er Kulturministeriet bygherre. Arkitekt er Lundgaard & Tranberg, mens Cowi er ingeniør og NCC entreprenør. Sankt Annæ Projektet er blevet til i et partnerskab mellem Københavns Kommune, Høfor og Realdania. sh

Den åbne Kvæsthusplads med en belægning i rillet beton.



1.416 trækrammere i whiskeyskoven

Vi ved alle at Sydkorea i lang tid har haft Guinness-rekorden i trækræmning. Men nu er den gamle rekord på 1.200 simultane trækrammere slået i et arboret i Kentucky, USA. Her mødte 1.416 mennesker op for at kramme træer på samme tid til et arrangement kaldet 'Bernheim Big Tree Hug Challenge' og dermed slog de den gamle Guinness-rekord.

„Hvilket fantastisk fremmøde. Ved at slå denne rekord har lokalbefolkningen vist deres kærlighed til træerne. Hvad end det handler om at beskytte store skovstykker som her eller at plante træer ved din egen arbejdsplads eller have, så husk at alle kan gøre noget for at beskytte træerne,” sagde arrangøren Dr. Mark Wourms, Bernheim Arboretum and Research Forest.

Den næsten 6.000 hektar store skov blev doneret af organisationens stifter, whiskeybaronen Isaac W. Bernheim til Kentuckys borgere i 1929. Området bar på det tidspunkt



præg af voldsom skovhugst. I dag er arboretets erklærede mission at 'connecte' folk med naturen. Og hvordan gør man bedre end at kramme træ? It

Alt henvendelse: tp@teknovation.dk.

MØD OS PÅ
MASKINER UNDER BROEN



2
ÅRS

GARANTI

Betingelser
gældende

**Ved køb af en
MIC 34 C medfølger:**

Kärcher Løvblæser,
batteri, oplader samt
et sæt beskyttelses-
briller til en værdi af
kr. 4.045,- ekskl. moms.

Maskinen er vist med ekstraudstyr. Tilbuddet er gældende t.o.m. 01.09.16

REDSKABSBÆREREN TIL ALLE ÅRSTIDER

MIC 34 C praktisk hvor som helst

Redskabsbæreren MIC 34 C er vores topmodel med Kubota 34 hk turbodieselmotor og fuldender Kärchers modeller i kompaktklassen. Med A/C som standard og mange tilvalgsmuligheder gør vi alt for at du kan sidde komfortabelt i markedets bedste førerplads. Til MIC 34 C kan der vælges redskaber fra vores store redskabsprogram bl.a. markedets bedste feje-sugeanlæg. www.karcher.dk



KÄRCHER

makes a difference